AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

SEÇİMLERİN NETİCESİ

Partilerin ençok milletvekilini çıkardıkları iller itibariyle durumları

Partilerin eş sayıda milletvekili çıkardıkları iller ikiye bölünmüştür.

Not : İkiden fazla partinin eş sayıda milletvekili çıkardığı il yoktur.

Tecrübeye hergün ihtiyaç var

Sıhhatinizi, **çocuklarınızın tahsilini, paranızın muhafazasını, kanunî işlerinizi emanet ettiğiniz kimselerin daima tecrübeli olmasını istersiniz. Önemli bir tercih yapmanız gerektiği zaman tecrübeye bakarsınız. Çünkü tecrübe aradığınız zaman, iyi ve isabetli bir tercihin sağladığı huzuru da birlikte arıyorsunuz demektir.**

İşte bundan dolayı pek çok kimsenin denizaşırı uçarken Pan American'a güvenmelerine şaşmamak lâzımdır. Zira Pan American, *"Dünyanın En Tecrübeli Havayolları"* olduğunu seneler boyunca ispat etmiştir.

Birdahaki seyahatinizde Tecrübenin kattığı pahabiçilmez Avantajdan istifade ediniz

Pan American'ı tercih ettiğiniz andan itibaren bu tecrübenin nimetlerini paylaşmış olacaksınız. Bütün yol boyunca kendinizi emniyet ve huzur içinde hissedeceksiniz.

Pan American'ın yaptığı her şey tecrübeye istinat etmektedir. Bunu, Pan Am mensuplarının telefonda ve bilet satış yerlerindeki maharetlerinden ve nazik muamelelerinden anlıyabilirsiniz. Bunu, son derece titiz Amerikan uçuş standartlarına göre yetiştirilmiş Pan Am pilotlarının ve mürettebatının yüzlerinde okuyabilirsiniz. Uçağın mükemmeliyeti, uçak personelinin nezaketi, içtiğiniz nadir şaraplar, *Paris'in meşhur Maxim's Lokantası* tarafından hazırlanan nefis yemekler, hepsi, bu emsalsiz tecrübenin neticeleridir.

Bugün Pan American, dünyanın en büyük denizaşırı Jet filosuna sahiptir. Başka hiçbir Havayolu Şirketi, onun dünya çapındaki uçak servisiyle rekabet edemez... ve başka hiçbir Havayolu, 11 Amerikan şehrine direkt servis yapmamaktadır.

Önümüzdeki aylarda binlerce yolcu, Amerikaya ve dünyanın muhtelif yerlerine gitmek üzere Pan American Jet uçaklarına bineceklerdir. Bilet paralarına, Pan American'ın eşsiz tecrübesi ve bu tecrübenin sağladığı huzur dahildir.

PAN AM

Dünyanın En Tecrübeli Havayolları

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ ve DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
yıl: 8, Cilt: xxıı, Sayı: 382

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel: 11 89 98 — 10 61 96
K. 582 Ankara

*

İdare:
Rüzgârlı Sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 11 52 21

*

Başyazar
Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini filen *idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü*
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlân işleri:
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih: 22.10.1961

Kapak resmimiz

Seçim neticeleri

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bugünlerde, en ziyade rağbet gören lâf "Ben zaten demiştim.." dir. Yazarından parti idarecisine, politika profesyonelinden politika amatörüne herkes 15 Ekim Hâdisesini bir ucundan görmüş olduğunu belli etme hevesi içindedir. Pek kısa bir süre önce başka türlü konuşan, meydanlarda başka türlü nutuk çeken, sohbetlerde başka türlü tahmin yapanlar dahi bu büyük sürprizin kendileri için malûm olduğuna kendilerini inandırmış gibidirler.

AKİS için, vaziyet başkadır. Dünyanın en meşhur siyasi mecmualarından Economist'in 14 Ekim tarihini taşıyan son sayısını okuyanlar, bir notla karşılaşabilirler. Konu, Nasırın Suriyeyi tanıması konusudur. Economist, hadiseyi anlatırken şöyle demektedir: "Nasır, pek çok siyasi tefsirciye, bu arada Economist'e bir «yun oynayarak Suriyeyi tanımakla kalmamış, onun Birleşmiş Milletlere ve Arap Birliğine yeniden alınması lehinde de tavır takınmıştır." Sanırız, politikada gerçek sportmenlik budur. AKİS'in seçim sonuçları konusunda hadiseler tarafından yanıltılmış olduğunu kabul etmemek, bir takım mazeretlerin arkasına sığınmak için hiç bir sebep yoktur. Nitekim, burukluğun zerresini duymadan, bu sayımızın kapağım 15 Ekim seçimlerinin gerçek neticelerini belirten haritaya tahsis etmiş bulunuyoruz. Okuyucularımız, YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki "Neticelerin Tahlili" başlıklı yazımızda bu haritanın ve bundan önceki, C.H.P. nin 250'nin ya biraz üstünde, muhtemelen biraz altında -242. milletvekili ile senatörlerin ekseriyetini alacağı neticesine varan haritanın hatalı çıkma sebeplerinin ciddi ve açık bir tahlilini bulacaklardır.

Başyazarımız Metin Toker, "Haftanın İçinden" başlıklı yazısında 15 Ekim Hadisesinin bir başka cephesi üzerine eğilmektedir. "Milli İrade Önünde" başlığım taşıyan bu yazıda, şimdi takınılması gereken tavır konusunda Metin Toker fikrini söylemektedir. Bu fikrin, demokrasinin her halde ve bütün şartlar içinde samimi taraftarı olanlar tarafından paylaşılacağı hususunda bir şüphe yoktur. Milli iradeye, bir şekilde tecelli ettiği zaman inanmanın, bir başka şekilde tecelli ettiğinde inanmamaya kalkışmanın mâna taşımadığı açıktır. Ne var ki bu, milli iradeyi en olgun ve memleket menfaatine en uygun olduğuna inanılan istikamete sevketmek için yapılan mücadeleyi terketmek bir yana, gayretlerin arttırılması ve daha çok çalışılması için bir sebeptir. AKİS'in yapacağı da, bu olacaktır.

*

A KİS daima hücuma uğramış bir mecmuadır ve bu hücumlar, tuttukları taraf, ne olursa olsun, eş zihniyeti taşıyan çeşitli kimselerden gelmiştir. Hiç kimseye taviz verme, her hangi bir kimsenin kara gözlerine bakma mecburiyeti duymadan bir dâvanın bayrağını taşıyanların çok kuvvetli sempatilerle birlikte çok kuvvetli antipatileri de toplayacağı tabiidir. Biz bunu daima, AKİS'in hayatiyetinin bir delili saymışızdır.

Bu hücumların şu sırada artmış olduğunu, tebessümle seyrediyoruz. 15 Ekim Hâdisesinin sebebi diye AKİS'in veya onun Başyazarının gösterilmesine kadar gidilmesi bize sâdece hayret değil, itiraf ederiz ki, gurur da veriyor. 27 Mayıs Hâdisesinde olduğu gibi 15 Ekim Hâdisesinde de hep aynı çevrelerde beliren bu tarz tepkiler, bizde vehmedilen kudretin derecesi hakkında bir fikir verme bakımından ilgi çekicidir.

AKİS, insaf ile düşünüldüğünde, bir dâvanın, evet en ön cephesinde çarpışan ama nihayet cessur ve samimi bir mücahidi olarak görülecektir. Aynı cephedeki başkalarının elindeki bayrağın sallandığı en kritik anlarda dahi bu bayrağın AKİS te alabildiğine yüksek tutulduğunu ve dalgalandırıldığını hatırlamak bize karşı duyulan o çok kuvvetli sempatilerin de, antipatilerin de gerçek sebebini ortaya çıkaracaktır.

Aynı yolda azimle yürüyeceğimizi bildirmek, memleketin sağlam kuvvetlerinin bizimle olduğunu söylemek, cephe savaşlarım zaman zaman kaybetsek de nihai meydan muharebesini mutlaka kazanacağımızı haber vermek bir kısmı pek acaip bütün bu hücumlara karşı AKİS'in tek cevabı olacaktır.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 382

A K İ S

23 EKİM 1961

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Masal

Evvel zaman isinde, bir kötü dev varmış. Dev o kadar kötüymüs ki, bütün etrafı ve civar halk korkudan tirtir titrermiş. Devin astığı astık, kestiği kestikmiş, Herkesten haraç alırmış, herkesin kaderine hükmedermiş, kızdıklarım hapseder, tuttuklarını nimetlere boğarmış. Kendisini, hiç kimseye hesap vermeye mecbur saymazmış ve hakimiyeti altında bulundurduğu bölgeleri babasından kalan çiftlik sayarmış. Oralarda yaşayan insanlar, deve vermediklerini bırakmamışlar. Ama onu bir türlü yumuşatmaya, fenalıklarından sıyırmaya muvaffak olamamışlar. Dev, şımardıkça azmış ve azdıkça şımarmış. O kadar ki, en sonda herkes kendisinden illallah demiş ve ne yarına güven, ne rahat, ne huzur kalmış.

O memlekette, bir de kahraman genç varmış. Kahraman genç, hep kendi halindeymiş. Ailesiyle birlikte babasından kalan ocağında yaşar, tarlasını sürer, çubuğunu tüttürürmüş. Devin varlığından haberdarmış ama, bulaşmak istemez, onun kendiliğinden doğru yola geleceğini düşünürmüş. Ancak bir gün, kötü dev kahraman gencin kapısına dayanmış ve kendisinden, karısını istemiş. Kah raman gencin, fena halde tepesi atmış. Karısıyla çocuğunu eve kitlemiş ve kılıcım çektiği gibi dışarı fırlamış. O zaman, hiç kimsenin tahmin etmediği bir şey olmuş. Herkesi tirtir titreten dev, kahraman gencin elinde kılıcı görünce kollarını havaya kaldırıvermiş ve döğüşmek cesaretini dahi göstermeksizin teslim olmuş.

Ama kahraman genç ihtiyatsız değilmiş. Devin yeniden fenalık yapmasını önlemek için eline bir balyoz almış, bir merdivene tırmanıp devin başı hizasına gelmiş, sonra onu, kafasına vura vura bir şişenin içine girecek derecede ufaltmış. Bir şişe bulmuş, tırnağı sökülmüş devi onun içine koymuş, tıpasını da bir iyi kapatmış.

Aradan zaman geçmiş. Kahraman genç, kimse dokunmasın diye bir süre şişenin başında durmuş. O süre, herkes rahat nefes almış. Korku ve endişe yüreklerden silinmiş, devin hatırası bir uzak hayal haline gelmiş. Kahraman genç, gamanın geldiğini düşünerek, tarlasına dönmeye karar vermiş. Komşularım çağırmış, onlara şişeyi emanet etmiş. Ama, sakın açmamaları için de tembihatta bulunmayı ihmal etmemiş. Komşular, açmayacaklarına dair yemini billah etmişler.

Seçim Sandığı

sonra çıkar oyunu

Kahraman genç, kapıdan dışarı çıkmış. Onun çıkmasıyla birlikte, civar halkı da bir meraktır almış. Şişeye bakmışlar. İçerde, ufacık bir mahlûk, iki elini açmış, yalvarıyor. Hepsi, "Bu mu dev?" diye gülmeye başlamışlar. Dev, dışarıya çıkması için müsaade istermiş. Devin kötülükleri unutulduğundan, bir merhamet hissi yüreklere hakim olmuş. "Canım, yaptığı neydi ki?" denmeye başlanmış. Ancak, komşuların içinde bir akıllı adam varmış. Bu güngörmüş zat, bir ihtiyatsızlıkta bulunmamaları için etraftakileri elinden geldiği kadar ikaza çalışmış. Ötekiler, hep gülmüşler. Nihayet aralarından biri, tıpayı çektiği gibi çıkarıvermiş

O an, sanki yer gök birbirine karışmış. Duman halinde şişeden dışarıya süzülen dev bir anda eski korkunç halini alıvermiş ve iki elini beline dayayıp karşısındakilere bakmış Etrafta kim varda hepsi, yaptıkları işin dehşeti içinde şaşkına dönmüşler. Dev, gök gürültüsünü andıran bir homurtuyla korkunç nazarlar atfetmeye başlamış. Bu sırada kahraman genç, tarlasına gitmek üzere evden henüz uzaklaşmaktaymış. Evdekiler ise, dehşete kapılmış halde, bu kocaman ve korkunç mahlûkun o küçük şişenin içindeki zararsız sandıkları zavallı mahlûk olup olma dığını kendi kendilerine titreye titreye soruyorlarmış.

Masalın sonu? Kahraman genç mi dönüyor, evdekiler mi kendilerini topluyorlar, yoksa devin beş paralık kudreti kalmadığı mı anlaşılıyor? Dev yeniden şişeye mi tıkılıyor, etrafını mı paralıyor?

Masalın sonu henüz yazılmadı.

Haftanın İçinden

Milli İrade Önünde

MetinTOKER

Türkiyenin demokrasi tarihinde, 15 Ekim günü bir büyük fırsatın kaçırılmış olduğu ilerde söylenecektir. Bu fırsatın mevcudiyeti ve önemi, bugün, bir kütle tarafından görülmemiştir. Buna esef etmeme imkânı yoktur. Kötülüğü ilâma bağlanmış bir idareyi deviren askeri ihtilal, eğer o gün oylar başka ölçüler kullanılarak verilmiş olsaydı, hiç bir iz bırakmadan ve sarsıntılarının kolayca tamiri yolu açık kalma suretiyle toplum hayatımızdan geçip giderdi. "Öyle gerçekler vardır ki, hayallerden daha tuhaftır" derler. Arzulanan ölçülerin kullanılmamış olması, ortaya her türlü fantezinin üstünde bir garip dorum çıkarmıştır. Kendini güven içinde hissetmeyen bir ihtilâl, birbirine bağlılığı bu ihtilâle karşı kuvvetlerden çıkmış olmasından ibaret üçlü bir iktidar ekibi, kifayetsiz ve tehlikeli bir kadro, gerici cereyanların su yüzüne çıkmış simaları garip durumun çeşitli unsurlarıdır. Çözmek zorunda olduğumuz kördüğüm budur.

Bu kördüğümü, tıpkı Büyük İskender gibi bir kılıç darbesiyle ortadan kaldırıverme temayülü şüphesiz bazı çevrelerde belirecektir. Bu cereyanın destek bulmayacağı hususunda hiç kimse hayale kapılmamalı, hele hiç kimse, bundan bir ay önce ne netice verdiği ortaya çıkmış olan çeşitten tafra satmaya asla kalkışmamalıdır. Memleketin sağlam kuvvetleri, Türk toplumunun hayatında daima son sözün sahibi olmuşlardır. Bütün mesele, kördüğümü kılıç darbesiyle çözmekten başka yolların, Büyük İskenderden bu yana bulunmuş olduğu gerçeğini ön plâna çıkarmaktır. Bu yol, demokratik yoldur. Eğer onun işleyebileceği konusunda ' kuvvetli inançlar uyandırabilirsek, zararın bir kısmını telafi etmiş oluruz.

Millet iradesine, bir istikamette tecelli ettiğinde inanmak, bir başka yol tuttuğunda inanmamaya kalkışmak samimiyet değildir. Demokrasi, millet iradesi arzulanan istikamette tecelli etmediğinde de huzur ve sükûn yollarını açık tutan bir rejimdir.

Bugünkü fiili durum şudur: Seçim kampanyası iki cephe arasında cereyan etmiştir. Bir cephede C. H. P. tek başına savaşmıştır, öteki cephede üçlü bir ekip karşı kuvvetlerin oylarım almaya çalışmıştır. Bunun neticesi olarak İkinci Cumhuriyetin Parlâmentosuna C. H. P. en kuvvetli parti durumunda girmiş, ancak devleti kurma ve sonra da hükümet etme imkânım sağlayan ekseriyeti üçlü ekip kazanmıştır.

Demokrasi mekanizmasının gerektirdiği, bu üçlü ekibin ya tek etiket altında, ya da bir koalisyon halinde evvelâ Cumhurbaşkanım seçmesi, sonra da, onun tâyin edeceği bir Başbakanın başkanlığında kabineyi kurmasıdır. Devlet Başkam, şüpbesiz önce, Millet Meclisinde en büyük gruba sahip C. H. P. liderine hükümeti kurma teklifinde bulunacaktır. Ancak bu sembolik teklifin, Mecliste başka temayülden gelen bir ekseriyet bulunduğuna göre C. H. P. lideri tarafından itizar beyanıyla karşılanması tabiidir. Devlet Başkam, ikinci olarak vazifeye, ikinci kalabalık gruba sahip A. P. nin liderini davet edecektir. A. P. liderinin. Mecliste partisinin temayülüne sahip bir ekseriyeti bulması, hükümeti kurma imkânını verecektir.

Birbirleriyle çekişmiş olsa da, aynı cephede savaşmış, aynı vaadlerde bulunmuş, aynı his ve gündelik endişe tellerini çalmış üç partinin seçim bitip oylar torbaya konduktan sonra aralarında anlaşıp anlaşamayacakları gerçeğinin, milletçe bilinmesine mutlak lüzum vardır. Üç parti, bunu denemelidirler. Eğer muvaffak olurlarsa, iktidarı ve muhalefetiyle bir demokratik sistem kurulmuş olacaktır. Bunda, endişe edilecek hiç bir taraf yoktur ve demokrasinin fazileti de budur»

Evvelâ Mecliste, İsmet İnönünün idare edeceği bir kuvvetti Muhalefet olacaktır. Bunun yanında, butun müesseseleriyle Anayasa yürürlüğe girecektir. Anayasanın çeşitli maddelerini, elbette ki bir belirli açıdan tefsir etmek kabildir. Ancak Anayasa Mahkemesi veya Yüksek Hakimler Kurulu gibi müesseselerin ne teşekkül tarzları, ne görevleri konusunda İktidar bir söz baklana sahiptir. Planlama Dairesi ise, sesini yükseltmeyi şüphesiz bilecektir. Bunların üstünde, memleketin sağlam kuvvetleri demokrasilerdeki parlamento dışı mürakabe rollerini başarıyla oynayacak kabiliyettedirler. Gericilere ancak pek ufak, ehemmiyetsiz ve tesirsiz bir nisbetinden başka kuvvet kaptırmayan Gençlik, büyük kısmıyla Basın, her meslekten aydın vatandaşlar ve nihayet bütünüyle Türk Silahlı Kuvvetleri bu memlekette her iktidarı belirli sınırların içinde tutacaktır. Menderesin yolunda ondan daha başarılı ve talihli olacaklarını hayal edecekler, onun kafasını vurduğu kayalara, kafalarını ondan çok önce vuracaklardır. 27 Mayısın, bilhassa sonuçlan itibariyle, bir komedi. bir oyun haline getirilmesi yolunda tasarruflara, revizyonlara böyle bir iktidar cüret dahi edemeyecektir. O halde, yüreklerde endişe, demokrasi ananelerinin çizdiği yollar dışında yollar aramak, "Muhalefetsiz Demokrasi" gibi ucubeler yaratmaya kalkışmak niçin? Böyle bir iktidar için iki yol vardır. Ya, memleketi gül gibi idare eder; o takdirde başımızda bin yıl kalsın. Ya, başarı kazanamaz; o takdirde en kısa zamanda bir yeni seçimle çekilir, gider. Bir üçüncü yolu, heveslilerine, 27 Mayıs tecrübesi kapatmıştır.

Ama denilebilir ki, üçlü ekibin, her biri bir telden çalan ve gönüllerinde aslanlar besleyen şampiyonlarının anlaşamama ihtimali vardır. Olabilir. Böylece o istikamette verilmiş oylarla bu memleketin idare edilemeyeceği meydana çıkmış bulunacağına göre yeni ve başka kombinezonlar pek âlâ denenebilir. C.H. P. İsmet İnönünün ağzından, milli menfaatin gerektirdiği her görüşmeye hazır olduğunu bildirmiştir. Görüşülür ve anlaşılır. Demokrasi, tek formülü olan bir rejim değildir. Ancak, bir takım kimselerin kudret sahibi kalabilecekleri vehmi bir gerçeği unutturmamalıdır: Bir buçuk yıl içinde milleti nasıl bir ruh haleti içine sokmuş olduğu 15 Ekim günü bütün tesirleri ve neticeleriyle meydana çıkmış olan Milli Birlik İdaresi tarzında bir statik Milli Koalisyon İdaresine dört yıl boyunca tahammüle bu toplumun ne iktisadi, ne sosyal, ne Jeopolitik durumu müsaittir.

Demokrasi

Çare peşinde

Bitirdiğimiz haftanın tam son akşamı, Türkiye radyolarının âdeta 27 Mayıstan bu yana ilk defadır Ki önem kazanan "Olaylar ve Yankıları" saatini dinleyenler tok bir sesin kati edayla bir ihtarını işittiler. Spiker, kime tercüman olduğu bilinmemekle beraber eski Radyo Gazetesinin yerine geçmiş olan konuşmasında, hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde:

"— 27 Mayısın başında ve içinde bulunanlar, iktidarı tarafsız bir Başkana ve bir Milli Hükümete devretmeye hazırdırlar" dedi.

Konuşmada, seçimlerin üzerinden altı günün geçmiş olduğu belirtiliyor, 27 Mayısın hangi ilkeleri savunmak için yapıldığı anlatılıyor, Türk toplumunun daima yüzü batıya çevrik kalacağı söyleniyor, sıhhatli bir demokrasinin lüzumu hatırlatılıyor ve Türkiyede Basının, Gençliğin, Aydınların ve Ordunun elele, bu gayeyi tahakkuk ettirmeye muktedir bulunduğu, bunu yapmak azminde olduğu ilân ediliyordu. Hayale fazla yer bırakmayan konuşmada bir Milli Hükümete karşı vaziyet almanın doğru olmadığı, bunun, öyle davrananlara hayır getirmeyeceği, bunların sonda pişmanlık hissedecekleri de açıklandı. Konuşmanın, M.B.K. üyeleri tarafından girişilen Milli Koalisyon gayretlerini takip etmesi ve A.P. Genel İdare Kurulunun C H P. ile hiç bir koalisyona yanaşmayacağım bildirmesinin ertesi gün yapılması bütün dikkatleri üzerine çekti ve seçimlerin doğurduğu içinden pek güç çıkılan durumun nezaketini gözler önüne serdi.

Seçim neticelerinin nasıl olacağı, haftanın hemen başındaki gün anlaşıldı ve itiraf etmek gerekir ki büyük sürpriz herkesi bir an için dondurdu. Çarpışan dört partiden. üçünün, bir ucundan, düşük iktidarın taraftarlarına kur yaparak ve demagojinin en koyusundan dahi çekinmeksizin, her şeyi mubah görerek seçmen karşısına çıktığı zaten biliniyordu. Buna rağmen, galebenin fikir bakımından İhtilâlden yana olan ve o yüzden çok fedakârlığa katlanan kuvvetlerde kalacağı, seçmenin, aksi istikamette bir tutumun su intikal devresindeki mahzurlarını göreceği ümit olunuyordu. 15 Ekimi 16 Ekime bağlayan gece, bunun tahakkuk etmediği bütün acılığıyla ortaya çıktı. Ertesi günden itibaren, durumun ihtilafları da kendilerini belli ettiler. Üçlü cephe, başarıyı düşük iktidara en yakın görünmekte bulduğu gibi o zihniyetin resmi temsilcisi olan partide de çeşitli cereyanların anaforlar yarattığı hemen sezildi. Partiler, temayülleri bilinmeyen milletvekillerini kendi safları içinde tutmak ve muhtemel transferlere mâni olmak hevesiyle aralarında yarışa başladılar. Böylece, milli menfaat endişesi daha ilk kalemde kulak arkası edildi. O kadar ki, basiretli bilinen Ekrem Alican yarışın en önüne bir affın şirinlik muskasını herkesten önce takınarak fırladı ve küçük kademelerden geldiğini sandığı bir tazyikin tesiriyle İhtilâle yakın kuvvetleri "persona non grata" ilân etti.

Böyle bir durumun, İhtilâle güven vermeyeceğini görmek, güven hissinden mahrum İhtilâllerin ise bu güveni arama mecburiyetini kavramak için hiç bir gayrete lüzum yoktu. Nitekim olan bu oldu.

Şinasi Osma
Aşağısı *sakal, yukarısı bıyık*

İlk teşebbüsler

Her şey, doğrudan doğruya Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, bir süredir kurmuş olduğu nâzım rolün tesir sahası içinde cereyan etti. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, bilhassa o kuvvetlerin başında olanların politikanın girdabında kalmak için en ufak arzuları yoktu. Türk Silâhlı Kuvvetlerinde herkes, bir an önce normal düzenin kurulması için can atıyordu. Ama normal düzen demek. Bayar - Menderes ikilisinin, memleketi idare etmek için kâfi sandığı geri kuvvetlere dayanılarak kurulmuş bir düzen mânasına gelmiyordu. Türk Silâhlı Kuvvetleri, 27 Mayıs günü bu düzeni yıkmıştı. Şimdi onun, üstelik menfur soyadlarının gölgesi altında hortlatılmasına müsaade olunacağını hayal etmek sadece bir safdillikti. 27 Mayın hiç olmamış farzeden, o yandan bu yana cereyan eden, Yassıada duruşmaları dahil, her şeyi oyun yerine koyan temayüllerin sahiplerine nasıl "Buyur" denilebilirdi? Bu kuvvetlerin 1 numaralı organı Son Havadisin tepesini 21 Ekim 1961 günü süsleyen bir Eyüp Sultan resmi, bilinen neticelerin nasıl elde edildiğini göstermek bakımından geniş alâka çekti. A.P. nin hakim unsurları, gericiler ve vurguncu Demokratlar Türk milletinin oyunun ancak pek azını almak suretiyle iktidara gelmiş olduklarım sanmanın ateşi içinde maskelerini çabucak attılar. Gümüspalayı bertaraf ederek Başgili getirebileceklerini, oyunlarım rahatca oynayabileceklerini, bu arada Türkeş marifetiyle -Türkeşin Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde bir rolü olduğu zehabı içindedirler- Orduda dahi destekler bulabileceklerini sandıklarım belli ediverdiler. Bu, haftanın sonunda. haftanın başında girişilen teşebbüslerin doğruluğu hususunda Türk Silâhlı Kuvvetlerinin imanını tazelemekten başka işe yaramadı.

Türk Silâhlı Kuvvetlerine niyabeten hareket eden M.B.K. nin kudretli bir grubu, haftanın başında partilerin ileri gelenleriyle görüşerek, seçimler bu neticeyi verdiğine göre bir Milli Hükümet kurma fikrini telkin ettiler. Gürsel Cumhurbaşkanlığına seçilir. Millet Meclisinde en fazla milletvekiliyle temsil edilen partinin lideri Başbakanlığa getirilir, ondan sonraki en kalabalık grupların liderleri Başbakan Muavinini olur. Meclisteki temsil nisbetlerine göre de partilerin verecekleri Bakanlarla kabine kurulurdu. Böyle bir iktidara, Türk Silâhlı Kuvvetleri memleketin 27 Mayıs gününden bu yana kendisine emanet edilmiş mukadderatım pek âlâ teslim edebilirdi. Partiler aralarında anlaşabilirlerse, ikili veya üçlü koalisyon da yapabilirlerdi. Her halde, demokratik sistemin icapları dışında bir bal çaresi teklifi Türk Silâhlı Kuvvetlerinin arzusu değildi. Ama, bir gerici blokun, her türlü batılı anlayışı dışında teşekkül edip. partiler arasında yapılmış bir seçimin neticelerinden alaturka kurnazlık yoluyla faydalanmasına ve bir ucube yaratmasına asla cevaz verilmeyecekti.

Haftanın ortasında, A.P. nin oyununun bu olduğu ortaya çıktı. Sadece ortaya çıkmakla kalmadı, bizzat Gümüşpala tarafından bir tebliğle teyid edildi.

Kulağa Küpe

2 Perdelik Komedi

(Geçen haftaki AKİS)

Ah, o gözler!

Meydanlara çıktılar, günler ve günler bağırdılar:
- Gözlerimize bakın."
Baktık
Aaa, bir çift şaşı göz..
Siz şimdi lütfen, sandıklara bakın!

(Bu haftaki AKİS)

... ve sandıklar açıldı.
Ooo! Bayılıyorlarmış, şaşı göze..

Komite çalışıyor

Türk Silâhlı Kuvvetlerinden gelen talimat üzerine M.B.K. nin iyi niyetli üyeleri paçaları derhal sıvadılar ve harekete geçtiler. Harekete "Rejimi kurtarma çabası" adı verildi. Üyeler, aralarında hemen işbölümü yaparak temaslara giriştiler. Haftanın başında pazartesi günü başlayan bu, partileri Milli Koalisyona dâvet faaliyeti ikinci gün daha da kesifleşti. Sezai Okan, Rafet Aksoyoğlu, Suphi Karaman, Suphi Gürsoytraktan müteşekkil uzlaştırıcı ve Milli Koalisyonu hazırlayıcı komite, siyasi parti ileri gelenleriyle konuştu. Bu arada, Basından da yardım istendi. Ekip evvelâ C.H.P., sonra A.P., sonra da diğer partilerle temasa geçerek, nabız yokladı. C H P. den yana endişe yoktu. Ciddi partinin, pek çok kayıplara rağmen, sonuna kadar İhtilâlin yanında kalacağından herkes emindi. Akşam üzeri temasları, biten Komite üyeleri, hu defa Basına hesap verme işine geçtiler. En çok tâciz edilen M. B.K. üyesi, gene Suphi Karaman oldu. Karaman, salı akşamı kendisini evinde yakalıyan bir gazeteci dostuna fikirlerini açtı ve:

" —Neticelerden pek memnun değilim. Zira, hiç bir parti tam oturamadı. Bir Milli Koalisyon artık şarttır. Biz bunun için temaslara başladık. Şimdi sizden de yardım bekliyoruz" dedi.

Gazeteci, hangi ihtimallerin varit olduğu şeklinde bir sual sorunca da:

"— Bence üç ihtimal mevcuttur. Birincisi, A.P. ile C.H.P. nin birlikte hükümet teşkil etmeleridir. Bu, imkânsız görünüyor. İkinci ihtimal, C. H.P. ile küçük partilerin müşterek hükümet kurmaları ki, buna küçük partilerin küçük menfaat hesapları mânidir. Üçüncü ihtimal ise. en akla yakın geleni, bir Milli Koalisyondur. Bütün partiler bir mefkûre etrafında toplanmalı ve mesele hallolunmalıdır" diye konuştu.

M.B.K. nde hakim zihniyete göre, C.H.P. nin muhalefette kalması hatalıydı. Zira CHP., başından beri İhtilâlin, yanında yer alan sağlam kuvvetlerden birisiydi. Basın da büyük bir ekseriyetle CHP. ve aydın kuvvetler tarafında olduğuna göre, bunların karşısında kim tutunabilirdi? Karaman bunu şu sözlerle ye rahatlıkla ifade etti:

"— Bu takdirde, İhtilâl oturamaz."

Bu noktai nazardan hareket eden Kurmaylar, hemen resmi elbiselerini giydiler ve Milli Koalisyon tezini savunmağa başladılar.

Ancak, kısa zamanda anlaşıldı ki A.P. bir parti değil, bir çorbadır ve, bu teşekkülle ciddi görüşme yapmak imkânı mevcut değildir.

Aslan Osma!

Koalisyon konusunda, C.H.P. nin milli menfaat neyi gerektiriyorsa onu yapacağı anlaşıldıktan sonra A. P. den gelen ilk ses Genel Sekreter Şinasi Osmanın sesi oldu. Gazeteciler, iddialı partinin Genel Merkezine gittiklerinde iri yarı Genel Sekreteri, hayatından pek memnun, Çamlıca sigarasını keyifli keyifli tüttürür buldular.

Ekrem Alican
Yol ağzındaki adam

İlk sual, kurulması mutasavver Koalisyon Kabinesiyle ilgiliydi. A.P. başları acaba bu hususta ne düşünüyorlardı? Osma, suali pek dikkatli dinlemediği halde, birden zemberek gibi boşandı:

"— C.H.P. ile bir koalisyon yapacağımızı hiç zannetmiyoruz. Fakat vatanperverliklerinden ve milli duygularından asla şüphe etmediğimiz Y.T.P. ve C.K.M.P. ile bir arada çalışmamız mümkündür."

Bir gazeteci, Osmanın sözünü kesti:

"— C.H.P. daha mı az vatanperver? Neden onlarla işbirliğine yanaşmıyorsunuz?"

Osma, pot kırdığını anlamış olmalı ki, sualin birinci kısmına değil, ikinci kısmına cevap vermeğe başladı:

"— Esasen, programlan birbirinden ayrı iki partinin bir fikir etrafında birleşmesi imkânsızdır."

Fakat muhabir, yeni Ur sualle Osmanın karşısına dikildi:

"— Peki, programlar arasındaki esas fark sizce nedir?"

Osma yerinde şöyle bir yaylandı ve:

"— İktisadi efendim, iktisadi..." dedi.

Odadakiler, partiler arasındaki bu iktisadi farkı pek kavrıyamamış olmalılar ki, birbirlerine baktılar.

Bu sırada, bir başka A.P. li söze karıştı:

"— Yâni onlar solcu. biz sağcıyız."

Osma bu yeni yardımcısına sert bir nazar atfederek izahatını tamamladı:

"— CHP. devletçidir, biz liberaliz."

Gazeteciler meseleyi kavramışlardı. Son olarak bir hususun açıklanmasını arzu ettiler ve:

"— A.P.. ile C.H.P. birleşmek zorunda kalırsa, durum ne olacak?" diye sordular.

Osma bu suale, "Allah yazdıysa bozsun" gibilerden bir baş işaretiyle cevap verdikten sonra, şöyle konuştu:

"— O zaman C.H.P. gelip, A.P. nin programını benimsemelidir! A.P. için hiç bir fedakârlık düşünülemez."

Gazeteciler keyiflenmişlerdi. Gülüştüler ve mutasavver kabineler üzerinde fikir beyan etmeğe başladılar. A.P. Genel Merkezi, seçim sonrası pek eğlenceli Ur yer oluvermişti.

Keşmekeş

Ciddi müşkilâtın. her telden çalan adamların doldurduğu ve tehlikeli temayüllerin hüküm sürdüğü A.P. den geldiği anlaşılınca iyi niyetli kurmaylar, gayretlerini o istikamete çe-

Neticelerin

(Kavaktaki Harita)

Kim derse ki, 15 Ekim seçimleri *bit* sürpriz değildir, o, gerçeği ifade etmiyor demektir. Ancak, bir noktada mutabakata varmak lâzımdır. Sürpriz, seçim neticeleriyle açığa vurulan memleket durumu değildir. Sürpriz, bu neticelerin kendisidir.

Pek âlâ biliniyordu ki, İhtilâl sonrasının ilk seçimlerine gidilirken Türkiyede halk gündelik hayatından memnun değildir. İhtilâl idarelerinin tibiatından olan istikrarsızlığın yol açtığı iktisadi durgunluk, toplumun bütün tabakalarını tesiri altına almış bulunmaktadır. "Bizim oy kaygımız yok" mucip sebebi altında girişilen pek çok tasarruf, her zümreden pek çok kimseyi tedirgin etmiştir. Vergi tâdilleri, bu çeşit tasarrufların tipik nümunesidir. Doğuda girişilen yersiz ve zamansız, üstelik tamamile mânasız tehcirlerden "Üniversiteden geçeceğiz, Bâbıaliden geçeceğiz" sesleri arasında atılan adımlar sade vatandaşın yüreğine, endişe tohumlan ekmiştir. 27 Mayıs sabahı ilân edilen esas hedefe varma bakımından değil -o bakımdan, Türk Silâhlı Kuvvetlerine ve ona niyabet eden M. B. K. üyelerine şükranımız ebedidir, ebedi kalacaktır-, ama' hükümet etme bakımından, Milli Birlik, idaresinden daha az başardı bir idare bu memlekette ne gelmiştir, ne de geçmiştir. Bir milletin bütün tabakalarının birden tedirgin edilmesine, ancak bu, deve mi yoksa kuş mu olduğu bir türlü anlaşamamış idare muvaffak olmuştur. O kadar ki, bir belirli sürenin sonunda, dolgun ve huzursuz millet "Yahu, evvelden daha iyiydik" diye söylenmiye başlamıştır. Hele, C. H. P. nin mahallî küçük kademe mensupları küçük dağları kendilerinin yarattıkları havasına bürünüp nefret edilen Demokrat meslekdaşlarının yerini alınca...

Aslında bunda şaşılacak bir taraf yoktur. İdarenin tabiatı, bunun başlıca sebebidir. "Askeri idarelerin en iyisi, demokratik idarelerin en kötüsünden daha fenadır" sözü, boşuna söylenmiş bir söz değildir. Hele idarenin ilk günlerinde, kudret sahiplerinin bazıları, Amerikayı XX. asrın ikinci yansında keşfedenlerin garip ruh haleti içinde "bu zavallı memleketi dertlerinden kurtarma" gibi bir tarihî misyonunun kendilerine teveccüh ettiği hayali içine dalınca, kırılan çanak çömleğin hacmi bir anda defalarla artmıştır. Hükümet etmenin bir sanat olduğunun öğrenilmesine ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin duruma tamamile hakim olmasına kadar geçen zaman zarfındaki hataların tesiri, ondan sonra da dalga dalga yayılmakta devam etmiştir. İstihsal bölgelerinde mahsulün iyi değerlendirilmemesi, müstehlik, bölgelerde ciro yapılmamasından doğan tediye güçlükleri huzursuzluğu her gün biraz daha arttırmıştır. Seçim kampanyası sırasında, ömrü boyunca mesuliyet duygusunun hakimiyeti altında kalmış İsmet İnönünün âdeta çıtlatır gibi söylediği "Vatandaşta normal İdarenin kurulması arzusu hergün bir başka sebeple uyanır" sözünün gerçek mânası, işte budur. Memleket, aynı İsmet İnönü daha da meşhur "Seçimlerin bir an önce yapılmasında sayılmayacak kadar çok milli menfaat vardır" cümlesini söylediğinden bir hafta değil, bir ay da değil, tam bir yıl sonra seçimlere giderken durumun bu olduğu hiç kimseninu meçhulü değildi.

Sırtına günah alan günahsız

geçimlere gidilirken, meçhul olmayan bir başka nokta daha vardı. Biliniyordu ki, bütün kötü icraatın mesulü diye memleketin dört tarafında C. H. P. gösterilmektedir ve C. H. P. nin lider takımının milli menfaat anlayışı bunun açıkca yalanlanmasına manidir. Bizzat Cemal Gürsel şahittir ki Eminsu meselesinden Doğudaki tehcir meselesine, 147'ler işinden vergi tâdillerine, infaz hâdisesinden dolgun halkın tepkilerine, burada sıralanması güç olacak çeşitli hâdiselerde İsmet İnönü şahsen ikazda bulunmuş, dikkati çekmiş, engin tecrübe ve dirayetini emre amfide kılmış, fakat biç bir seferinde dediğini yaptıramamıştır. Kudret sahipleri hep, kendilerinin her şeyi herkesten iyi bildikleri kanaati içinde tuttukları yolda ilerlemişlerdir. Buna rağmen İsmet İnönü, bütün seçim kampanyası boyunca, tıpkı bir tek defa "C. H. P. ye oy verin" demediği gibi bir tek defa kendisinin ve partisinin bu hâdiselerdeki gerçek durumunu, hakiki kudret ve tesir derecesini bahis konusu etmemiştir. Herkes, her şeyin İsmet İnönü tarafından yaptırıldığı yolundaki propagandaların tesiri altında tutulurken kudret sahiplerine pek uzun bir süre sâdece bir İnönü ve C. H. P. kompleksinden başka şey hâkim olmamıştır. Bu yüzden de, İnönünün bütün tavsiyeleri, son zamanlara kadar kulak arkası edilmiştir. Durum değiştiğinde çok geç kalınmış olduğuna, içinde bulunduğumuz keşmekeş şahittir.

Bütün bunlar, 1961 seçimlerine gidilirken malûmdu ve hesaplara dahil ediliyordu. Ancak, başka faktörlerin istikametlerde etki yapacağı sanılıyordu.

Üçe karşı bir

Bu mecmua her zaman, bir gerçeği belirtmiş ve çok hesabım onun üzerine bina etmiştir: 1946'dan beri her seçimde, İstanbul hangi istikamette oy kullanmışsa, Türkiye o istikamette oy kullanmıştır. Bu gerçek, 1961 seçimlerinde de doğrulanmıştır. Ancak İstanbulun kullandığı oy istikameti, tahmin edilen oy İstikameti olmamıştır. İstanbulun, gecekondu sâkinleri ve azınlık mensuplarıyla, normal devreyi açacak partinin, üstelik çok kaliteli adaylarına oy vermesi beklenirdi. Zira, İstanbulun anlaması lâzımdı ki, C. H. P. hakkındaki sempatiler ve antipatiler ne olursa olsun, bir müstakar intikal devresi ancak C. H. P. li bir iktidarın işbaşına getirilmesiyle mümkündür. Bu basit gerçek İstanbul tarafından görülmeyince, yurdun dört köşesinde başka tesirler duruma hâkim olmuştur.

Kapaktaki haritada görülecektir. 47 ilde bir parti, milletvekilliklerinin paylaşılmasında aslan payını almıştır. Durum şudur:

Partinin adı	İl adedi
A. P.	*81*
C. H. P.	
C. K. M. P.	6
Y. T. P.	6

T a h l i l i

Buna mukabil, geri kalan 20 ilde iki parti eşit sayıda milletvekili çıkarmıştır. Alaka çekici tarat sudur: Bu 20 ilin 20 sinde de, taraflardan biri C. H. P. dir. Durum, 20 ilde şudur:

Partinin adı	İl adedi
C. H. P.	*20*
A. P.	*5*
C. K. M. P.	*3*
Y. T. P.	*12*

Bu demektir ki 67 ilin bir telcinde dahi bir A. P. -T. T. P., A.P.- C. K. M. P., Y. T. P. . C. K. M. P. kombinezonu olmamıştır. Bütün Türkiyede bir yanda C.H. P., öteki tarafta üç parti çarpışmıştır.

Mesuliyet duygusuna sahip olanlarla sahip olmayanlar arasındaki bu mücadelede, C. H. P. nin eli kolu bağlı kalmıştır. C. H. P. Milli Birlik idaresinin hatalarını sayarak muhalefet yapamamış, muhalefet yapmanın cazibesine bürünememiş, bilâkis iktidardaymış gibi muamele görerek iktidarın sevimsizliği handikapı ile karşı karşıya gelmiştir. Bir de C. H. P. devlet mefhumuyla münasebeti bulunmayan ve hiç bir partinin kudreti dahilinde olmayan vaadlerde bulunmaktan dikkatle çekinmiştir. Meselâ "Kayseriyi açma" en ziyade bir C. H. P. iktidarının gelip, memleketin İhtilâle dost bir huzura kavuşmasıyla mümkünken C. H. P. karşısındaki kuvvetler, eski Demokratları kendilerinin "Kayseriyi açabilecekleri"ne inandırmışlardır. -Zaten bu vaad, daha ilk günden büyük kütleleri başlarına bela edecektir ve şimdi, kendileri ondan korkmaktadırlar-. Seçim kampanyası, işte böyle bir hava içinde cereyan etmiştir.

İlk teşhis hatalı çıkınca

Bir harbin başında yapılan stratejik hatanın tesirlerinin, harbin sonuna kadar hissedildiği bir askerî gerçektir. Seçim neticelerini tahminde yanıltıcı unsur bütün bunlara rağmen C. H. P. nin il il, oy listelerinin başında bulunacağını sanmak olmuştur. Aslında, C. H. P. 1960 arefesindeki kuvvetini muhafaza etmiş bulunsaydı, bu böyle olurdu. Meselâ AKİS, C. H. P. nin yüzde 30 ile 55 arasında bir nisbetin üstünde oy toplayabileceğine asla ihtimal vermemiştir. Ama bu kadar oyun, oy listelerinin başında C. H. P. nin bulunması şartıyla tekabül ettiği milletvekili sayısı 225 in üstündedir. İşte, bu temel yanlış çıkınca bütün hesaplar altüst olmuştur.

Bir defa, C. H. P. karşısındaki oylar bölünmemiştir. Batıma bir çok ilinde Y. T. P., doğunun bir çok ilinde A. P. barajı aşmamıştır. Dörtlü yarışta dördüncü gelebilen C. K. M. P. pek çok yerde yaya kalmıştır. Bakkamlara bakıldığında görülecektir ki her ilde, C. H. P. nin karşısına bir kuvvetli parti çıkmış ve belirli istikamete Sahip seçmenler onun etrafında toplanmışlardır.

İstanbulda, en tarafsız ve objektif kimseler C. H. P. nin rahat kazanacağım »anarken bir kuvvetli hükümeti menfaatlerine uygun bulmayan iki büyük zümre, gecekonducularla azınlıklar C. H. P. ye karsı yüzde yüz aleyhtar vaziyet alınca aslan payım A. P. kapıvermiştir. İstanbulda iştirak nisbetinin az olması ise, C. H. P. taraftarı kuvvetlerin kendilerini oy telaşı içinde hissetmemelerinin neticesi olmuştur.

Vaziyet böyle olunca, C. H. P., rakiplerinin bile C. H. P. ye teslim ettikleri Senato ekseriyetini elinden kaçırdığı gibi milletvekili seçimlerinde de nisbi temsilin oy listesinin başındaki partiye sağladığı ufak faydayı başkalarına kaptırmıştır. Meselâ C. K. M. P. bu sayede Kırşehir, Nevşehir, Çankırı gibi illerde milletvekilliklerinin tamamını almıştır. Ufak bir nisbet oynaması bunları pek âlâ C H. P. ye verebilirdi. Zira bütün bu illerde C. H. P., C. K. M. P. den çok az farklı oy sağlamış, ancak barajı o aşamamıştır.

15 Ekim 1961 seçimlerinde kısa vadeli görüşlerin ve endişelerin, uzun vadeli görüş ve endişelerin üstüne çıkması bütün hesapları altüst etmiştir. Anlaşılmıştır ki halkı memnun etmeyen bir idare, seçmenin sandık başına gittiği ilk fırsatta kütle halinde menfi oyla karşıkarşıya kalmaktadır.

Bir seçimin verdiği ders

Biten seçimler hakkında pek çok söz söylenecek, pek çok tefsir yapılacaktır. Bunlardan en yaygın iki tanesi şu olacaktır: Millet İhtilâle karşı olduğuna belli etti ve millet C.H.P. yi tutmadığını gösterdi. Bunların ikisinde de bir küçük nisbette gerçeğin bulunduğunu kabul etmek lazımdır. Temsil ettikleri ileri fikirler dolayısıyla İhtilâl de, C. H. P. de bir belirli zümreyi kar--ılarında bulmuşlardır. Fakat, büyük kütlenin davranışının bununla alâkalı olması pek zayıf bir ihtimaldir. Eğer Milli Birlik idaresi' seçimlerin bir an önce yapılmasındaki sayısız milli menfaati görebilme dirayetini gösterseydi, D. P. nin pek kötü İdaresinin hatırasını hafızalarından silmemiş büyük kütle C. H. P. yi destekleyecekti. Tabut Milli Birlik idaresi, hadi seçimleri uzattı, bari milleti memnun bırakan şekilde hükümet etseydi oylar başka istikamette akacaktı. "Bizim oy kaygımız yok" diyenler, İhtilâlin oya en ziyade muhtaç olduğu gün İhtilâli oysuz bırakıvermişlerdir. Bu mecmua çok söylemiştir: Yurtta bir memnunluk, iyimserlik havası eserse memleketin sağlam kuvvetleri kazanacaktır. Tok, vatandaş dolgun, gündelik hayatından gayrımemnun sandık basına gönderilirse tehlikeli temayüllerin propagandacıları rağbet bulacaklardır. İtalyanların Mussolininin, Almanların Hitlerin kucağına atılmaları hep bu şartlar altında olmuştur. Demek ki bir seçimde milletlerin kısa vadeli görüş ve endişelerini uzun vadeli görüş ve endişelerinin üstüne çıkaramamalarının olgunlukla, basiretle ve sağduyuyla bir alâkası yoktur. Bu, eşyanın tabiatı icabıdır.

Memleketi, bir ilerici fikre bağlı olarak kalkındırma aşkıyla yananlara bari ders olsa!

virdiler ve çeşitli temaslar yaptılar. Bunlardan biri, bizzat Başkan Gürselin odasında, Gümüşpala ve (Damadan müteşekkil bir A.P. ekibiyle yapıldı. Başbakanlıkta, Gürselden Başka, Rafet Aksoyoğlu, Sezai Okan, Suphi Karaman ve Kâmil Karavelioglu da vardı. Uzun uzun konuşuldu. Konu, malûm Milli Koalisyon meselesiydi. Gümüşpala söylenenleri dikkatle dinledi ve prensip olarak fikrin mâkul olduğunu, ancak, karar verebilmek için mutlaka Genel İdare Kurulunun toplanması gerektiğini ifade etti. Osma ise. Genel Başkanının yanında bol bol kafa salladı. Toplantı bittiğinde, girdiklerinden bu yana tam bir buçuk saatin geçmiş olduğunu gören Gümüşpala pek heyecanlandı ve doğru Genel Merkezin yolunu tuttu.

Bu sırada A.P. Genel Merkezinde kapalı kapılar arkasında yeni tertipler hazırlanıyor ve kararlar almıyordu. İllerden gelen A.P. milletvekilleri henüz mazbatalarım almamışlardı ama, şimdiden kendilerini ev sahipliğine alıştırıyorlar ve basına beyanat veriyorlardı. Genel İdare Kurulu, Başkanlık odasının hemen yanında bulunan toplantı salonunda bir gizli celseye girdiğinde saat 16'ya yaklaşıyordu. Kurul eksik kadrosuyla toplandı. Başkan. Gürselle Gümüşpala arasında geçen muhavereyi dinledi. Üyelerin en heyecanlı olanı Nuri Beşer ve Kâmuran Evliyaoğlu idi. İkisi de yenilere göre daha eski oldukları için, meselelerin başlarına bir iş açmasından endişeliydiler. Beşer bol bol konuştu ve mutlaka bir karara varılmasını temenni etti. Bu arada Gümüşpalaya da pek hissi hareket ettiği ima edildi. Nitekim saat 17'ye doğru Pala Paşa gazetecilere görünmeden yan kapıdan dışarıya çıkarıldı ve toplantının bilâhare devam edeceği bildirildi. Fakat basın mensupları pek tatmin olmamışlardı. A. P. Basın sözcüsünün açıklamada bulunması arzu edildi. Bunun üzerine Evliyaoğlu kapının arasında göründü ve:

"— Konuştuk. Hiç bir koalisyona C.H.P. ile birlikte girilmeyecek. Genel İdare Kurulu yakında toplanacak ve bir prensip kararına varılacak. Fakat esas karar. Meclis Grubunundur" dedi, hemen sıvıştı.

Bu gizli kapalı hareket tarzı bir gün sonra meyvalarını verecek, A.P. içinde daha baştan beliren anlaşmazlık gün gibi ortaya çıkacaktı.

Nitekim, haftanın ortasında iki ayrı dinin sâlikleri bir araya gelince, kıyamet küçük ölçüde koptu. İki gruptan biri Evliyazadelerin başında bulundukları Başgilci gruptu. Bunlar her halü kârda D.P. yi hortlatmak niyetindeydiler ve Cumhurbaşkanlığına Ali Fuat Başgilin gelmesiyle gayelerine ereceklerinden emin görünüyorlardı. Türkeşi tutan da bunlardı. C.H.P. ile hiç bir şekilde koalisyona girmeme teklifinin öncüleri oldular. İkinci grup mûtedil gruptu ve daha ziyade Emekli Subaylardan müteşekkildi. Kampanya boyunca pohpohlanan eski askerler, bir noktada memleket menfaatlerini -başta Gümüşpala olmak üzere- diğerlerinden başka ölçülerle ele aldıklarından, ilk çekişme başladı. Pala

Seçim Cilveleri-

Apaydın: *Menderesin bütün avukatları milletvekili seçilmişlerdir. Bunlardan Burhan Apaydın, A. P. nin en azından Adalet Bakam adayıdır. Bu sıfatla adalet mekanizmasının başına geçecek, Kayserideki mahkûmların statüsünü o tâyin edecek ve arzu ederse meselâ Salim Başol hakkında inzibatî tedbir alınması' için Yüksek Hakimler Kuruluna baş vurabilecektir.*

Gedik : *Dr. Namık Gedik, D. P. iktidarının 1 numaralı mesulleri arasındadır. Bilinen hazin sonunu eliyle vermiş olmasaydı, Yassıadadan en ağır cezalardan biriyle ayrılacaktı. Onun İçişleri Bakanlığı devri, ibretle hatırlanacak bir devirdir. Fakat A. P. li bir kabinede A. P nin Aydın milletvekili Melahat Gedikin İçişleri Bakanı olarak Türk milletinin iç işlerini tedvir etmesi hiç imkânsız değildir.*

Türkeş: *Gürselin, Cumhurbaşkanı olduğu takdirde 14'lerden yaşları müsait bulunanları kendi kontenjanından Senato üyesi yapması muhtemeldir. Alpaslan Türkeşin yaşı müsaittir. Bu takdirde, infazlar konusunda bilinen vaziyeti alan Türkeşle infazlar konusunda bilinen kararı alan M.B.K. üyeleri yanyana olacaklardır. Mamafih, Cumhurbaşkanının Gürsel değil de Başgil olması halinde Türkeş aynı yoldan Senatoya girebilecektir.*

Bayar: *Demokrat oyları avlayarak Meclise gelen partiler, bol keseden vaad ettikleri affı çıkarmaya yanaştıkları takdirde Yassıada hükümlüleri, bütün hukuki neticeleriyle birlikte cezalarından kurtulacaklardır. Böylece Birinci Cumhuriyetin Anayasasını ihlâl ettiği ilâma bağlanmış Celâl Bayar, İkinci Cumhuriyetin Anayasası gereğince eski Cumhurbaşkanı sıfatıyla Senatoda tıpkı M.B.K. üyeleri gibi daimi üye olacaktır.*

Başgil: *İstanbul Üniversitesi talebelerinin, kendilerine hocalık etmesini Atatürkçülüklerine yediremedikleri ve başlarından alınması için Rektörlüğe istida ile başvurdukları Ali Fuat Başgil, eğer taraftarları muvaffak olurlarsa Türkiye Cumhurbaşkanı olacak, Atatürkün Çankayasında oturacak ve Atatürk reformlarının ışığı altında hazırlanmış lâik Cumhuriyet Anayasasının bekçisi sayılacaktır*

Karavelioğlu - Aksoyoğlu - Okan siyası partilerle temastan dönüyorlar
Dört kapının dört ipi var

Paşa tariz oklarına hedef tutulurken, Başgil problemi, Son Havadis gazetesi yardımıyla A.P. milletvekillerine ve senatörlerine sunuldu. Nitekim, bu ayrılık haftanın ortalarında o derece bârizleşti ki, A.P. Genel Sekreteri Osma, gazetecilerin bir suali üzerine:

"— Bizim için Cumhurbaşkanı adayı Gümüşpaladır. Şimdiden birşey söyleyemem. Yakında toplanacak Genel İdare Kurulu karar vermeğe yetkilidir" diyerek baklayı ağzından çıkardı.

Son teşebbüsler

Durumu, A.P. ye hiç bir şüpheye mahal bırakmayacak tarzda ifade yolundaki son teşebbüsü Ahmet Yıldız yaptı. Yıldız, A.P. nin irilerinin ağızlarına gelenleri söylemekten çekinmediklerini görünce, faydalı olur niyetiyle A.P. Genel İdare Kurulu üyesi Kâmuran Evliyaoğlunu Kızılay Genel Başkanlığındaki odasına çağırdı. Evliyaoğlu dâveti alır almaz, Osma ile temasa geçti ve Yıldızın huyunu suyunu bu eski Albaydan öğrendikten sonra, pek sarı bir çehre ile, saat 17'de davete icabet etti.

Yıldız meşguldü. Bu yüzden Evliyaoğlu bir hayli beklemek zorunda kaldı. Yıldız ve Evliyaoğlunun görüşmeleri 17.15 de başladı ve tam 1 saat 45 dakika sürdü. Saatlerin 19'u gösterdiği sırada Kızılay binasının önünde görünen Evliyaoğlu pek bitkin ve yorgundu. Gazeteciler bu yeni ve şanslı politikacıyı yakaladılar. içerde konuşulanları sordular. Evliyaoğlu ağır ağır, fakat düşünmeden konuştu:

"— Ahmet Yıldızla dörtlü koalisyon hakkında görüştük. Bence dörtlü koalisyon son derece mâkul bir hal tarzıdır."

Yürürken devam etti:

"— Yıldız benden bazı suallere cevap istedi. Ben de kendisine, Genel İdare Kurulu toplandıktan sonra bu sualleri cevaplandırabileceğimi söyledim."

Biraz evvel söylediklerini unutmuş olmalı ki, bir sual üzerine:

"— Dörtlü koalisyona taraftar değiliz. Ama memleket menfaatleri bunu gerektiriyorsa, gidebiliriz. Fakat C.H.P. ile cehennemde dahi koalisyon yapmamağa kararlıyız" dedi ve yürüdü gitti.

Bu sırada birkaç gazeteci de Yıldızın etrafını aldılar ve onun fikrini sordular. İhtilâlin bu pek konuşkan Albayı, bu defa nedense pek az konuştu. İçinde "memleket menfaatleri" sözü çok geçen bir beyanatım gazetecilere yazdırdıktan sonra, sabır tavsiye ederek çocukları uğurladı.

Beklenen tebliğ

Cuma günü ise, A.P. Genel İdare Kurulu, basına bildirdiği toplantısını yaptı. Saat 10'da başlaması gereken toplantı, Gümüşpalanın gecikmesinden olacak, saat 11'de başlıyabildi. Saatlerin 10.45'i gösterdiği sırada A.P. Genel Başkanı Genel Merkezin merdivenlerini ağır ağır tırmanmağa koyuldu. Sırtında siyah üzerine beyaz çizgili bir elbise vardı. Kolalı beyaz gömleğine gri bir kravat bağlamıştı. Pala Paşa Genel Merkeze gelir gelmez ilk iş olarak odasına girdi ve Genel Sekreter Osmadan toplantının gündemi hakkında bilgi aldı. Saat 11'de iki ahbap çavuşlar hazırlıklı olarak toplantı salonuna geçtiler. Salonun ortasına T şeklinde bir masa konulmuştu. Etrafında A P. nin güzide elemanları oturmaktaydIlar. Genel Başkanlarını selamladılar. Gümüşpala da onlara mukabelede bulunduktan sonra masanın baş tarafındaki yerine geçti. Sağma A.P. nin fikriyatçısı Cevdet Perin, soluna Şinasi Osma oturdu. Toplantı bu dekor içinde başladı. Toplantının başlamasıyla A.P. Genel Merkezi içindeki hava birden değişti. Odacılar evvelâ basın mensuplarım dışarıya çıkardılar, sonra da kapının üzerine okunaksız bir yazıyla "Dikkat, dikkat!, Genel İdare Kurulu toplantısı var. Müracaatların karşı taraftaki Mehmet beye yapılması" şeklinde bir yafta yapıştırdılar. Kapın m önüne ise, iriyarı Ramazan efendi dikildi

Saat 12.15'de Osma dışarı çıktı ve az sonra döndü. Gazetecilerin suallerine sinirli sinirli:

"— Hiç birşey yok! Hiç birşey yok!" diye cevap verdi.

Biraz sonra da Evliyaoğlu dışarıya şöyle bir uzandı ve gazetecilere gülerek;

"— Vaziyetler iyidir. Selamlar, selâmlar" dedi ve çekildi.

Toplantı saat 13.50'de sona erdi. Gazetecilerin ağzına çalınan bir parmak bal ise, "16'da tekrar toplanıp bir bildiri yayılayacağız" oldu.

O cuma akşamı Yüksek Seçim Kurulunda seçim neticeleri toplanıp, radyoya gönderilecek tebliğ hazırlanırken, A.P. Genel Merkezi de kendisinden beklenen bildiriyi yayınladı. Bildiri, orduya şükranla başlıyor ve C.H.P. ile hiç bir koalisyona girmeme kararıyla son buluyordu. Basın bildiriyi alınca hemen telefonlara sasarılındı ve M.B.K. üyeleriyle temas temin edildi. Pek iyilik sever M.B.K. üyeleri acaba bu kat'i karara ne diyeceklerdi ?

Gümüşpalanın vaziyeti

Bu sualin cevabı, Türkiye radyolarının "Olaylar ve Yankıları" saatinde verildi. 27 Mayıs İhtilâlinin başında ve içinde bulunanların iktidarı tarafsız bir Başkanla Milli Hükümete verecekleri yolundaki açıklamanın mânası, elbette ki iktidarı başkasına vermeyeceklerinden ibaretti. Nitekim aynı gün Sıtkı Ulay bir demeç vererek Türkiyenin 50 yıl geriye götürülmesine müsaade olunmayacağını bildirdi ve vatandaşlardan endişe duymamalarını istedi. DP. hortlatılmayacaktı. Hafta biterken vaziyet aydınlanmış, seçimlerden önce tahmin edilen durum ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine Gümüşpala derhal bir tebliğ yayınlayarak kınlan çanak çömleğin yapıştırılması yoluna gitti. A.P. lideri Son Havadisin neşriyatını ve gayretlerini takbih ediyor, halen A.P. milletvekili sıfatını taşıyan bir takım kimselerin elinde bulunan ve eski zengin Demokratların parasıyla çıkarılan, Başgilin Cumhurbaşkanlığını propaganda eden, Alpaslan Türkeşle ideal birliği halinde olan organı reddediyordu. Kendisi inkılâpçıydı, Atatürkçüydü, ilericiydi. Aksi istikametteki davranışları tasvip etmiyordu. Gümüşpala, tebliğini bir rest çekerek bitirdi: Gerekirse, A.P. nin Genel Başkanlığından ayrılır sine-i millete dönerdi! Genel Başkanlarını kaybetmek tehlikesi, öteki partilerden akın halinde milletvekilinin gelmesiyle bir iktidar partisi hüviyetine bürünme gayesi taşıyan çalımlı A.P. lileri ayılttı ve fazla ileri gitmiş bulunduklarını, bu yüzden de bir çuval inciri berbat etmiş olduklarını niyetleri belli Evliyaoğlu - Apaydın grubunun gözleri önüne serdi.

Gümüşpala tebliğini kaleme alırken, Y.T.P. ile C.K.M.P.. Genel İdare Kurula toplantılarını yapmaktaydılar. Durum anlaşılmış olduğuna ve iktidarın hangi şartlar altında devreditebileceği açıklandığına göre iki küçük partinin, daha munis davranmadan şu anda beklenmektedir.

Bu satırlar yazılırken görülmektedir ki A.P. nin Başgil grubunun başında kara bulutlar dolaşmaktadır, kahraman Ord. Prof.un memlekete dönmekten vaz geçmesi kuvvetle muhtemeldir ve Gümüşpala kendi partisine hakim olduğu takdirde demokratik mekanizma yeniden işlemeye koyulacak, aksi halde bir başka bahar, bilinmez hangi iktidarın idaresi altında, beklenmeye başlanacaktır.

A.P.

Cumbadan rumbaya

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir akşam, gazetelerin çalışma saati başladığı sırada, A. P. den gelen bir tebliğ, bir hâdisenin şahitlerine o hâdiseyi biraz da tebessümle hatırlattı. Hâdisenin kahramanı, A. P. Genel Sekreteri Şinasi Osmaydı.

Şinasi Osma, elini yeleğinin cebine sokarak kaşlarını çattı. Kendisine has telâffuzuyla:

"— Şimdi C. H. P. ile koalisyon yapalım da öbürü bangır bangır bağırsın, ben size bunlar muvazaa partisidir demedim mi desin, değil mi?" dedi.

Öbürü dediği, Osman Bölükbaşıydı. Hâdise, seçimlerden hemen sonra A. P. nin Başkentteki Genel Merkezinin caddeye bakan bir odasında cereyan etti. Osma ve gazeteciler bir aradaydılar. Bir basın mensubu, latife olsun diye:

"— Şinasi bey, C.H.P. ile koalisyona gitmeğe hazırlanıyormuşsunuz. hayırlı olsun" deyivermiş. A. P. nin EMİNSU'cu Genel Sekreteri bu söz üzerine birden parlamıştı.

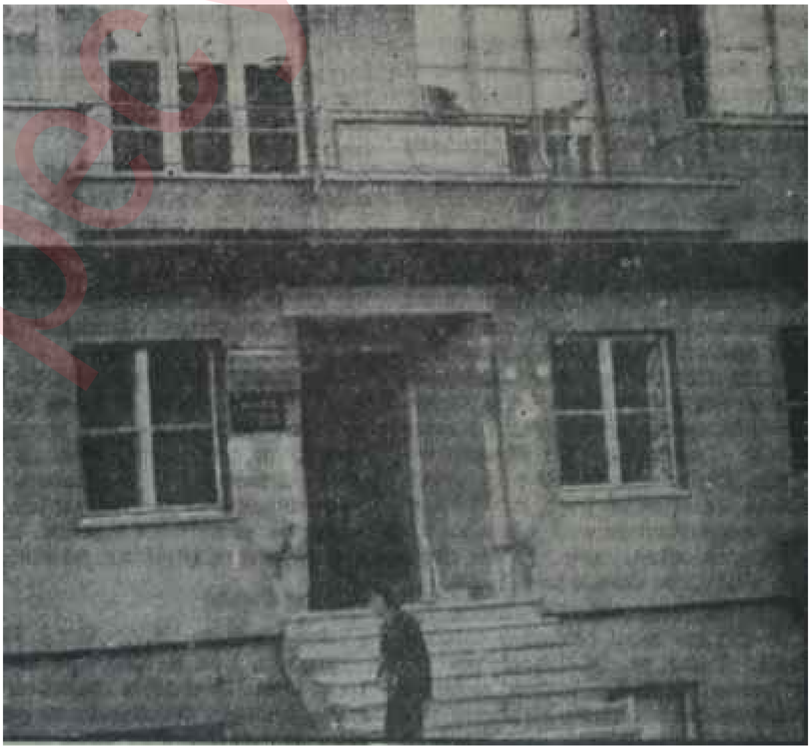
Ama ne olursa olsun, Osmayı, geride kalan sekiz aylık süre bir parça politikaya alıştırmış, tecrübe sahibi etmişti. Genel Sekreter birden kendini topladı, gülümsiyerek, bir başka suali şu şekilde cevaplandırdı.

"— Bu konuda fazla birşey söylemeğe, hattâ, her hangi birşey söylemeğe yetkili değilim. Zira, Genel Sekreter olarak şahsi fikrim partiyi ilzam eder."

Bunları söyledikten sonra da bir gözünü kırparak, gazetecilerden pek dostu olan birine baktı ve ilâve etti:

"— Nasıl, yavaş yavaş öğreniyoruz, değil mi?"

Osmanın üzerinde söz söylemek istemediği konu, Y. T. P. ile A. P. nin

A.P. Genel Merkezi
İspanyada şato

birleşerek' tek parti haline gelmesiyle ilgiliydi. Buna rağmen A. P. nin emekli Albay Genel Sekreteri konuşmağa devam etti. Genel Sekreter sözlerinin, partisini ilzam edeceğini unutmuşa benziyordu:

"— Bırakın koalisyonu filan, canım.. Seçimlere gidelim, seçimlere! Bakın görün, o zaman ne olacak diğer partilerin durumu. Vatandaşın gözü bir kere açıldı. Bu defa oyuna gelmiyecek. Kahir ekseriyetle çıkarız, alimallah..."

Odada bulunanlar gözlerini hayretle açtılar. Birbirlerine baktılar. Hayret edenler arasında A. P. Genel İdare Kurulu üyesi ve -yeni sıfatıyla- Samsun Milletvekili Kâmuran Evliyaoğlu da -eski D. P. Gençlik Kollan Başkanı ve müebbet hapse mahkûm Sadık Erdemin yakın mesai arkadaşıdır- bulunuyordu. Yeni sıfatını tehlikeye atmaya hiç hevesli görünmeyen Evliyaoğlu, Osmaya dönerek:

"— Aman Şinasi bey, nasıl olur? Partinin yeni bir seçime mali gücü yetmez" dedi.

Osma büyük bir ciddiyetle: '

"— İkinci bir seçim için paraya pula lüzum yok.. Halk bizi besler. Adayların masrafı ne ki?" diye cevap verince, Osmaya nazaran politika tecrübesi göğü tutan Evliyaoğlu bıyık altından güldü ve mükâlemeyi kesmek İstediğinden olacak, hafif bir sesle:

"— Seçim pusulalarını bedava mı bastıracağız, birader?" dedi.

Şahitlerine bu hâdiseyi hatırlatan tebliğde, A. P. Genel İdare Kurulu, tarafsız ve dürüst bir seçim yaptığından dolayı Türk Silâhlı Kuvvetlerine teşekkür ediyor, kendisine gösterilen teveccüh payı için Türk milletine şükranını sunuyor ve C. H. P. ile, hatta dörtlü, her hangi bir koalisyonu reddediyordu.

Pembe hayaller

Doğumu eski, nüfusa kaydı yeni partide her şey, seçim gecesini takip eden sabah saat dörde doğru başladı. O gün, partinin içi tıklım tıklımdı. Genel Merkezin tek telefonu aralıksız çalışıyor, teşkilâtla temas ediliyordu. Seçmen, henüz sandık başındaydı. Oyunu kullanan A. P. liler merkeze geliyorlar, bir haber olup olmadığını soruyorlardı. Hayır, Ur haber yoktu. Sandıklar kapanıp tasnif başlamadığına göre, bir haber olması da bahis konusu değildi. A. P. Genel Merkezinde akşam vakti, böyle heyecanlı ve oldukça da telaşlı bir hava içinde geçti.

İlk haberler, A. P. lileri sevindirmedi. Bunlar, civar sandıklardan alınan neticelerdi. C.H.P. Kızılayın göbeğinde çok önde gidiyordu. Yüzler kısmen asıldı. Fakat bu uzun sürmedi. Her yerde, A. P. ikinci durumdaydı. Mütehassıslar, başkentte bunu tabii karşıladıklarını söylediler. Merkezi dolduran meraklılar, bir masanın başında veya ayakta vaziyeti kendi aralarında görüşüyorlardı.

Saatler ilerledikçe, haberler iyileşti. Bu sırada, binanın önünde de bir fonlaralık birikmişti. Vakit gece yarısını geçip te Genel Merkezin tek telefonu illerden haber duyurmaya başladığında tebessümler yerlerini kahkahalara, fısıltılar bağırışmalara, küçük hayaller büyük plânlara bıraktılar. İlk müjdeler Amasyadan, Manisadan, Aydından ve Denizliden geldi. Buralarda A. P. arayı açmış, gidiyordu. Öyle ki, kır ata yetişmenin artık imkân ve ihtimali kalmamıştı. Dört ili, öteki iller tâkip ettiler. Bunların arasında, 1 numaralı rakip C.H.P. nin kuvvetti olduğu

Vurguncu Demokratların Sevinci

Seçim neticeleri, bir tek partide bu partinin tek basma iktidara geldiği hayal edildiğinde en ziyade kimi sevindirmiştir diye sorulacak olsa, cevabı basittir: Vurguncu Demokratları! Ama vurguncu Demokratlar, bu sevinçlerinin kursaklarında kaldığını hissetmişlerdir. Daima kalacağından da asla şüphe etmemelidirler. Kendilerini kurtaracağını sandıklan kuvvetlerin seçimleri, kazanması için döktükleri bunca paranın boşa gitmiş olduğunu anladıklarında, hüzünleri, neşelerinin derecesinde olacaktır.

Milli irade tecelli etmiştir Ve bunun önünde, bütün başlar eğiktir. Ancak, milli iradenin, vurguncu Demokratların vurgunlarının yanlarına kâr kalmasını uygun gördüğünü sanmak hatalardı en büyüğüdür ve yarın iktidarı alacak olanlar o istikamette tasarruflara girişirlerse dünyanın başlarına yıkıldığını kısa zamanda göreceklerdir, anlayacaklardır. Menderes iktidarı, bir kötü iktidar olduğu için, harekete geçen Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından devrilmiştir ve onun yarattığı gayrımeşru zenginlerin millete hesap vermeleri mecburiyeti hiç kimse tarafından kaldırılamayacaktır. Bunu hayal ederek milyonlarının bir kısmını belirli kuvvetlerin emrine vermiş olanlar, güvendikleri dağlara kar yağdığını görüp anlayacaklardır. 27 Mayıs ihtilâlini hiç olmamış farzetmenin, kurulmuş, bütün hesap sorma mekanizmasının bir oyundan ibaret olduğunu sanmanın ve şu veya bu yoldan, şu veya bu sebepten alınmış oyların bir kasap süngeri vazifesi göreceğini sanmanın yeri bu cemiyet içinde yoktur. Türk milleti hırsızlıkların affı lehinde vaziyet aldı zannediliyorsa hemen ayılmak lâzımdır. 27 Mayısın yakalarına yapıştığı kimseler, hesaplarını verip temize çıkmadıktan sonra bu cemiyet İçindeki yerlerini asla alamayacaklardır. Bu yeri onlara vermeyi kendileri için minnet borcu sayan iktidarlar çıkarsa, memleketin sağlam kuvvetleri onların da hakkından gelmeyi şüphesiz başaracaktır.

Birbuçuk yıldan beri bu memleketi askerler idare ediyor. Bir tek askerin, gayrımeşru serveti milyonlarla ölçülen Demokrat yârân durumuna düştüğü görülmüş müdür? Eğer böyle bir kimse varsa, yarın kurulacak iktidar ondan hesap sormadığı takdirde iktidarların en aşağısı olacaktır. Ama, geride bıraktığımız birbuçuk yılın kudret sahipleri arasında böyle bir kimse yoktur. Devlet idaresinin cep doldurmaktan bambaşka gayeler taşıdığını, gelmeleri ile gitmeleri arasındaki zamanda sâdece borç hanesindeki rakkamların yükseldiği askerler, millete ispat etmişlerdir.

Bir iktidar gelecek ve seçim kampanyasını vurguncu Demokratların parasıyla yapmış olduğundan dolayı onlara minnetini, şükranını, bu milletten çalınmış paraların hesabını sormamakla ödeyecek!. Ne boş, ne kof bir hayal..

Memleketin yeni karışıklıklara sahne olmamasını herkes istiyor. Bunun ilk şartı, düşük iktidarın sorumsuz davranışının yeni iktidar tarafından sorulmaya devam olunacağının ve 27 Mayıs ruhunun bu topraklar üzerinde parlamakta devam edeceğinin teminat altına alınmasıdır. Bunun aksi yolda ilerlemeye Türkiyede hiç kimsenin muktedir olmayacağım bilmek, memleketi tarifsiz dertlerden koruyacaktır. Türk mîlletinin oyunu, o istikamette tecelli etmiş sanmak bugünkü şartlar içinde düşülebilecek en hatalı durumdur.

yerler vardı. Buralarda bile A. P. dört nala ilerliyordu. Mütehassıslar derhal, 1950 hâdisesinin tekrarlandığı neticesine vardılar ve bunu, neşeleri gittikce artan kalabalığa bildirdiler. Kalabalık, teşhisi gürültülü tezahüratla karşıladı. Fakat, herkes rakkam istiyordu. İlk neticeler, aynı mütehassıslar tarafından acele olarak ve büyük ihtiyatla değerlendirildi: A. P. asgari bir hesapla 90 senatörlük, 240 milletvekilliği almıştı. Bu miktarlar çoğalabilir, ama azalamazdı. Bu neticenin ilânı, partinin önünde ufak çapta bir kıyametin kopmasına yol açtı. İktidar kazanılmıştı. İçerde ve dışarda, birbuçuk yıldır iktidar nimetlerinden mahrum kalmış bir kalabalık bayram yapıyordu.

Bilhassa, binanın ortasındaki salonda, masa başında oturan bir grup adamakıllı keyiflenmiş, vaveylaya başlamıştı. İktidarın elle tutulur hale geldiği o an, niyetler ve plânlar yüksek sesle İfadelerini buldu.

İntikam!

Grubun en sok tekrarladığı kelime "Sehpa" idi. Sehpalar kurulacaktı ve "§ehit"lerin intikamı alınacaktı. Bir takım kimseler bire üsle iktifa taraftarıydılar. Başkaları, bire ondan aşağı hesap görülemeyeceği tezini savundular. Her nükte bir yeni nükteye yol açıyor, tabii sık sık geçen isim İnönü oluyordu. İnönü sehpaya sekildikten sonra, derece derece herkes payını alacaktı. Bayar-Menderes ikilisi 26 Mayıs günü kafalarında hangi tasavvurları taşıyorlarsa, onların hepsi tatbik edilecekti. Tek istisnası olmaksızın.. İşte, millet kahir ekseriyetiyle A. P. den yana olduğunu belli etmemiş miydi? Milli irade dediğin buydu.. Zafer haberleriyle birlikte, konuşmalar isindeki küfür dozu da arttı ve hasımlar hakkında ağıza umumiyetle güç alınan kelimeler dudaklardan pek kolay fırlar hale geldi. Bu, sırada, binanın önündeki kalabalıktan "Af! Af!" sesleri yükseliyordu. Binanın isindeki biri teminat verdi: "İlk kanunumuz o olacak!" Sonra başkaları, aynı cinsten nükteler arasında, açılacak boş yerlerin kimlerle doldurulacağını hesaplamaya koyuldular. A. P. lilerin hayallerinde, o yerlerin adayları olarak kimler ve kimler yoktu ki.. İlk iş olarak Anıt kabirden Hürriyet şehitleri çıkarılıp atılacak, yerlerine D. P. nin üç şehidi konulacaktı.

Sabah gelip çattığında, senatörlükler 100 ü bulmuş, milletvekillikleri 250 nin üstüne fırlamıştı. O zaman, selahiyetliler daha ciddi meselelerin üzerine eğilmek lüzumunu hissettiler. Memleket idare edilecekti. Bir kabine kurmak gerekiyordu. Hükümet üyelikleri, o hava içinde ve tam bir demokratik sistemle, yani herkesin fikri alınarak tesbite başlandı. Cumhurbaşkanlığı isin 1 numaralı aday Ali Fuat Başgildi. Bir ses "Ya, Paşamız?" dedi. Alaycılar "Gürsel mi?" diye sorup, kahkahalar attılar. Bir başkası "Yok, İnönü!" dedi. Bu nükte, daha da beğenildi. Pala Paşa partinin başında da kalabilirdi. Millet Meclisi Başkanı da olurdu. Ona mevki ve makam mı yoktu ki.. Başbakanlık için Burhan Apaydının ismi ortaya atıldı. Onu fazla tecrübesiz ve devlet adamından ziyade mahir politikacı sayanlar Suat Hayri Ürgüplüyü bahis konusu ettiler. Rağbet gören bir başka formül şu oldu: Ürgüplü Genel Başkan, Apaydın Genel Sekreter. Şinasi Osma, Milli Savunma Bakanlığına getiriliyordu. Hayallerin devam ettiği günler; Osma bu vazifeyi kabulü için mevcut maniyi pek samimi bir şekilde ifade etti:.

Ragıp Gümüşpala
Tahtıravalli üstünde

"— Birader, Milli Savunma Bakanı olayım.. Mükemmel yaparım da Ama, partide bu kadar General var. Onlar ne olacak? Sonra, onlar ne der? Ben, sadece Albayım."

Gümüşpalayı Başbakanlığa getirip, Ürgüplüye Dışişleri Bakanlığını verenlerin de büyük yekûn tuttuğu anlaşıldı. Buna mukabil, bazı Bakanlıklar üzerinde münakaşa dahi yapılmıyordu. Meselâ, Çalışma Bakanı Nuri Beşerden başka kim olabilirdi ki? Gökhan Evliyaoğlu Milli Eğitim Bakanlığına getirilecekti. Kâmuran Evliyaoğlu ise Basın-Yayın ve Turizm Bakanıydı. Adalet Bakanlığı bir ara Burhan Apaydına verildi, sonra Orhan Apaydına devredildi.

Ancak, daha pratik tabiata sahip kimseler bu isin böyle yürümeyeceğini belirttiler, isimlerin kâğıda dökülmesini istediler. Ortaya derhal kâğıt kalem sıktı ve listelerin tanzimine girişildi. Bir müşkilât, Bakanlık sayısının bilinmemesinden doğdu. Ancak o da, Bakan arabalarının plâka numaraları hatırlanarak halledildi ve Büyük A. P. Kabinesi, çeşitli şekillerde tanzim olundu.

Bu sırada zafer haberleri mütemadiyen gelmekte devam ediyordu. İl il bütün Türkiye A. P. nin kollarına düşüyordu.

Davulun sesi

A. P. Genel Merkezindeki zafer sayhaları sâdece dört duvar arasında kalmadı. Heyecanlanan A. P. idarecileri bir yandan İzmirde bulunan Genel Başkanları Gümüşpalaya durumu anlatıp, kendisini başkente dâvet ederlerken, öbür yandan Cenevrede oturan Prof. Başgile müjdeyi verdiler. A. P. nin Cumhurbaşkanı adayı haberi alınca, sevinçten uçacak hale geldi. Basgilin aylardır kurduğu hayal hakikat oluyordu. A. P. nin manevi babası derhal kollan sıvadı ve bir demeç hazırladı. Demeç, İsviçrenin Sottens radyosu vasıtasıyla yayınlanacaktı. Saati, Türkiye saatiyle 18.30 . 19.20 idi. Başgilin konuşması, radyonun "Le Miroir du Monde" programında yayınlanacaktı.

Prof. Başgil itinayla hazırladığı konuşmasını -heyecanından olacakkekeliyerek okudu. Kendisi Türkiyenin müstakbel Cumhurbaşkanı olarak tanıtılıyor ve demecinde, vatandaşların kahir ekseriyetle A. P. ya teveccüh gösterdiğini belirtiyordu. İşin güzel tarafı, Profesörün, Cumhurbaşkanlığı hikâyesini spikere üç defa tekrar ettirmesi oldu. A. P. hin mânevi babası, mensup bulunduğu partinin D. P. nin mânevi bir devamı olduğunu açıksa söylüyordu. Başgile göre, A. P. yi D. P. doğurmuştu.

"Babamız" başkentte

A. P. Genel Merkezinde seçimi takip eden gün aynı heyecan ve iktidar neşesi devam etti. Hele Gümüşpalanın başkente dönüşü Genel Merkezi oturulmaz hale getirdi. A. P. Genel Başkanı, İzmirdeki sonucu aşağı yukarı öğrendikten sonra, başkente döneceğini ve 16 uçağıyla hareket edeceğini Genel Merkeze bildirmişti. A P. Genel Merkezi başkentte bu vesileyle büyük bîr gövde gösterisi hazır

ladı. Bir Saniye boş durmayan telefonun başına geçildi ve ilçelere durum bildirilerek, hazırlığın kısa zamanda tamamlanması istenildi.

Gümüşpalanın hava alanından alınıp Genel Merkeze getirilişi bir hayli tantanalı oldu. Saat 17.40 sıralarıydı. İzmirden gelen. Hava Yollarına ait F-27 uçağı yere tekerleklerini değdirince, Esenboğa Hava Alanının önünde dizili 200 civarındaki otomobilden boşalan A. P. liler pisti sarıverdiler. Genel Başkan büyük tezahüratla karşılandı ve birden kendisini A. P. lilerin kucağında buldu. Bir ara boğulacak gibi oldu. Etrafını saranların, elini öpmek için saldırmaları, ufak tefek Emekli Orgeneralin ezilmesine sebep olabilirdi. Parti ileri gelenleri Gümüşpalaya güçlükle yol açabildiler. Genel Başkan terminalin kapısından çıkarıldı. Bu arada bir hayli ezilmiş, sıkıştırılmış ve yüzü gözü tükrük içinde kalmıştı. Zira, partililer elini bırakmışlar, Pala Paşanın yüzünü gözünü öpmeğe başlamışlardı.

200 civarındaki otomobil kalabalığıyla konvoy yola düzüldü. Otomobillerin büyük bir kısmında A. P. flâmaları vardı. Flâmalar açılmıştı.

A. P. kafilesi şehre girmek üzereyken hızını yavaşlattı. Şimdi otomobillerden dışarı sarkılıyor,- konvoya hiç birşeyden habersiz bakan Ankaralılara bağırılıp çağırılıyor, kornalar mütemadiyen öttürülüyordu. Ancak, A. P. lilerin arzuladıkları pek olmadı. Başkenttiler akşamın bu saatinde sokaklardan büyük gürültüyle geçen kafileye sâdece bakmakla yetindiler. Pek azı konvoya alkış tuttu. Ancak içerdeküerin gürültüsünden, alkışların sesini duymak mümkün olmadı.

Genel Merkezin önünde 500 kadar A. P. 11 toplanmış, Gümüşpalayı bekliyordu. Pala Paşanın otomobili görünür görünmez büyük Ur tezahürat başladı. Genel Başkan otomobilinden indi ve kalabalığın arasından güçlükle ilerliyerek binaya girebildi.

Bu sırada karsı kaldırımda 50-60 kişilik bir grup, olanları sükûnetle seyrediyordu. Bu küçük kalabalık, Gümüspala binadan içeri girince sessiz sedasız dağıldı.

Pala Paşa, bitkin bir halde, kendisine tezahürat yapan kalabalığa dönmüş:

"— Çok rica ederim, dağılın. Sizlere çok teşekkür ederim" diyor, fakat kimseye lâf anlatamıyordu.

Kalabalıktan bir ses:

" —Güneş gibi doğdun, babamız!" deyince, Pala Paşa dayanamadı ve dağılmaları için ricada bulunmaktan vazgeçti.

Binanın içerisinde bir başka Alem hüküm sürüyordu. İçerdekiler Gümüşpalayı omuzlamak istediler. Ancak yer müsait değildi. Pala Paşa omuzlardan ha düştü, ha düşecekti. Güçlükle salondakilerin elinden kurtarıldı ve bir odaya alındı. Bu defa etrafını gazeteciler sardı.' Ama Pala Paşa söyliyeceklerini bir türlü denkleştiremiyordu. Şimdiye kadar sadece, A.P. nin Genel Başkanıydı. Ama şimdi iktidar partisinin başıydı!

Gümüşpala kurtuluşu, basın mensuplarıyla konuşacak bir şeyi olmadığım ifadede buldu. Ancak ellerinden kolay kurtulamıyacağını da anlamış, çaresiz birkaç kelâm etmeyi kabul etmişti. Sözleri. İzmirde yaptığı basın toplantısındaki sözlerinden farksız oldu. Gazeteciler çoğunluk elde edilemeyip de koalisyona gidilmesi ihtimali karşısında kendisinin ne düşündüğünü öğrenmeye kalkıştıklarında, Gümüşpalanın yanından çoğu zaman ayrılmıyan Beşer müdahale etti ve:

"— Paşamızı fazla yormıyalım. Çok yol geldi" dedi ve konuşmanın sona erdiğini gülümsiyerek açıkladı.

O saatlerde A. P. Genel Merkezinde bir koalisyon mecburiyeti, ay kadar uzak görünüyordu. Ancak ondan sonradır ki iki âlet, A. P. lileri sinirlendirmeye başladı.

Telefonun ve radyonun şakaları

İktidar merdivenin basamaklarım teker teker iniş, onları üçer beşer

Ali Fuad Başgil
Başka diyarlardan, başka türküler

tırmanıştan hem daha uzun, hem de pek ıstıraplı oldu. İlk kötü haberler radyodan geldi. Radyonun haberleriyle, A. P. Genel Merkezine gelen rakkamlar birbirini tutmuyordu. A. P. idarecileri. iktidarı almış oldukları inancının verdiği ve eski alışkanlıklarının desteklediği cüretli davranışlarla mesulleri evvelâ Ur güzel haşladılar. Fakat rakkamlardan çoğunun Yüksek Seçim Kurulundan geldiğini öğrenince hücum oklarım o istikamete çevirdiler.

Seçim sonuçlarında teşkilâtın verdigi rakamlarla seçim kurulunun bildirdiği rakamlar farklı oluyordu. Acaba yanlışlık teşkilâtta mıydı, yoksa Yüksek Seçim Kurulu mu yanılıyordu?

Teşkilâta verilen talimatla İl Seçim Kurullarında tutulan zabıtların tetkiki ve bunların Yüksek Seçim Kurulunun açıkladığı rakamlarla karşılaştırılması istendi. İller bu emri süratle yerine getirdiler. Bir iki ilden gelen cevap Yüksek Seçim Kurulunun hatalı olmadığını ortaya koyunca, A. P. Genel Merkezi ısrardan vazgeçti. O zaman, radyoya duyulan hiddet telefona çevrildi.

Halbuki bu sırada Genel Merkeze ve "tamdık adaylara Kayseri istikametinden bir telgraf yağmuru başlamıştı. Düşük iktidarın ileri gelenleri, yükselen iktidarın başlarını tebrik ediyorlar ve kendilerini unutmamalarım istiyorlardı. Hakikaten, ilk haberlerle birlikte Kayseri cezaevindeki hava birden değişti. Bayar. orada muvakkaten tutulan bir Cumhurbaşkanı, diğerleri aynı statüye sahip milletvekilleriydi. Fazla aceleciler, toplanmaya bile başladılar. Daha ihtiyatlıları, sâdece evlerine yapmış oldukları bir takım siparişleri "şimdilik" kaydıyla durdurdular.

Ancak telefonlar, iyi haber vermez olmuştu. A. P. lilerin gözleri, senatörlüklerden ziyade milletvekilliklerindeydi. Zira iktidar kurmayı, Millet Meclisindeki nisbetler tesbit edecekti. Gümüşpalanın geldiği gece, Genel Başkan ayrıldıktan sonra, 250 rakkamı süratle 200 e doğru düşmeye başladı.

Saat sabahın birine yaklaşırken, bir gece evvelin pek kalabalık parti merkezinde sâdece iki vazifeli kaldı. Sarışın, koç burunlu bir delikanlıyla, ufak tefek bir genç, cılız telefon zillerine cevap vermeğe çalışıyorlardı. Bir ara telefon gene çaldı. Koç burunlu sarışın delikanlı telefonu açtı vs Adanadan gelen seçim haberlerini not etmeğe başladı. Adanada durum iyi gidiyordu. 7 milletvekilliği garantiydi, sekizincisi için uğraşılıyordu. Senatör seçimleri kazanılmıştı. Sa-

RIşın delikanlının neşesi yerine geldi. Bütün gün bu kadar İyi haber alınmamış denilebilirdi. Karsıdaki sordu:

"— Umumi durum nedir?"

Sarışın delikanlı hiç tereddüt etmeden cevap verdi:

"— 200 milletvekili, 85 senatör..."

Sonra, kendisini hayretle dinleyen birkaç gazeteciye bakarak gülümsedi. Söylediğine kendisi de pek inanmamıştı..

Ertesi gün A. P. Genel Merkezinde birdenbire bir sükûnet görüldü. Konuşanlar, kısık sesle birbirlerine bazı meseleler anlatıyorlardı. Yüksek Seçim Kurulundan gelen haberlerle teşkilâtın verdiği haberler birbirini hâlâ tutmuyordu. Milletvekili sayısı 200 ün de altına çoktan düşmüştü. Daha fenası, sukût durmamıştı. Devam ediyordu. Şimdi Genel Merkezde yepyeni temenniler, haber halinde dolaşmağa başlamıştı.

Saatlerin 16 yı gösterdiği sıralarda, pek genç bir partili, odalardan birisini karargâh haline getirmiş olan gazetecilerin yanına sokuldu:

"— Y. T. P. den 30 kadar milletvekilinin bize iltihakı doğru mu?" diye sordu.

Dinleyenler şaşırdılar. Acaba böyle bir hâdise olmuştu da, haberleri mi yoktu? Yoksa iki parti arasında seçimden evvel bir anlaşma mı mevcuttu?

Omuz silkerek, bir şey bilmediklerini belirttiler. Genç partili devam etti:

"— Bunu bilmiyecek ne var?. Bu iki parti aynı gayeler için kuruldu. Neden olmasın, yâni?."

Basın mensupları bu defa sormak lüzumunu hissettiler:

"— Bu, temenni mi, yoksa haber mi?"

Bu defa omuz silken genç A. P. li oldu. Ağabeylerinden duymuş, doğruluğu hakkında bir bilgi edinebilmek için gazetecilere açılmıştı.

Ne **bayram,** ne **matem**

Aynı gün, vaktin daha da geçmiş olduğu bir sırada A. TP. merkezinde "Tek basma iktidar" hülyaları çoktan terkedilmişti. Bir yandan neticelerle teselli bulunmaya çalışılıyordu. Bütün temenni, A. P. ile kardeş parti Y. T. P. nin Millet Meclisinde müştereken hükümet kurmaya yetecek sayıda milletvekili çıkârmasıydı. A. P. lilerin Bölükbaşıdan ümitleri yoktu. Bu defa A. P. ile Y. T. P. nin birlikte 240 milletvekilliğini aşmış oldukları haberi geldi ve ortalığı neşelendirdi. Fakat, o hayalin pembe rengi de biraz sonra soldu. Bunun yerine, elde edilenle öğünme tercih edildi. Gazetecilerin yanına gelen bir genç A. P. li, heyecanla:

"— Düşünün ama, şu partiler kurulalı ne kadar oldu. Şunun şurasında, sekiz aylık mazileri var. Demek ki bu millet.."

Bir gazeteci lafın burasında genç partilinin sözünü kesti:

"— Bu partiler 1946'da kuruldu. On yıl da iktidarda bulundu. Kendinizi aldatmayın, kardeşim.."

Haftanın sonunda, herkesin aldığı belli olduğunda A. P. Genel Merkezinde esen ne, bir bayram havasıydı, ne matem havası. İdareciler, neticeleri bir zafer gibi göstermeye gayret ediyorlar, fakat hayallerin en cazibinden bir hayal sukutuna uğramış olanlar artık ne kolay gülüyor, ne kolay söylüyorlardı. Şimdi bütün ümit, başka partilerden transferler vukuuydu.

Zira, seçimi tâkip eden gece sabaha karşı 200 milletvekilliğini çantada keklik sayan A, P. nin nasibi 158'den ibaretti. Daha da fenası, Y. T. P. nin sermayesi 65 idi ki iki parti başbaşa ancak 223'ü buluyordu. Ama, tafralı A. P. yi en çok üzen bu olmadı. C. H. P., bir koalisyon yapmaya kalksa, kendi 173 milletvekiliyle hem 65'lik Y. T. P., hem 54'lük C. K. M. P. ile hükümet kurabiliyordu da, koca A. P., D. P. nin şanlı vârisi, iki şıkta da yaya kalıyordu!

C.H.P.

Şerefli mağlûbiyet

Ak saçlı, dinç görünüşlü adam konuşurken dışardan sesler geliyordu: "Ya ya ya, şa şa şa, İsmet Paşa çok yaşa!" İsmet Paşa, seçim sonrası durumunu kendi görüşüne göre izah etmek üzere tertiplediği basın toplantısındaydı. Bu, CHP. Genel Başkanının seçimlerden sonra basının karşısına ilk çıkışı oldu. Partiye girerken, kapının önünde birikmiş bir kalabalık kendisini coşkun şekilde alkışlamıştı. Hâlâ devam eden, o tezahüratı. İsmet İnönü, bilhassa Bölükbaşının gönderdiği adamların kalabalık bir grup teşkil ettiği basın toplantısında vaziyeti açık kalple anlattı. Hasım kuvvet temsilcilerinden gelen sualleri meharetle cevaplandırdı. Bilhassa, politikadan çekilmek niyetinde bulunmadığını bildirmesi salonun içinde dahi alkışların yükselmesine yol açtı. Ama, toplantının en önemli tarafı, demokratik ananeler içinde C.H.P. nin, milli menfaatin gerektirdiği her kapıyı açık tutma kararının bildirilmesi oldu. Öteki partiler ve liderleri, çeşitli kompleksler altında kıvranırlarken 15 Ekim 1961 seçimlerinin büyük mağlûbu olduğu ileri sürülen ve hayallerle hakikatler karşılaştırılırsa gerçekten de öyle olan C.H.P. nin 1 numaralı adamının samimi, açık konuşması Türk siyaset hayatında hakiki kuvvetin ne olduğunu mükemmelen ortaya koydu. İnönüde gazeteciler, temayüllerine göre keder gördüler, huzur gördüler, hayal sukutu gördüler, ağırbaşlılık gördüler, aktörlük gördüler. Ama bir tek kimse, kompleksin izine rastladığım ileri süremedi.

İnönünün. partisinin mücadeleye devam edeceği, fakat bir Milli Koalisyona da, başka çare kalmazsa gi-

İsmet İnönü basın toplantısında konuşuyor
Kızgın demire su

receğini bildirdiği bu basın toplantısı parti içi huzursuzluğun dağıtılması yolundaki ilk teşebbüs oldu. Onu, bitirdiğimiz haftanın sonundaki Parti Meclisi toplantısı takip etti. Toplantı, sabahleyin Şamseddin Günaltayın cenaze töreni olduğundan saat 15'e konulmuştu.

C.H.P. Genel Başkanı. saat tam 14.55'de partinin san binasından içeri girdi. Kendisini, Coşkun Bölükbaşıoğlu karşıladı. Paşa doğruca kendi odasına çıktı ve orada arkadaşlarından partinin son durumu hakkında bilgi aldı. Genel Başkanı üst katta, Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksal bekliyordu. Bir kısım Parti Meclisi üyeleri, merkeze İnönüden sonra geldiler. Üst kata çıkıldığında, masanın etrafı dolmuştu. Paşa, ağır adımlarla yerine geçti. Ayağa kalkmış olanlar, sandalyalarına tekrar yerleştiler. Mûtad resimler çekildikten sonra, kapılar kapandı.

Gündemde, fazla bir konu yoktu. Günün meselesi malûmdu. Seçimler ve neticeleri, bundan sonra partinin tutması gereken tavır, nihayet Milli Koalisyon fikri karşısındaki görüşler üzerinde konuşulacaktı. İnönü, vaziyet hakkında ne düşündüğünü anlattı ve beklenilen başarının kazanılamaması sebeplerini izah etti.

Aslına bakılırsa, bir kısmı milletvekili veya senatör seçilememiş Parti Meclisi üyeleri üzgün gelmişlerdi. Hele içlerinde, birbuçuk yıldır çalım satanlar eksik değildi. Bunlar, Meclise girmek bir yana, Bakan olacakları hususunda yakınlarına kati teminat vermişlerdi. Bu bakımdan, 1930 felâketzedelerini ziyadesiyle hatırlatıyorlardı. Zaten bunların bir kısmı, o felâketzedelerin ta kendisiydiler ya.. Buna rağmen, Paşanın konuşması yüreklerine cesaret doldurdu ve durumu başka gözle görmeye başladılar.

Ok şaşkınlık

Parti Meclisinin, seçim neticelerinin doğurduğu ilk şaşkınlık biraz geçtikten ve İnönü, basın toplantısındaki sözleriyle durun üzerine ışık serptikten sonra toplanması iyi oldu. Zira beş - altı günlük devre içinde hisler hararetlerinden kaybettiler, teşkilâtın azimli tavrı maneviyatı yükseltti ve en mühimi, C.H.P. nin durumunun öyle korkulduğu kadar fena olmadığı gerçeği ortaya çıktı. İlk akşamki panik havası ve ümitsizlik kaybolmuş, seçimlerden zafer sedaları arasında çıkanların vaziyetinin C.H.P. ninkinden hiç daha parlak bulunmadığı anlaşılmıştı. C.H.P. için talihsizlik, çok şey ümit ederken buna nisbetle pek az şey elde etmeden doğdu. Ama bir kaç gün içinde, Parlâmentodaki durumuyla, memlekete halcim değilse de, memlekette

Bir "Sabık Başbakan"

Şemseddin Günaltay

Bütün memleket, bir büyük adamın kaybıyla mateme gömülmüş bulunuyor. Büyük adamın ne yapmış olduğu araştırılacak olursa, cakalı kimseleri tatmin edecek bir icraat bulmak güçtür. Hatta bu çeşit kimselerin, o büyük adamı istihfaf etmelerini önlemek dahi kolay değildir. Şüphesiz şu anda çok kimse, dudağını bükmekte ve "Budala!" diye mırıldanmaktadır. Zira ölümüyle sayısız insanı üzmüş olan, Şemseddin Günaltaydır. Şemseddin Günaltay Türk tarihine bir seçimi kaybeden ve bunun üzerine iktidarı gönül hoşluğu içinde, hiç bir burukluk hissetmeden terkeden Sabık Başbakan olarak geçecektir.

Ama Günaltay, yıllar yılı tâkip edip 1950 nin üzerine pek çok sene eklendikten sonra, tarihin başka projektörleri altında aydınlanacaktır. Günaltay Kabinesi, şimdiye kadar bu memleketin gördüğü en mükemmel kabinedir. O kabine üyelerinden bir çoğunun, iktidar el değiştirdiğinde, yani kudret kendi bağlı bulunduktan tarafın elinden gidince ne hale düştüklerini hatırlamak krametin kimde olduğunu anlamaya yetecektir. Şemseddin Günaltay, mümtaz ve dürüst şahsiyetiyle bir demokratik idarenin en canlı örneklerini vermiş, asla partizan heveslere kapılmamış, sabık başbakanlık ile ölüm arasında bir tercih yapmaya kendini mecbur hissetmemiştir.

1950 yılında, C. H. P. ni iktidarı vermekten hiç bir şey kurtaramazdı. Bu gerçeği, o devrenin 1 numaralı adamı İsmet İnönü ifade etmiştir. Çok kimse, o tarihte, iktidarı kaptırmış olmanın hüznü içinde "şu yapılsaydı, kaybetmezdik", "bu yapılsaydı, kaybetmezdik" tarzında mazeretlerin arkasına sığınmıştır ve bugün sığınmaktadır. Gerçek şudur ki, 27 yıl iktidarda kalıp bilinen bütün reformları gerçekleştirdikten, memleketi çağdaş uygarlık seviyesine kavuşturduktan sonra C. H. P. nin seçimlerde yenilmemesini, tek kimse sağlayamazdı. Bugün, ölümüyle memleketin bütün sağlam kuvvetlerini ve onlarla birlikte geniş kütleleri kedere boğmuş olan Günaltay bu gerçeği anlamış bir Başbakan sıfatıyla Türk tarihinde daima şükranla, minnetle anılacaktır. Günaltay, kendi kasasıyla devletin kasasını karıştırmamış, türlü rezaleti irtikâp etmemiş veya bunlara göz yummamış bir Başbakanın bu cemiyet içinde daima başı dik, şerefle, vekar içinde dolaşabileceğinden asla şüphe etmemiştir. Şüphe etmediği içindir ki, kaybedeceğinden aşağı yukarı emin bulunduğu bir dürüst seçimi zamanında yapmaktan çekinmemiş, seçimin neticesi tahmin edilen istikamette tecelli edince de koltuğunu gözünü kırpmaksızın vermiştir. Şu anda, yürekleri ezen üzüntü bu davranışa karsı milletce duyulan şükranın pek basit bir nişanesinden ibarettir. Şemseddin Günaltay bu millet ve onun politikacılarına, sabık başbakan olmanın hiç gam teşkil etmediğini, bütün meselenin iyi, dürüst ve doğru bir başbakan olmaktan ibaret bulunduğunu ispat etmiştir.

Ruhu şad olsun ve Allah kendisine gani gani rahmet eylesin. Hatırası asla sönmeyecek, verdiği ders asla unutulmayacaktır.

onsuz bir şey yapılmaz parti mevkisinde bulunduğu ortaya çıktı ve bu, yüreklere su serpti.

C.H.P. seçimlere, kendinden ve seçmenden emin bir hava içinde girdi. 1957 yılında D.P. ye karşı kendisini tutmuş bölgelerde gerileyebileceği hatıra dahi getirilmiyordu. Oralarda Y.T.P. geliştiği biliniyordu ama, bunun bir zelzele mahiyeti taşıyacağı sanılmıyordu. C.H.P. İstanbul dan da ümitli, Ankaradan ise emindi, Hele Sivas, Erzincan, Adana gibi illerde senatörlükleri elden kaçırabileceği rüyada görülse inanılmayacak bir fanteziydi.

Seçim günü, sandıklar kapanmadan Karanfil sokaktaki Genel Merkezde öyle fazla bir kalabalık görülmedi. C.H.P. taraftarları, âdeta heyecansızdılar. Sarı binanın odalarında teşkilatla temas edecek vazifeliler vardı. C.H.P. lilerin endişesi, seçimden sonra mağlûpların, kendilerine, yarışı tek kişi koşarak kazanmış oldukları yolunda tarizlerde bulunmaları ihtimaliydi. Doğrusu istenilirse, seçim neticeleri kendileri için de sürpriz olan bazı partiler ileri gelenleri bunu plânlamıyorlar değildi. Her halde, 15 Ekim günü bütün C.H.P. de esen bir pembe havaydı.

Sandıkların kapanmasını takiben gelen ilk haberler, şehir içindeki sandıklardan geldiği için ümitlerin tahakkuk ettiği intibaını verdi. Genel Başkan, evinde kalmayı tercih etmişti. Merkez İdare Kurulunun başkentte bulunan üyeleri ise, Genel Merkeze yemekten sonra gelecekler ve durumu sabaha kadar oradan izleyeceklerdi. Bu ilk haberler toplananlar tarafından tezahüratla karşılandı. Fakat sandıkların kapanması üzerinden saatler geçip te haberler çoğalacak yerde azalınca C.H.P. lilerin yüreklerine ilk endişeler düştü. Seçim tecrübeleri göstermiştir ki bol haber iyi haber demektir, ses seda çıkmaması işlerin iyi gitmediğinin delilidir. Genel Merkezde bu sırada kalabalık artmıştı. Kapının önüne halk birikmişti. Fakat binadan, beklenen müjde bir türlü çıkmayınca neşenin yerini hüzün aldı. Bu sırada radyo, hemen her ilde C.H.P. nin bir "hasım kuvvet" karşısında geri durumda bulunduğunu bildirir rakamlar vermeye koyuldu. Gece yarısına doğru, bütün ümit partinin 200'ün üstünde milletvekili çıkarmış olmasından ibaretti. Pek çok C.H.P. li biraz şaşkın, daha çok üzgün ve meyus evinin yolunu tuttu. Sâdece en inatçılar, binanın önünde kaldılar. Yüzler asık, keyifler kaçıktı.

Bu sırada, üst kattaki toplantı odasında sigara dumanı arasında C.H.P. nin kurmay **heyeti,** başta İsmail Rüştü Aksal, ilk ümit edilen başarının ne nisbette eksik hale geldiğine teşhis koymaya çalışıyordu. Saatler gece yarısından sabaha doğru ilerlerken bu nisbet arttı, buna mukabil senatör ve milletvekili sayısı azaldı. Durum hakkında arada sırada bilgi sorduran İnönü, bir C.H.P. iktidarının bahis konusu olmadığını öğrenmiş olarak, mûtad saatinde istirahate çekildi.

İnönünün, partisinin ufak bir ekseriyet alacağım tahmin etmediğini söylemek yanlıştır. Ancak İnönü, kafasında bütün ihtimalleri sıralamış bulunuyordu. Nitekim seçim kampanyası sırasında istisnasız bütün liderler zafer türküleri çağırmışlar, bazıları "İktidar bizimdir" diye bağırmışlarken o bu yolda tek cümle söylemedi. Bu yüzden, neticeleri son derece tabii karşıladı ve yeni durum karşısındaki tutumunu neticeler tam belli olunca kararlaştırmak niyetiyle yattı. Ama, C.H.P. lilerdeki eziklik, dozunu mütemadiyen arttırdı.

Gün ola, harman ola

Ertesi sabah Merkez İdare Kurulu üyeleri hiç olmazsa yıkanıp traş olmak üzere evlerine döndüklerinde -Senatoda C.H.P. nin ekseriyeti alamamış bulunduğu açıktı. Fakat o saatlerde, milletvekilliklerinin sayısı 190 ile 200 arasında' tahmin ediliyordu. Bu sayının, seçimi tâkip eden bir kaç gün içinde 173'e kadar inmesi, senatörlüklerin ise 40'ı dahi bulmayacağının anlaşılması, bir çok C.H.P. ileri geleninin gönlünde yatan aslanı o sıralarda ayda yaşayan A.P. ileri gelenlerinin gönlüne nakletti. CHP. de kabineler seçimden önce kurulmuş, Bakanlıklar sandıklar açılmadan paylaşılmıştı. Hayal nöbetini, C H.P. den A.P. devraldı. Bu esnada neticenin hüsranı, C.H.P. içinde başka istikamette cereyanlara yol açtı. Şimdi herkes, bir mesul arıyordu. Herkes de, temayülüne göre, mutlaka kendinden başka bir mesul teşhisine muvaffak oluyordu.

Buna rağmen, sarsıntı 1950 hezimetine nazaran pek hafif geçti. İlk günler ona buna söylenenler, vaziyeti daha iyi görmeye süratle başladılar. Bunda, herkesten fazla, C.H.P. ne bağlanmış genç tabakaların rolü oldu. "CHP. ne yapabilirdi?" sözü dudaklara daha sık gelmeye başladı. İhtilâle karşı vaziyet almak bahis konusu değildi, İnönüden belirli konularda taviz veya vaad beklemek! hayaldi, Milli Birlik İdaresinin icraatını kıyasıya kötülemek milli menfaatle bağdaşır bulunmuyordu. C.H. P. efendice seçim ' kampanyası sırasında, iktidara getirilmesi için tek ve büyük sebebi millete söylemişti: Memlekette huzur, istikrar ve gerçek kardeşlik ancak o halde kabil olacak, aksi halde daha karışık bir durum ortaya çıkacaktı. Bunun, takdir edilmemiş bulunduğu anlaşılıyordu.

"Ben demedim mi"ciler

Ancak, C.H.P. içinde, öyle demediği pek âlâ bilinen kimseler "Ben demedim 'mi" diye ortaya çıkmak fırsatım kaçırmadılar. Adanada senatörlükleri alacağım, 12 milletvekilinin ise asgari 8 ini kazanacağını ilan eden eski Genel Sekreter bile senatörlüklerin hepsini kaybettikten

C.H.P. Genel Merkezi
Testiyi kim kırdı?

12 milletvekilinin ise ancak 5 ini kazandıktan sonra dahi bu edebiyatı denedi. Fakat Adana hezimeti, sözlerinin bir tesir yaratmasına mâni oldu. Buna mukabil Gölek aleyhtarları, sebep diye eski Genel Sekreteri gösterdiler. Ancak, o itham da tutmadı. Zira, 15 Ekim Hadisesinin çok daha derin köklere sahip olduğu gerçeği aklıselim sahiplerine kolaylıkla hakim oldu. Kısa süreli kızgınlık hali geçiştirildikten sonra, durumun daha serin tarzda mütaleası kabil hale geldi.

İşte bu sıradadır ki, 1950 den sonra D.P. liderlerinin başvurdukları bir taktik CHP. ne yabancı kuvvetler tarafından tezgâha kondu. O tarihte D. P. liderleri, "Efendim, İnönü artık çekilsin.. Otursun, hatıralarını yazsın. Millet onu baş tacı eder. Niçin uğraşıyor? Nedir bu ihtiras.." edebiyatını tuttur - mak için çalışmışlardı. Bitirdiğimiz haftanın içinde, aynı istikamette telkinler gelince, dudaklarda müstehzi tebes - sümler uyandı. Bu telkinlerden biri, tâ Cenevreden geldi. Telkinin sahibi, kendisini şimdiden Çankayada tahayyül eden ve o edayla konuşan ziyadesiyle meşhur Ali Fuat Başgildi. 27 senelik C.H.P. iktidarının din ve dil konularındaki tutumuna açıkca muhalif bu Umduğunu ilân eden, öteki konulardaki tutumuna ise karşı olduğu bütün gericilerce bilinen Ord. Prof. İsviçre dağlarının eteğinden bütün mücadelelerde Türk toprağını bir an terketmemiş -hem de, memleketin toplar ve tüfekler, zırhlılarla işgal altında tutulduğu yıllar- İsmet İnönüye şu tavsiyede bulundu:

"— Anlıyorum, hâlâ niçin ısrar ediyor. Çekilip, hatıralarım yazsa ne iyi olur. Kumandanlık yaptı, vekillik yaptı, başvekil oldu, reisicumhur oldu.. Artık ne istiyor ? Ah, şu iktidar hırsı! İhtirasların en büyüğü bu.. Bundan kurtulmak da çok güç."

Başgilden gelen bu sözler, seçim neticelerinden elbette ki müteessir C H.P, lilerin ve aydın tarafsızların çeh relerinde bir tebessüm doğurmak gibi hizmette bulundu. İnönü siyaset hayatından çekilmiş bulunsaydı, Bayar - Menderes ikilisini nenin durdurabileceği suali hatıra getirildiğinde eski taktiğin de, yenisinin de altında yatanın ne olduğu pek kolaylıkla ortaya çıktı. Bu yüzdendir ki İnönünün, böyle dar anlarda iradesinin çelikleştiğini öğrenmek, siyaset hayatından çekilmeyi geniş zamanlar için düşündüğünü, hararetle arzuladığını bilmek C.H.P. içinde o istikametteki gayretlere hemen bir set çekti.

C.H.P. de ikilik yaratmak için Nihat Erimle Kasım Güleke güvenenler de, ikincisinin bir takım manevralara giriştiğini gördülerse de birincisi hak kında bitirdiğimiz hafta Yeni Sabaha bizzat alâkalı şahıs tarafından yazdırılmış haberi okuduklarında ümitlerini kaybettiler. Haberde, Erimin manevralar çeviren Gülekle hiç bir alâkası bulunmadığı, böyle bir davranışı benimsemeyeceği, sâdece C.H.P. ye disipline riayet ederek hizmet edeceği gösterişli şekilde ve itinayla belirtiliyordu. Bu açıklamaya Gülekin, Cemal Gürselin de talihsiz bir takt hatasını teşkil eden malûm "mülâkat"ı sebep oldu. Böylesine kritik anlarda, hiç bir resmi sıfatı bulunmayan eski Genel Sekreterin Gürsel tarafından kabul edilmesi hiç bir ta* rafta müsbet karşılanmadı ve "korekt hareket" bulunmadı. C.H.P. nin mesul idarecileri, hiç kimsenin gözünün yaşına bakmama kararlarını ihsas edince C.H.P, içinde bir süredir devam ettirilen oyunlarda eski Genel Sekreter yapayalnız kalıverdi.

Bu satırların yazıldığı sırada, yağmura şemsiyesiz yakalanmış durumdaki CHP. de ilk şaşkınlık ve eziklik kaybolmak üzere bulunuyor, parti İnönünün etrafında yemden toplanıyordu. Zor günlerin, ümit edildiği gibi geçmemiş olduğunu bilmek ve memleketin ruh haleti karşısında iyi istikamet mücadelesine devam zaruretini his setmek kamçı vazifesi gördü.

Belki de bu. C H.P. için 15 Ekim seçimlerinin tek kazancım teşkil etti.

Yalancının Mumu

Menderesi kim astırttı, biliyor musunuz ? Bunu bir A. P. propagandacısının ağzından duymamışsanız bir 7. T. P. propagandacısının ağzından, andan da duymamışsanız bir C. K. M. P. propagandacısının ağzından mutlaka duymuşsunuzdur: Tabii, İsmet İnönü! O İsmet İnönü ki, hâdisede aldığı durum yarın Tarih tarafından, yazılı vesikalara dayanılarak şüphesiz açıklanacaktır. '

Bu propagandacılar, bir de yabancı şahit bulmuşlardır: Amerikanın meşhur Time mecmuası. Gerçekten Time, kararın tefhiminden sonra Ankaradaki Hindistan Büyük Elçisi Raja J. K. Atal'ın İnönüyü ziyaret ettiğini, infaza mani olması için teşebbüse geçmesini istediğini, fakat İnönünün bunu reddettiğini yazmıştır. Haberi, C.H.P. aleyhtarı organlar derhal yaymışlardır. Tabii,"Biz size demedik mit" ilâvesiy

Şimdi, lütfen şu mektubu okuyunuz:

*"Efendim, **

Time mecmuasının 22 Eylül 1961 tarihli sayısında Türkiyeyle alâkalı yazıyı gördüm. Benim eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönüyü gördüğümü, müdahale etmesini ve bir şefaat teşebbüsünü muazzam kudretiyle desteklemesini istediğimi, İnönünün bunu reddettiğini yazmışsınız. Gerçek durum şudur ki ben Mr. İnönüyü hükümlerin tefhiminden sonra görmemişimdir ve o, hâdisenin hiç bir safhasında müdahaleyi reddetmemiştir.?

Bu, Ankaradaki Hindistan Büyük Elçisi Raja J, K. Atal'ın Time mecmuasına gönderdiği düzeltmedir. Büyük Elçi, aynı mektubu C. H. P. ye karşı kuvvetlerin propaganda organlarına da göndermiştir.

Ne gerekir ? Bunu yayınlamak, değil mit

Ne bir ses, ne bir nefesi

Y.T.P.

Tatlı sürpriz

Hasan Kangal:

"— İyi ya işte... İki büyük parti koalisyon yapsınlar, güle güle idare etsinler memleketi" dediği sırada, Y.T.P. Genel Merkezinde hava pek neşeliydi.

Haftanın sonlarına doğru Y.T.P. nin milletvekili sayısı ümit edilenin çok üzerine çıkmış, hele senatörlüklerde elde edilen başarı kendilerini bu rakamlara hazırlamıyanlar için büyük sürpriz olmuştu.

O gün Y.T.P. nin Menekşe sokaktaki, Hür. P. den kalma Genel Merkez binasında tek üzüntü, Ankara adayı Raif Aybarın baraj karşısındaki pek parlak sayılmayacak durumundan ibaretti. Yurdun muhtelif illerinde umutlarının çok üzerinde oy alanı Y.T.P. liler, İkinci Başkanları Aybarın Ankarada barajı aşamama tehlikesi içinde olmasına samimiyetle üzülüyorlardı. Ellerinden kalem kâğıt düşmüyordu. Çankayada devam eden tasnif dakikası dakikasına haber alınarak, hesaplar yapılıyordu. Nihayet günün sonunda yüzler güldü. Aybarla beraber İstanbulda da baraj a-

şılmış ve Fahrettin Kerim Gökay da Y.T.P. milletvekili olarak Meclise girmişti. Grup, artık tamdı.

Secim akşamı, bütün partiler içinde en fazla heyecanlı, en fazla sıkıntılı dakikalar Y.T.P. Genel Merkezinde geçti. İlk neticeler -muhavere imkânlarının kolaylığı dolayısıyla- batıdan geldi. Seçime ait rakamlar Y.T.P. li idarecilere hiç, ama hiç memnun edici görünmüyordu. Yoksa, yeni bir Hür. P. hezimeti daha mı olacaktı? Seçim sisteminde yapılan değişiklik te mi fayda vermemişti?

Teşkilâtın telefonlarında Merkez idarecilerinin karşılarına çıkan sesler hep acıklı rakamlar veriyorlardı. **Y.T.P.** pek çok ilde iki - üç bin oydan yukarı çıkamıyordu. Değil barajı asmak, barajın yanına dahi yaklaşamıyordu.

Pazar gecesi Y.T.P. Genel Merkezinde sâdece, elleri şakaklarında düşünen adamlar görüldü. Kimse konuşmaya yanaşmıyor, sâdece arada bir, derin ahlar çekiliyordu. Eski Hür. P. liler, diğerlerine nazaran daha metin görünüyorlardı. Tecrübeli oldukları için, kendilerini böyle bir ihtimale önceden hazırlamışlardı.

Saatler biraz ilerleyip, kötü haberler gelmekte devam edince, Y.T.P. Genel Merkezinde susan ağızlar için çatacak bir hedef bulundu: Basın!.

Y.T.P. ileri gelenleri, etrafta kuzu gibi oturan ve ev sahiplerinin can sıkıntısını anladıklarından seslerini çıkarmamayı tercih eden gazetecilere yöneldiler. Efendim, elbette böyle olacaktı. Elbette A.P. yurdu haraca kesecek, seçimleri kazanacaktı. İhtilâlin manası kalmıyordu. İhtilal niye yapılmıştı? Kime karşı yapılmıştı? Aynı zihniyetin temsilcileri, işte, yeniden iktidara geliyordu. Sebep? Sebep elbette basındı! Basın kendilerini hiç tutmamıştı. Devamlı olarak A.P. haberleri büyütülmüştü. Devamlı olarak A.P. nin peşinde koşulmuştu. Sonuç, tabiatiyle böyle olacaktı.

Basın mensupları seslerini çıkarmadılar. Üstelik, Y.T.P. nin hakkını pek âlâ vermişlerdi. Seçim öncesi, Y.T.P. haberlerini değeri kadar büyütmüşler, değeri kadar kıymetlendirmişlerdi.

Hava değişir değişmez..

Ancak, doğu illeriyle irtibat temin edildiğinde Menekşe sokaktaki hava ferahlık verici bir hal aldı. Evvelâ yüz hatlarının şekil değişti, sonra kasılmış vaziyetlerden kurtulundu. Doğuda, Y.T.P. nin, kazanacağından emin bulunduğu bir kaç il yok değildi. Ama gelen haberler bütün o, C.H.P. kalesi bilinen bölgede Y.T.P. nin eski partiyle başarılı şekilde mücadele ettiğini, onu geçtiğini, buna mukabil A.P. nin hep, barajın altında kaldığını gösterince bu defaki sürprizin bir **tatlı** sürpriz olacağı yolunda kuvvetli ümitler belirdi. O saate kadar akıl edilmeyen bir şey yapıldı: Sakaryada bulunan Ekrem Alicana haber salındı.

İlk iyi havadis, Tunceliden alındı. Y.T.P. tasnifin tamamlandığı sandıklarda, C.H.P. ye prim yapmıştı. İlin tek senatörlüğü, muhakkak alınacaktı. C.H.P. nin hiç milletvekili çıkaramaması ihtimali dahi vardı. Halbuki Tunceliden, işin başında Y. T.P. liler zerrece ümitli değillerdi.. Alican Sakaryadan döndüğünde, Y. T.P. nin Doğudaki şansı partinin senatör ve milletvekili kontenjanım hayli kabartmış bulunuyordu.

Y.T.P. ileri gelenlerinin, haberlerle beraber Basın mensuplarına karşı muameleleri de değişti. Biraz evvel azıcık târizde bulunulmuştu ama, bundan ne çıkardı. Dostlar arasında elbette böyle ufak tefek kırgınlıklar olacaktı!

Y.T.P. de seçim sonuçlarının değişik istikamet alması konuşma tarzını da başkalaştırdı. Artık, ihtilâlin mânasından bahsetmiyorlardı. Onlar, milletin C.H.P. ne iktidarı vermiyecegini söylememişler miydi? Bunu defalarca tekrarlamamışlar, defalarca meydanlarda haykırmamışlar mıy**dı?** Yeni tez, sonunda, sükûnetiyle tanınan Y.T.P. Genel Başkanı Alicanın kulağına kadar **gitti** ve Alicanın ağzından aynen döküldü. Alican, gazetecilere:

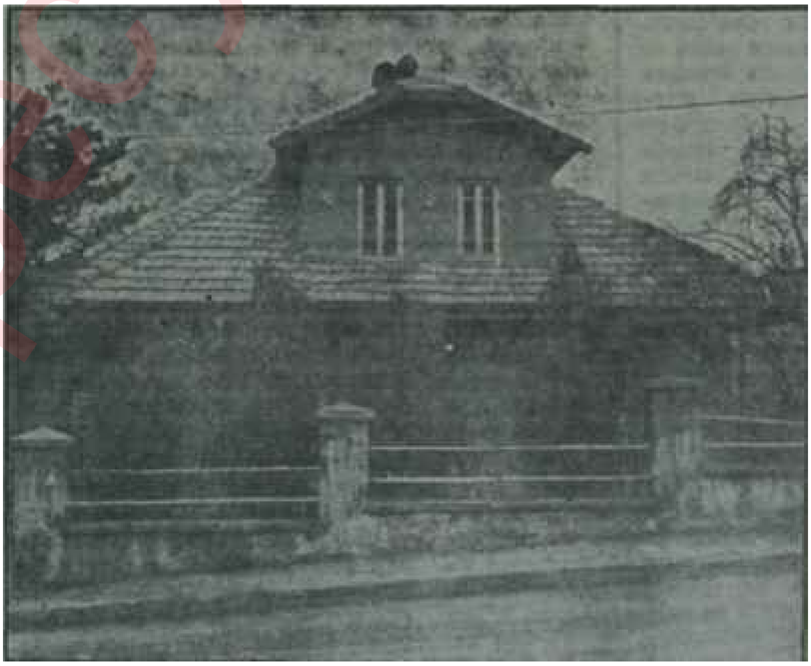
"— Milletin çoğunluğunun **C.H.P.** ne itibar etmiyeceğini çok evvelinden söylemiştik. Buna dudak bültenleriniz oldu. İşte, görüyorsunuz. Yurdun birçok yerlerinde kaybediyorlar..." dedi.

Sonra, her zamanki soğukkanlılığıyla, yeni bir haber gelip gelmediğini sordu. Doğudan seçim haberleri geldikçe Y.T.P. Genel Merkezindeki tebessümler genişliyordu. Tebessümler genişledikçe gürültü artıyor, gürültüyle beraber ümit te fazlalaşıyordu.

Y.T.P. lileri bir başka merak sardı: C.K.M.P. nin durumu nasıldı? Küçük parti olmaktan kurtulamıyacaklarını -bütün iyi haberlere rağmen- bilen Y.T.P. liler, yarışta geri bırakabilecekleri tek partinin üzerine eğildiler. Bölükbaşının C.K.M.P. si partiler arasında en berbat vaziyetteydi. Böyle giderse, C.K.M.P. yi geride bırakacaklardı.'

Yürüyen lider

Ertesi sabah Alican erken denmiyecek bir saatte kalktı. Gece hem yorulmuş, hem de uykusuz kalmıştı. Buna rağmen neşesi yerindeydi. Başkent o sabah bahar günlerinden birini daha yaşıyordu. Küçükesattaki evinden Parti Merkezine kadar yürümeyi tercih etti. Üzerine mavi çizgili bir elbise giydi. Kravatını itinayla bağladı ve Y.T.P. Genel Merkezinin

Y.T.P. Genel Merkez binası

Horoz şekeri

Okuyucu Mektupları

Son sayınızda, doğru bir görüşle, seçimlerin üç netice verebileceğini, ya C.H.P. nin rahat bir ekseriyet alacağını, ya ucuca bir ekseriyet sağlayabileceğini, ya da C H.P. nin en fazla milletvekilini çıkarmakla beraber ekseriyeti kargı tarafın kazanacağını yazdınız. Tamam. Ama, bu ihtimallerden üçüncüsü tahakkuk ettiğin» göre biti hâlâ Demokrasinin paklayacağında ısrar ediyor musunuz? Ediyorsanız, pek saf ve hayalperestsiniz.

Ertağrul Alaca - İstanbul

*

Merihliler dünyayı bastı ne yapalım?

Altan Aker - İstanbul

Not: AKİS bundan evvelki sayısında söyle demişti:

Bu üç esaslı ihtimalin dışında bir takım "Fantezi İhtimaller" elbette ki hukuken yok değildir. Meselâ diğer üç partiden biri tek ba-ına ekseriyet sağlar, yahut A.P. müfritleriyle Bölükbaşıcılar yanyana kalabalık bir heyet teşkil ederler, C.H.P. 400 milletvekili çıkarır. Banlar, mürekkep sarfını dahi lüzumsuz kılacak ve "Merihliler dünyayı bassa ne yaparız?" tarzında cilvelerdir.

yolunu tuttu. Saat 11 sıralarında Genel Merkeze geldi, masasının başına oturdu. O saate kadar Y.T.P.. doğuda birçok ilde seçimi hemen hemen almış durumdaydı. Milletvekili sayısı 40'ın üzerine çıkmıştı. Genel Merkezde bütün ağızlar kulaklardaydı.

Hele öğleden sonra, hiç beklenilmediği halde Sivas ve Erzurumda büyük çoğunluğun temin edildiği öğrenilince, Y.T.P. Genel Merkezinde yepyeni türküler tutturuldu. Hiç bir partinin tek başına ekseriyet sağlayamayacağı anlaşılıyordu. O takdirde gözler, isteristemez Y.T.P. ye çevrilecekti. İlk defa o sabahtı ki Ekrem Alicanın Başbakanlığı Menekşe sokakta bahis konusu oldu. Çok kimseye bu, bir rüya gibi geliyordu ama, işte, gerçek ortadaydı. Partinin idarecileri arasında CHP. ile anlaşmaya varmakla A.P. li bir koalisyona girmek temayülleri aşağı yukarı denk sayıda taraftar buldu. Ancak, gelecek milletvekillerinin temayülleri ne olacaktı, hiç kimse bilmiyordu. Daha sonra, durumun biraz daha vüzuh kazandığı sırada bir Y.T.P. idarecisi:

"— Birader, öyle milletvekillerimiz var ki. yüzlerini ilk defa göreceğiz. Bu, bizim için büyük sürpriz" dedi.

Söylentilerin ayyuka çıktığı sırada, Y.T.P. mücahitlerinin aklına bir husus geldi: Ya. Genel Başkan Ekrem Alicanın Sakaryadaki durumu neydi? Acaba barajı aşmış mıydı? Partisinin, kalabalık Meclis Grubuna katılabilecek miydi? Soru, bir heyecanın uyanmasına yol açtı. Alican ve Aybar Meclise giremezlerse, zaten dağınık Grubu elde tutmak hiç kolay olmayacaktı. Sakarya, Y.T.P. lilere endişeli dakikalar yaşattıktan sonra, ferahlık veren haberler gönderdi. Parti barajı açmıştı. Bir tek Alican, milletvekili çıkacaktı. Menekşe sokakta bu defa, derin bir oh çekildi.

A.P. ve C.H.P, nin aksine. Y.T.P. merkezinde neşe hep arttı. Zira, kuruldugu günkü büyük hayallerini terkederek seçimlere girmiş olan Alican partisinin bu kadar çok milletvekili, hele senatör çıkaracağım bizzat Alican rüyasında görse inanmaz haldeydi. Buna rağmen, partinin taffafürüş başyazarı Aydın Yalçın, kalemi eline aldığında "Ben zaten demiştim»'* diye başlamaktan kendini alamadı. Halbuki onun dediği, bütün Türkiyenin sâdece Y.T.P. ye. bu harikulade partiye rağbet edeceğiydi. Buna rağmen, tefsirlerin üzerinde fazla durulmadı. Haftanın sonunda, Y.T.P. liler dost sohbetlerinde, manalı tebessümlerle su haberi veriyorlardı:

"— Hoşa gidecek nokta, bir çok A.P. milletvekilinin başkente gelir gelmez A.P. merkezinden önce bize, Menekşe sokağa uğramalarıdır."

Guliver, cüceler ülkesinden devler ülkesine nakl-i mekân ediyordu.

Başta kabak

Y.T.P. nin bu başarısı sonucu, kabak, meşhur Öncü gazetesinde çalışan dört fikir isçisinin basma patladı. Y.T.P. nin azıcık kanlanması, gazetede bütün yetkilerini kaybedecek hale gelmiş bulunan Yalçın ikilisinin birden dikilmesine sebep oldu ve 10 aya yakın bir zamandır maaşlarını muntazaman almak söyle dursun, hiç alamadıkları zaman dahi çalışmaktan geri durmayan, ancak, gazetenin tirajının bağımsız kalmakla arttırılabileceği fikrinin savunuculuğunu yapmakta olan dört gazetecinin işine son verildi Öcal Uluç -Yalçının tamirde tevkifine sebep olan sözlerim büyük puntolarla yayınlıyan. bu yüzden Örfi İdare makamlarınca ifadesi alınan Yazı İşleri Müdürü-, Oktay Kurtböke, Sermet Çağan ve Selçuk Altan işlerinden "mali durumun bozukluğu" gerekçesiyle çıkarıldılar. Ellerine verilen mektupta Aydın Yalçın imzası vardı.

Fikir işçileri bu garip mektuba sâdece gülümsediler ve haklarım aramak üzere Çalışma Bakanına müracaat etmeyi düşündüler. Ancak, sonra farkına vardılar ki. Çalışma Bakam Cahit Talas Öncünün ortaklan arasındadır ve işveren duru» mundadır. Buna rağmen gazeteciler müracaatlarım yaptılar ve işveren Cahit Talası, Çalışma Bakanı Cahit Talasa şikâyet ettiler.

C.K.M.P.

Dört kişide dördüncü

Ünlü Figaro'nun, Türkiye seçimlerini takip için gönderdiği muhabir, C.K.M.P. Genel Merkezinde, kendisine, "Osman bey pek hasta, sizinle görüşemiyecek efendim" denildiği zaman, az kalsın hayretten küçük dilini yutacaktı. Diğer üç partinin gerek liderleri, gerek ileri gelenleri, yabancı basına, iki elleri kanda olsa gerekli yardımı, kolaylığı göstermişlerdi. Hiç biri, dünyanın bir ucundan gelen gazetecileri atlatmak lüzumunu hissetmemişti. Nasıl oluyordu da C.K.M.P. lideri hastalığım ileri sürerek bir gazeteciyi atlatmağa kalkıyordu?

Aslında Figaro muhabiri böyle düşünmekle yanılıyordu. Zira, haki» katen C.K.M.P. nin irikıyım lideri hastaydı. Kimseyle konuşacak hali yoktu. Üstelik, bu defaki rahatsızlığı hayli önemliydi Bölükbaşının sinirleri bozulmuştu.

Bütün bunlar, seçim gecesi saatlerin 23'e yaklaştığı sıralarda başladı. C.K.M.P. nin iddialı lideri sandıkların açılmasını büyük bir hazla bekler, Parti Genel Merkezinde illerden gelecek zafer haberlerini zevkle dinlemeğe hazırlanırken, telefon çaldı. Haber Sinoptandı. C.H.P. nin ilerde olduğu bildiriliyordu. Ama vaziyet vahim sayılmazdı. C.K.M.P. de milletvekilliklerine ortak olacaktı. Gelgelelim, Senatörlük hemen hemen kaybolmuştu. C.K.M.P. nin pek iyi niyetli -partisinin iktidara geleceği meselesinde- lideri Bölükbaşının sinirleri bu ilk muhavereden sonra tutmaz hale geldi. Hani, illerden gelen ve kendisinin radyo konuşmalarını öven, milletin peşinde olduğunu söyleyen telgraflar ne olmuştu? Sinop ki, C.K.M.P. kalesiydi. Sinop ki, kaybedilmesi imkânsız illerden biriydi. Nasıl oluyordu da bu millet böyle bir oyun oynuyordu?

Saatler ilerledikçe liderin iri boyu âdeta küçüldü. Yüzü adamakıllı asıldı. Etrafında bulunanlara gelince, onlar ne yapacaklarını şaşırmış, Genel Başkanlarının ağzının içine bakıyorlardı.

Bir oh ki..

Derken, telefon bir - iki defa daha öttü. Bu sefer Nevşehirden telefon ediliyordu. Teşkilât sevinç içindeydi. Nevşehirde senatörlük kazanılmıştı ve iki milletvekilliği garantiydi. Üçüncüsü için çekişiliyordu. Tulum çıkarılması ihtimali pek büyüktü. Haber, iddialı lider için âdeta moral eğitimi oldu. Kapalı ağzı açıldı ve nefis fıkralar anlatmağa başladı.

Ardından Kırşehir haberi, C.K.M. P. Merkezini bir kere daha sevince garketti. Kırşehirde C.H.P. çıkarsa çıkarsa. bir tek milletvekili çıkarabilecekti. Burada da büyük çapta çoğunluk temin edilmişti.

Pek az sonra gülen yüzler tekrar asıldı, ağızları gene bıçak açmaz oldu. İki il zaten çantada keklik -her seçimde böyle denilir- sayılıyordu. Bunların kazanması, büyük C.K.M. P. nin başarısı demek değildi. Öteki illerden haber gelmiyordu. Mesele oradaydı.

Sükût, C.K.M.P. Genel Merkezinde gecenin geç vakitlerine kadar devam etti. İrikıyım lider konuşmuyor, kimse konuşmuyordu. İrikıyım lider memnun değil, kimse memnun değildi. İrikıyım lider can sıkıntısıyla iç çekiyor, herkes iç çekiyordu.

Gece yansını biraz geçmişti ki, gelen haberler yüzleri tekrar güldürmeğe başladı. C.K.M.P. umulmıyacak derecede oy almıştı. Çankaya ilçesinde bile -düşününüz, Çankaya ilçesinde!- C.K.M.P. ye oy çıkıyordu! Gerçi bu ilçede C.H.P. nin üstünlüğü biliniyordu ama, burada alman oylar başkenti Bölükbaşının fethettiğine delâlet sayıldı. Nitekim, irikıyım lider bunu, o meşhur belâgatiyle söyle dile getirdi:

"— Deniz gibiydi efendim! Mitingi görmediniz mi, deniz gibiydi!"

Sonbahar havası

C.K.M.P. Genel Merkezinde o gece ve ondan sonraki günler hava bir astı, bir kapadı. İktidarın elinde olduğuna kendisini samimiyetle inandırmış liderleri haricinde, pek çok C.K.M.P. li bu havadan fazla müteessir olmadılar. Ama Bölükbaşı, nihayet hastalandı. Neredeyse kahrından yataklara düşecekti.

Bir ara, C.K.M.P. nin 20 ilde birden ileri geçtiği haberi Genel Merkezde yayılıverdi. İktidar, işte uçarak geliyordu. Hem öyle hızla gelmekteydi ki, C.K.M.P. altında kalıp ezilebilirdi bile. Ancak, 20 il efsanesi fazla sürmedi. Aradan geçen iki saat C.K.M.P. nin sâdece 4 - 5 ilde C. H.P. ile çekiştiğini, bazılarında kazanma ümidinin arttığım, bazılarında ise kaybetmenin mukadder olduğunu ortaya koydu. Meselâ Uşakta, Ahmet Tahtakılıcın barajı aşamaması ihtimali bile mevcuttu.

C.K.M.P. li sempatizanların veya adayların bu yüzden çene kaslarında bir ağrıdır başladı. Kâh gülüyor, kâh somurtuyorlardı.

C.K.M.P. Genel Merkezinde bu hava devam ederken, seçim sonuçları ağır ağır belli oluyor ve neticeler, C.K.M.P. nin Y.T.P. nin dahi gerisinde kaldığını gösteriyordu. C.K.M.P. li liderleri bu gerçek öldürmeğe kâfi gelebilirdi. Nitekim seçimlerin üzerinden henüz iki gün geçmemişti ki, irikıyım lider patladı:

"— C.K.M.P. hiç bir partiyle koalisyon kurmıyacaktır!"

Seçimlerin ikinci günü Bölükbaşı, kendi tabiriyle, "saçının ak mı, kara mı" olduğunu iyice görmüştü.

Liderin bütün bu üzüntüsünün yanında, etrafındakilerin düşünceleri Sok başkaydı. Doğrusu istenirse, gerçeği BölUkbaşıdan biraz farklı görenler, kazanılacak illerde kazanıldığı ve his ümit edilmiyen bir ilde de büyük bir sürprizle karşılaşıldığı kanısındaydılar. Ağrı, C.K.M.P. için bir ikramiye olmuştu. Ağrıda seçimi kazanacakları, parti ileri gelenlerinin akıllarının kenarından geçmezken, bu il kendilerine üç milletvekili hediye etmişti. Diğer illere gelince oralarda umulanın üzerinde oy alınmıştı.

Gerçekler ortaya dökülüp, C.K.M. P. nin her devirde ancak bir arpa boyu ileri gidebildiği anlaşılınca, irikıyım lideri muhalefet yapma -ama şöyle dört başı mâmur, ardında kendisini alkışlıyacak hiç değilse 40-50 kişinin bulunduğu bir muhalefet» zevki kamçıladı.

Osman Bölükbaşı
Bozum!

C.KM.P. liderinin ilk salvosu Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsele karşı oldu. lider bunu açıkça beyan etmedi, sâdece parti içinde, fikrinin böyle olduğunu söyledi: C.KM.P. ve lideri, Cumhurbaşkanlığı seçiminde Gürsele oy vermiyecekti. Kendi adayları da yoktu. Düşüneceklerdi.

Kederin sevinci

C.K.M.P. liderinin iktidar rüyasından uyanmasından sonra bozulan sinirlerini düzeltecek tek olay, başkentte partisinin aldığı oy miktarım öğrenmesi oldu. Öyle ya bu, başlıbaşına Bölükbaşının galebesi demekti. Koca Ankara şehrinde 166 bin küsûr oyu herhalde C.K.M.P. nin mânevi kuvveti değil, listenin başındaki lokomotif çekmişti. Bu lokomotif ise, Bölükbaşı idi!

İrikıyım lider, başkentti seçmenlere teşekkürü bir borç bildi. Yayınladığı bir mesajla borcunu eda etti ve vakit geçirmeden milletvekilliği mazbatasını almağa koştu. Ankara milletvekili olarak mazbatasına kavuşunca, bir müddet için. rüya sonrası çektiği üzüntüyü unuttu. Şimdi Figaro'nun muhabiriyle dahi konuşabilirdi.

Ama, Bölükbaşı mâcerasıyla beliren bir gerçek dikkati çekti. Demek ki dört bir yana küfürle Türkiyede bir parti dört parti arasında ancak dördüncü olabiliyordu.

Seçimler

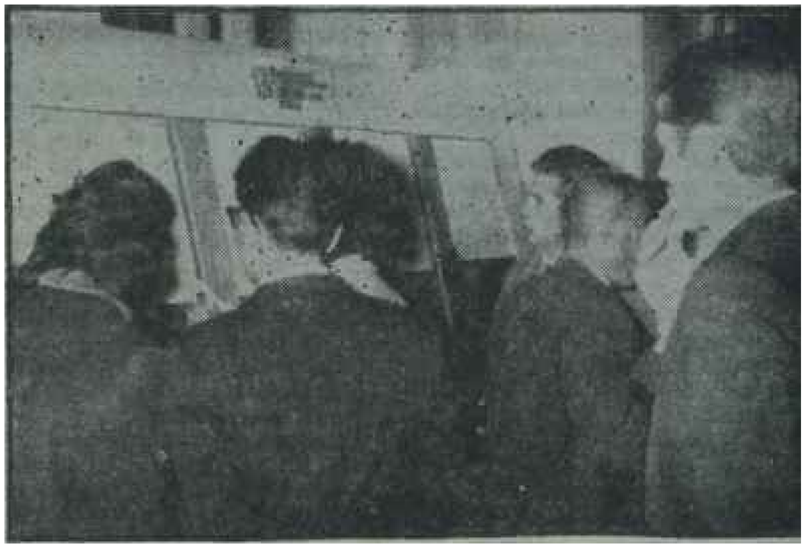
Sızıltısız, dırıltısız

Ankara radyosunun spikeri, herkesin beklediği tebliği okumak üzere önündeki mikrofona hafifçe eğildiğinde takvimler 20 Ekim 1961'i. saatler 22.45'1 gösteriyordu. Böylece Yüksek Seçim Kurulu, önceden tahmin olunduğu gibi, seçim neticelerini beş gün içinde derleyip toplamaya ve kanunun bahsettiği "Radyo Tebliği" ni 20 Ekim akşamı saat 24'ü geçmeden okutmaya muvaffak oldu. O akşam, radyosunun başında bulunan pek çok politikacı tebliğden ümidi kesmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının gecikeceği intibaına kapılmıştı. Anayasa gereğince Meclisin toplantısı "Radyo Tebliği"nden beş gün sonra yapılacaktı. Böylece, İkinci Cumhuriyetin ilk Meclisinin, hiç bir davete ihtiyaç bulunmaksızın 25 Ekim çarşamba günü, saat 15te büyük parlâmento binasında toplanacağı resmen belli oldu.

Tebliğ, uzunca bir başlangıcı ih-

tiva ediyordu. Başlangıç, kısmen sabırsızlıkla dinlendi. Fakat Allahtan ki ikinci fasıl, neticelerin bir hülâsasıydı. Spiker, canlı bir sesle rakkamları okudu. Millet Meclisi seçimlerinde. CHP. birinciydi. 173 milletvekilliği almıştı. İkinci, A.P. idi. O.158 milletvekiliyle temsil edilecekti. Y.T. P., kendini beğenmiş C.K.M.P. yi geçmişti. Bölükbaşının mitinglerde parti dahi saymadığı Y.T.P. Meclise 65 milletvekiliyle giriyordu. C.K.M. P. ye bütün saldırışlar dördüncülük -dört parti arasında- sağlamıştı: 51 milletvekili.

Senatoda durum, ilk iki sıra bakımından değişikti. Yoksa, orada da Y.T.P. üçüncü -28 senatör-, C.K.M. P. sonuncuydu -16 senatör-. Ancak Senatoda A.P., C.H.P. nin 36 senatörünü 70 senatörlükle hayli asıyordu. Böylece T.B.M.M. de A.P. 228, C.H. P. 209, Y.T.P. 93. C.K.M.P. 70 yere sahip oluyordu.

Yargıtaydaki Seçim tahtası
Ak mı, kara mı ?

Hummalı faaliyet

Karmakarışık bir durumun, beş gün içinde millete ilânı hiç kolay olmadı. Bu, en ziyade, Yüksek Sesim Kurulu Başkanı Recai Seçkinin ve arkadaşlarının gayretiyle mümkün hale getirildi. Recai Seçkin, gazetecilerle ancak son gün görüştü. O da. hakkında uçurulan bir balonu tavzih maksadıyla, O sabah, tepesi açılmış beyaz saçlı Seçkin, gri elbisesinin önünü ilikleyerek siyah çerçeveli gözlüğünü düzeltti. Arkalığı yüksek koltuğuna iyice gömüldü ve konuşta:

"— Ne istifası? İstifa filan etmedim. Ben de bunu sizlerden duyuyorum. Sâdece, son derece yorgunum, o kadar."

15 Ekim seçimlerinin 1 numaralı idarecisi, her zaman olduğu gibi, çok erken saatlerde Yargıtay binasının üst katındaki 31 numaralı odaya girmiş ve sol tarafta, dipteki uzunca masanın başında yerini almıştı. Karşı tarafta, koltuklar ve iskemleler vardı. Basta mensupları, dinç fakat yorgun Başkanı fazla yormak istemediler ve bu çok meşgul insanların çalışma odasını geldikleri gibi sessizce terkettiler. Yüksek Seçim Kurulu, tam kadro halinde devası ettirdiği çalışmasının o gün son kısmına gelmişti

31 numaralı odadaki faaliyet. 15 Ekim pazar günü saat 18'de başladı ve birden kesifleşti. Bunun için Yüksek Seçim Kurulu ilk karanın almak lüzumunu hissetti. Yedekler de vazifeye çağrılarak, 11 kişilik kadro ile vazifeye devam edildi. Fakat seçimlere iştirak nispetinin tahminlerin çok üstünde oluşu ve illerden gelen seçim neticelerinin süratle Yargıtayın bu, artık pek meşhur 31 numaralı odasına ulaşması, faaliyetin sabahlara kadar sürmesine sebep oldu. Bunun üzerine Yüksek Seçim Kurulu bir nöbet çizelgesine bağlı kalarak çalışmayı uygun gördü. Dörder kişilik ekipler teşkil edildi ve bu ekipler. Başkan Seçkinin veya yardımcısı İhsan Ecemişin başkanlığında, günde ortalama altışar saatlik nöbetler tuttular. Bu arada bir üye de radyodaki neşriyatı muntazaman tâkip ederek, muhtemel yanlışlıkları önlemeğe çalıştı. İlk neticeler İl ve İlçe Seçim Kurullarından telgrafla Yüksek Seçim Kuruluna bildiriliyor, sonra resmi tutanaklar en seri vasıtalarla başkente ulaştırılıyordu. Ne var ki. Yüksek Seçim Kurulu bu neticeleri tutanaklar gelmeden ilân etmekte fayda görmedi. Bunun için bildiriler radyoda can sıkacak kadar geç okundu.

Yüksek Seçim Kurulunun faaliyeti bununla bitmedi. Bu arada Yargıtay binasının alt salonunda bir karatahtaya da resmi neticeler asılmağa başladı. Zaten en fazla rağbet gören de bu karatahta oldu. Başkentli seçmenler ve bilhassa basın mensupları bu karatahta önünde nöbete geçtiler.

Radyo çalışıyor

Fakat bir başka teşekkül de seçimler sırasında son derece hareketli ve bereketli günler geçirdi. Bu teşekkül, Ankara Radyosu idi. Seçim neticelerini ilân edecek olan en geniş imkânlı organ radyo olduğu için, faaliyet orada birkaç kısımda toplandı, İlk kısım gayrıresmi, fakat hakikate en yakın neticeleri Basın - Yayın Bakanlığı emrindeki A.A. vasıtasıyla alıyordu. Başka bir kısım tebliğleri okuyordu.

Haftanın başlarında, pazartesi gününden itibaren Ankara Radyosunun müdür odasında ve onun hemen karşısındaki Emniyet Subayları odasında ışıklar geceli gündüzlü yandı. Nöbetçi âmirler odasını ikiye ayıran paravananın arkasına yerleştirilmiş demir karyola, bu odada da işlerin nöbetle yürütüldüğünü gösteriyordu. Fakat asıl kesif faaliyet, Radyoevi Müdürü Nusret Altuğun odasında cereyan etmekteydi. Radyoevinin bu, gireni çıkanı en bol odası, bir "seçim neticelerini öğrenme merkezi" haline geldi. Radyo bütün personeliyle haberleri değerlendiririrken, haber araları "eğlenceli müzik "le süsleniyordu. A.A. dan haberleri getiren odacı evvelâ Radyoevinin kapısındaki iri yapılı muhafız barajını aşıyor, sonra Radyoevi Müdürüne ulaşıyordu. Müdür listeyi dikkatle inceliyor ve Program Müdürü Güntekin Orkun vasıtasıyla mikrofona çıkarıyordu. Seçim haberlerini radyonun iki güzel sesli spikeri Hazin Güran ve Nadide Köksal okumaktaydılar. Bu arada radyo idarecilerinin tepelerini attıran hadiseler de cereyan etti. Haftanın başlarında birgün, Radyoevi Müdürünün 111705 numaralı telefonu çaldı ve pek hiddetli bir ses:

"— Şimdi seçim haberlerini dinliyorum. Spiker hanım nedense C.H, P. nin kazandığı yerleri daha üzerine basarak okuyor"diye Nusret Altuğa iyi bir çıkıştı.

Altuğ böyle muameleye alışık değildi ama, gene de son derece kibar bir ifadeyle, spikerin şu veya bu par-

tiyi tutar şekilde konuşamıyacağını açıkladı ve sözlerini:

"— Yüksek Seçim Kurulunun emriyle, her kelime üzerine basılarak okunmaktadır" diye bitirdi.

Ne var ki, telefondaki zat pek hiddetlenmişe benziyordu.

"— Sizi Son Havadise şikâyet edeceğim" diyerek telefonu kapattı.

Hakikaten ertesi gün Son Havadiste Radyonun protesto edildiği haberi vardı! Telefondaki ses, Altuğa pek yabancı gelmemişti. Zira Müdür, bundan evvel pek çok siyasiyi radyoda konuşturmuş ve bilhassa A.P. idarecileriyle bol hasbıhal etmişti. Öfkeli A.P. linin komik haline sâdece gülümsedi.

Radyoya gelen haberler isinde en ilgi çekenleri, tabii Yüksek Seçim Kurulunun bildirileri oldu. Bu bildirileri Yüksek Seçim Kurulu emrinde bulunan iki resmi otomobille, yine kurulda vazifeli Yargıtay odacısı Şevki Çevik Radyoya götürüyordu. Daimi olarak alesta bekleyen Dodge marka 30010 numaralı siyah araba ile, "İstanbul Kt. 74048" plâkalı Station - Wagon, 31 numaralı odada ha--ırlanan ve imzalanan bildiriyi alıyor ve Radyoevine doğru yola çıkıyordu. Radyo idaresi, haftanın sonuna doğru yerinde bir kararla, acele yetiştirilen kat'i seçim neticelerini, programı keserek okumağa başladı.

Aceleci il

Anayasa oylamasında olduğu gibi, 15 Ekim seçimlerinde de ilk kat'i netice Yüksek Seçim Kuruluna Nevşehirden geldi Hayli kalın bir tutanak zarfının üzerindeki Nevşehir İl Seçim Kurulu ibaresini gören Yüksek Seçim Kurulu üyeleri yorgunluklarına rağmen gülmekten kendilerini alamadılar. Nitekim, bizzat Recai Seçkin bu hayretini basın mensuplarına şu sözlerle açıkladı:

"— Ne hikmettir, bilinmez. İkidir ayni şey oluyor. Çok çalışkan galiba, bu Nevşehirliler."

Haftanın sonunda, çalışma temposu gittikçe hafifledi. Zira cuma akşamına doğru neticesi alınmamış iki il kalmıştı. Bunlardan biri İstanbul, diğeri Hakkâri idi. Hakkâri ile telefon muhaveresi yapılamadığı için telgrafla irtibat tesis edildi ve tutanakların yolda olduğu öğrenildi. Tam bu sırada bir üçüncü ilin neticesi de geliverdi. Ağrının seçim neticesi, de belli olmuştu. Recai Seçkin hemen arkadaşlarıyla vazife başına geçti ve neticelerin son kontrolünü yaptıktan sonra, zile bastı. Bundan sonrası ayağı tez Şevki Çevike kalıyordu. Netice, hemen kaleme alınan bir bildiriyle radyoya aktarıldı.

M.B.K.

Umulanla bulunan

Suphi Karaman, hiç bir tevil yoluna sapmaksızın:

"— Doğrusunu istersen, pek umduğumuz sonucu alamadık" dedi.

Kendisine, biraz evvel bir gazeteci dostu tarafından sorulan sual şuydu:

"— Seçim neticeleri hakkında ne düşünüyorsunuz ?"

M.B.K. nin genç Albayı, sonuçla» rın başka türlü çıkacağım sandıklarını, onun için neticenin bir sürpriz teşkil ettiğini saklamadı. Seçimlerin arefesinde Komite içinde ve Komitenin yardımcılarıyla birlikte, durumun değerlendirilmesi suretiyle yapılan tahminler başka rakamlar vermişti. Halbuki se?men. sandık başına gittiğinde, değişik tavır takınmıştı.

Genç ihtilâlcilerin, umduklarıyla karşılaşmamış oldukları, seçimleri tâkip eden gün yaptıkları toplantıdan çıkarkenki hallerinden belli oldu. Bir sabah önce oylarım büyük

Başkente

geçim bölgelerinde C.H.P. li adayların, bazı yerlerde en azından ikili, çok yerde üçlü bir "hasım kuvvet"le çarpıştığı herkesin bildiği gerçektir. Ancak, galip gelerek veya mağlûp olarak başkente dönenlerin anlattıkları, bu bilginin noksan bulunduğunu göstermektedir. C.H.P. li adaylar, bir başka mânii daha aşmak zorunda kalmışlardır: Hükümet icraatı! Bu hükümet icraatı, C.H.P. nin parti olarak gık demeksizin sırtına aldığı Milli Birlik İdaresi tasarrufları değildir. Halkta sandık başına gitmesine bir kaç gün kala çeşitli köşelerde öyle şeyler olmuştur ki, ağızların bir ka--- açık kalmamasına imkân yoktur.

Karadeniz bölgesinden gelenler, mısır alamayanlara ucuz fiyatla dağıtılan buğdayın birden kesildiğine şahit olmuşlardır. Bu, seçimlere pek kısa bir zaman kala yapılmıştır. C.H.P. nin, bir kısmı Kuraca Meclis üyesi olan adaylarının bütün teşebbüsleri boşa çıkmış ve halkın haklı sızlanması önlenmemiştir. Önlenmeyince de, sahilin bir başından ötekine rakip adaylar "İşte, C.H.P. geliyor! Daha şimdiden başladılar.. Yeniden sıkıntı çekmek isterseniz, oyunuza ona verin. Yok, aklınızı başınıza toplayacaksanız, biz buradayız" edebiyatıyla harekete geçmişlerdir. Karadenizde C.H. P. kalesi olarak bilinen yerlerde dahi karşılaşılan sürprizli durumda, bu edebiyatın tesiri yaman olmuştur. Karadeniz bölgesinden gelenlerin yaptıkları bu açıklama üzerine girişilen bir küçük tahkikat hadiseyi doğrulamıştır. İsteyen aynı tahkikatı yapabilir: Seçimlere pek kısa bir zaman kala, Karadeniz halkına, verilen buğday kesilmiştir!

Turhan Feyzioğlu

İşte, Maraşta cereyan eden başka bir hadise. CHP. adayları, köy köy dolaşıyorlar. Bir köyden onlar ayrılır ayrılmaz, ilin Ziraat Bankası Müdürü bir cip içinde arzı endam ediyor. Köylünün, bankaya olan borçlarını tahsil edecek, köylü para veremeyecek durumdaysa haciz muamelesine girişecek. Bir köy, iki köy, üç köy.. Birinci tesadüf, ikincisi tesadüf. Ama üçüncüsü? Ondan sonrakiler? Köylü arasında derhal söylenti yayılıyor: "İşte, C H.P. geliyor! Daha şimdiden başladılar.." Maraştan gelenlerin yaptıkları bu açıklama üzerine girişilen bir küçük tahkikat hadiseyi doğrulamıştır. İsteyen aynı tahkikatı yapabilir: Secim kampanyası sırasında Maraşta, köylünün borçları meselesi birdenbire su üstüne çıkarılıvermiştir!

neşe içinde İhtilâlden bu yana sırtladıkları görevlerini rahatlık ve vicdan huzuru içinde devredebileceklerinden emin şekilde kullanan kurmaylarla, Büyük Millet Meclisinin geniş merdivenlerinden inenler arasında büyük fark vardı. Meselâ, otomobiline doğru giden sivil elbiseli Generali görenler, yüzündeki çizgilerden pek fazla neşeli olmadığını anladılar. Gerçi kısa boylu sevimli General her zamanki gibi gülüyor, bir şeyler hissettirmemeğe çalışıyor, sorulan sualleri eskiden olduğu gibi tebessümüyle karşılıyor, cevaplandırmağa çalışıyordu ama, kendisini 18 aydır pek iyi tanıyan basın mensupları neşeli Ulayın içinin ezik olduğunu ve bir garip ruh haleti içinde bulunduğunu kolaylıkla farkettiler.

Ulay, etrafını saran 'gazetecilere: "— Ben fazla ümitsiz değilim çocuklar. Sizler de fazla ümitsizliğe kapılmayın. Herşey iyi olacak ve herşey halledilecek" dedi.

Gelgelelim, Ulayın yüzündeki belli belirsiz çizgiler başka şeyler söylüyordu. Gene sivil elbiseler içinde bir başka Kurmay, Ulaydan aşağı kalmıyordu. Sezai Okan da bir şeyler sezdirmemeğe çalışıyor, gülümsüyor, başını tatlı tatlı sallıyordu. M. B.K. nin zarif Albayı Muzaffer Yurdakulerin, tebessümüne rağmen, elindeki yaprak sigarasından aldığı derin nefesler, Komite üyelerinin neşelerinin pek yerinde olmadığım açıkça ortaya koyuyordu.

O gün M.B.K. üyeleri bir seçim sonrası toplantısı yaptılar. Seçim sonuçları yurdun muhtelif yerlerinden teker teker gelmekte ve hava, hiç bir partinin çoğunluk sağlıyamıyacağını âyan beyan göstermekteydi. Bilhassa C.H.P. nin birçok illerde rakiplerinden geri kalması hadisenin büyük sürprizi oldu. Oyların istikameti ortada, hezimete uğrayanın sâdece C. H.P. olmadığını gösteriyordu. Şaşkınlık. M.B.K. üyelerinden ziyade, ihtilâl boyunca M.B.K. ile beraber çalışan memurlarda başgösterdi. Öyle ki, daima ihtilâlin yanında olan basın mensupları o gün, M.B.K. Özel Kalem Müdürü bir emekli subay tarafından fena halde haşlandılar ve bulundukları odadan âdeta kovuldular. 18 aydır böyle bir muameleyle karşılaşmamış olan gazeteciler, halden anlar tarzda güldüler ve telâşlı emekli subayı hoş gördüler.

Toplantı sabahleyin başladı. M.B. K. üyeleri öğleye kadar evvelâ, durumu gözden geçirdiler. Toplantıda en fazla söz alanlar Albay Yurdakulerle, dışarda çok az konuşan bir başka Albay, Ekrem Acuner oldu. 14'lerle ilgili tebliğ o toplantıda karara bağlandı. Bu, basit bir vefa gösterisinden başka mâna taşıyordu.

İlk çare

Öğle yemeği için toplantıya ara veren M.B.K. üyeleri, öğleden sonra tekrar odalarına kapandılar. Bu defa bir başka meselenin üzerine eğilinecekti. Siyasi partilerin Meclise sokacakları milletvekili sayısına bakılırsa, tek basma birisinin Hükümet teşkiline imkân yoktu. Öyleyse, bir çare bulunmalıydı. Çare, dört partinin Milli Koalisyona gitmesi olarak görüldü. Böylelikle, partilerarası mücadele son bulabilecekti (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER - "Demokrasi")

Saat 17.30'a doğru toplantı dağıldı. Kurmaylar biraz sıkıntılı, biraz üzgün, evlerine yöneldiler. Fakat, evlerinde de rahat bırakılmadılar. Telefonlar aralıksız ötmeğe başladı. Sorulan sualler hemen hemen aynıydı:

"— Ne yapacaksınız?"

M.B.K. nin toplantıları haftanın sonuna kadar aralıksız devam etti. Konu aynı konu tartışmalar aynı

Dönenlerin Anlattıkları

Kayseri. Çiftçi tohumsuzluktan kıvranıyor. Seçimlere pek az zaman var. Kayserinin C.H.P. adayları, hani C.H.P. tarafından idare edildiği bildirilen Hükümet var ya, onun nezdinde en tesirli olmaları gereken Kurucu Meclis üyeleri. Turhan Feyzioğlular, Ziya Müezzinoğlular.. Bunlar, Tarım bakanlığına koşuyorlar. Bakana durumu anlatıyorlar. Bakanın cevabı: "Onlar, tohumlukları satıyorlar! Veremem.." Kayseride, propaganda derhal hız kazanıyor: "İşte, C.H.P geliyor! Daha şimdiden başladılar..' Kayseriden gelenlerin yaptıkları bu açıklama üzerine girişilen bir küçük tahkikat hadiseyi doğrulamıştır: İsteyen aynı tahkikatı yapabilir: Seçimlerin arefesinde Kayseride çiftçi tohumluksuz bırakılmıştır!

Kastamonuda, seçimlere bir hafta kadar zaman var. Bir tebliğ: Köylünün, satmak için eşek sırtında getirdiği ruhsatlı odunun şehre sokulması yasaktır! Herkes tutu şuyor. Olur mu, böyle şey? Sızıltı âfakı tutuyor. C.H.P. adayları tetir sahibi ya. Bunlardan biri de. üstelik, Avni Doğan! Alâkalılara koşuyorlar. Ama alâkalılar Nuh diyorlar, peygamber demiyorlar. Bir de, gülünç mazeret: Depo yapılacak ta, onun için.. Kim bilir, C.H.P. bilinen neticeyi aldıktan sonra belki de yasak kalkmıştır ve bu Kastamonuluların C.H.P. ye oy vermemelerinin neticesi olarak gösterilmiştir. Tıpkı, Adalet Bakanıyla Sağlık bakanının Kayseri Cezaevindeki gerçekten ıslahı gereken durumu düzeltmek maksadıyla Dev , let ve Hükümet Başkanı Cemal Gürselin emri olduğunu belirterek Kayseriye gitmek için zamanı, bu sırada bulmaları gibi.. Kastamonuda, yasakla birlikte edebiyat besliyor: "İşte, C.H.P. geliyor! Daha şimdiden başladılar.." Kastamonudan gelenlerin yaptıkları bu açıklama üzerine girişilen bir küçük tahkikat hadiseyi doğrulamıştır. İsteyen aynı tahkikatı yapabilir: Kastamonuda seçimlerin arefesinde böyle bir yasak konulmuşları

Avni Doğan

Bunlar, dört köşeden gelenlerin anlattıklarının sâdece dördü.

Nihayet, Türkiyenin her tarafında, seçmen sandık başına giderken ekmek üzerinde yapılan ziyadesiyle meşhur âyârlama!

C.H.P. şu yüzden kaybetmiştir, bu yüzden kaybetmiştir. C.H.P. zaten kaybedecekti, zaten kaybetmeyecekti.. Mesele o değil. Ama bir idarenin, kendi emniyetini gördüğünü söylediği bir zihiniyetin temsilcilerine karşı tuttuğu garip bir vaziyet değil mi. bu?

tartışmalardı. Ama, doğrusu istenirse, meseleyi tam mânasıyla halledecek bir neticeye varılmaktan henüz pek uzak bulunuluyordu.

Meclisin şâhâne avizelerle süslü küçük salonunda bu toplantılar devam ederken, Genel Kurmay Başkanlığının önünden geçenler, binanın önünde kırmızı plâkalarının üzerinde en az iki yıldız bulunan resmî otomobiller gördüler. Genel Kurmay Başkanlığında bazı Generaller -genel olarak, Kuvvetler Kumandanları ve Genel Kurmay Başkam- durumu göz den geçirmek üzere, M.B.K. nden tamamen ayrı toplanıyorlardı. İki toplantının birbiriyle yakın ve uzak bir ilgisi yoktu. Generaller olayları bir başka yönden inceliyorlardı. Bu toplantıların neticesinde on General "Görülen lüzum üzerine" emekliye ayrıldılar. Türk Silâhlı Kuvvetleri, daha derli toplu halde hadiselerin gelişmesini bekliyordu. Her halde, 27 Mayısın bir ihtilâl olduğu gerçeği hiç kimseye unutturulmıyacaktı.

Haftanın sonunda siyasi partilerin bir araya gelme ümidi sarsıldığında Kurmayların suratı biraz daha asıldı. Pek çoğu sivil elbisesini çıkardı, resmi üniformayla dolaşmağa başladı. Halbuki hemen hemen aynı esnada, senatörlükleri kesinleşmiş bulunduğundan emeklilik işlemleri tamamlanmış haldeydi.

Devlet Başkanlığı

"Ben zaten biliyordum!"

Gazeteciler, Türkiyede, seçim neticelerinden memnun biriyle nihayet karşıkarşıya gelmiş olmaktan doğan biraz hayret, biraz rahatlama hissi içinde Cemal Gürsele baktılar. İhtilâlin başı, ya memleketin içinde bulunduğu siyasi krizin vehametini yabancı muhabirlere belli etmek istemiyordu, ya da bunu kendisi, henüz, tamamile hissetmiş değildi. Nitekim, o günkü toplantıda daha ziyade kendisinin Cumhurbaşkanlığı adaylığı üzerinde durdu ve bunu resmen açıkladı. Buna rağmen, söylenen sözler arasında en ziyade akis uyandıranı şu oldu:

"— Biz bunun böyle olacağını biliyorduk!"

Başkan, "Biz" kelimesiyle kimi kastettiğini belirtmedi. Bu yüzden, "bunun böyle olacağını bilen"in kendisi mi, yoksa M.B.K. mi olduğu pek anlaşılamadı.

Seçimlerle birlikte, oldukça geniş bir yabancı muhabir kadrosu başkente arz-ı endam etmişti. Bunlar

Sıtkı Ulay
Keyfi kaçan ihtilâlci

parti merkezlerine gidiyor, oralardaki havayı yokluyor, resmî şahsiyetlerle görüşüyor, duruma bir teşhis koymaya çalışıyorlardı. Akşam olunca da, topladıkları haberleri ve görüşlerini ajanslarına, yahut gazetelerine bildiriyorlardı. Yabancı muhabirler Başkanlığa da sık sık uğradılar "e Başkan Gürselle temas imkânını aradılar. Bu fırsat kendileri-

Suphi Karaman
Doğru teşhis

ne, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün verildi.

Toplantı fikri, bizzat Başkan Gürselden geldi. Emir Subayı, Gürselin bu arzusunu yerine getirmek için hazırlanmazdan evvel kendisine, Türk gazetecilerini de çağırıp çağırmıyacağını sordu. Gürsel:

"— Onlarla her zaman sohbet ediyoruz. Bu defa da yabancılarla konuşalım, bakalım onlar neler soracaklar?' diye cevap verince, yabancı muhabirler bir sabah saat 10'da Gürselle randevulaştınldılar.

Tabancı muhabirler o sabah, hayli kalabalık bir kadro ile, saat tam 10'da Başbakanlıkta hâzır ve nâzırdılar. Başbakanlıkta vazifeli memurlar, gelenlerin çoğunu tanımakta güçlük çekmediler. Bunlar âşinâ simalardı. London Times'i meşhur David Hotham, The New York Times'i Jay Walz, B.B.C.'yi Priesland, Associated Press'i ise İffet Turhan ve Feridun Sedvan temsil ediyorlardı. Başbakanlık Hususi Kalemi, yabancı muhabirlere son derece nazik muamele etti ve daha kapıdan Başkanın kendilerini beklediğini bildirdi. Gazeteciler alışık adımlarla Başkanın, bir zamanlar Menderes tarafından işgal edilen çalışma odasının yolunu tuttular. Uzun koridoru katettiler ve açılan bir kapıdan Başkanın odasına girdiler. Gürsel çalışma odasında bir değişiklik yapmış ve masasını eski yerinden kaldırtıp, kapıdan girince hemen sağa isabet eden kısma koydurtmuştu. Başkan, yabancı muhabirleri gülerek karşıladı ve:

"— Buyrun, oturun" dedi.

Gazeteciler, Başkanın tam karşısına yarım ay şeklinde sıralanmış koltuklara oturdular. Hemen suallerine başlamak istiyorlardı ki, Başkan:

"— Nasıl buluyorsunuz? Durum hakkında fikriniz nedir?" diye sordu. Buna cevap olarak muhabirler hep ayni kanaati izhar ettiler. Türkiye, bir siyasi krizle karşı karşıyaydı. Bu, pek dikkatle incelenmesi gereken bir durumdu. Acaba, Başkan ve İhtilâlin lideri olarak Gürsel bu hususta ne düşünüyordu? Sözler Gürsele tercüme edilirken, Başkan gülümsüyordu. Ellerini masanın üze rinde birleştirdi ve:

" —Biz böyle olacağını biliyor» duk" diye söze başladı.

Muhabirler dikkat kesilmişlerdi Gürsel devam etti:

Bunun böyle olacağım, baskı

türlü olacağını söyleyenler de bili yorlardı."

Ağır ağır izaha girişti:

"— Biz her adımımızı bütün ihtimalleri dikkate ve hesaba alarak âttık ve atıyoruz. Verilen söz yerine getirildi. Seçimler yapıldı."

Tam bu sırada bir muhabir söze katıldı ve Gürselin Cumhurbaşkanlığı adaylığı meselesine temas etti. Başkan tercümanım dinledikten sonra, ciddi bir tavırla:

"— Bunu evvelce de ifade etmiştim. Buna millet karar verir, dedim. Bugünkü şartlar bunu teyid ediyor" diye konuştu.

Sonra, adaylığını koyacağım resmen bildirdi ve bu açıklamadan itibaren suallerin büyük kısmım, evvelâ seçilmesi gerektiğini belirterek cevaplandırdı. Gürselin yaptığı açıklama sürpriz tesiri yaratmadı. Cumhurbaşkanlığım arzuladığını hiç bir zaman saklamamış ve o istikamette gayret göstermişti. Seçimlerden sonra da, ilk neticeler alınır alınmaz, Başbakanlığın kapısı önünde kendisiyle görüşen gazetecilere memleketi bu halde hiç kimseye bırakıp gidemeyeceğini, hasta olmasına rağmen Cumhurbaşkanı olacağını bildirmişti.

Bu sırada London Times'in muhabiri bir yeni sualle meseleleri eşeledi:

" —Hükümet kurulacak mı?"

Gürsel bunu dikkatle dinledi ve sonra:

"- Her halü kârda hükümet kurulacaktır" cevabını verdi.

Bir başka muhabir, bir endişesini açığa vurdu:

"— İhtilâl bitmemiş görünüyor. Bilinmeyen tek şey, üçüncü adımın ne şekilde atılacağıdır" dedi ve fikrini izah etti.

İlk adım İhtilâldi. O başarılmıştı. İkinci adım, seçimlerdi. O da bitmişti. Şimdi ne olacaktı? Gürsel bunu, gülerek:

"— Herşey en kısa zamanda arzu edilen şekilde neticelenecektir" şeklinde cevaplandırdı.

Bundan sonra görüşme, Türkiye ile ilgili meselelerle devam etti. Gürsel bütün suallerin cevabım yabancıların yadırgadıkları bir serinkanlılık içinde verdi. Toplantının sonuna yaklaşılmıştı ki, tam bu sırada bir başka muhabir yeni bir sualle ilgiyi üzerine topladı.

Gürsel Türk gazetecileriyle Başbakanlık önünde
Sevimlerden memnun tek iyimser

Bir hatanın ettikleri

Başbakanlıktaki toplantıdan iki gün evvel cereyan eden bir hadise Hotham'ı bu suali sormaya sevketmişti. Başkan Gürsel seçimlerden hemen bir gün sonra B.B.C. nin becerikli muhabiri Priesland'ı kabul ederek, kendisiyle özel surette konuşmuş ve tercümanı İnci Başkurt vasıtasıyla bir de beyanat vermişti. Beyanat öylesine ilgi çekiciydi ki, B.B.C. muhabiri bütün İngiliz gazetecilerini atlatmayı kafasına koymuş olarak Başbakanlığı terkederken, tercüman İnci Başkurta

"— Bu beyanat sâdece benim içindi, değil mi? İnşallah başkalarına vermezsiniz" diye sormak lüzumunu hissetmişti.

İnci Başkurt ise:

"— Tabii... Benim vazifem konuşmayı tercüme etmektir. Etrafa yaymak değil" tekliflide teminat vermişti.

Etekleri zil çalan İngiliz gazetecisi muhavereyi ve beyanatı B.B.C. ye bildirmişti. Ayni akşam, B.B.C. nin editörü haberi diken diken olmuş saçlarla okumuş ve muhabirine ÇOK itimat ettiği için. bunu dahili emisyonuna geçirmişti. Haber, Yassıada İnfazlarının adeta Kraliçe Elizabeth tarafından tavsiye edildiği intibaını veriyordu ve mealen şöyleydi: Pek zarif Majesteleri Ankaraya uğradığı sırada Esenboğa Hava Alanında Başkan Gürsel ile kısa bir sohbet yapmış ve Başkana bazı hadiseleri hatırlatmıştı. Kraliçe Elizabeth Türkiyeyi bahis konusu ederek:

"— Sizin, şimdi geçirdiğiniz krizli devreyi biz de 300 sene evvel yaşadık ve bu safhalardan, birinin kafasını koparararak geçtik. Meselelerimizi hallettik" demişti.

Radyodan İngiliz gazetelerine de intikal «den bu haberden sonra Türkiyedeki yabancı basın mehafili birden karıştı. Zira bütün muhabirlere -B.B.C. muhabiri hariç- merkezden tariz ve ikaz dolu telgraflar geliyordu. Bu tarize muhatap olanların başında da tabii Hotham vardı. Hotham, atlatılmış olmanın heyecanıyla hemen telefona sarıldı ve İngiltere Büyükelçisi Sir Bernard Borrow'dan randevu istedi. Sonra da Büyükelçiye:

1 Ziyaret 2 Rivayet

Kasım Gülek : *Devlet Başkanı dırlar. Emrettiler gittim.*

Cemal Gürsel *Kasım Gülek benimle konuşmak istedi. Kabul ettim.*

"— Siz de hava alanında Majesteleriyle beraberdiniz. Böyle birşey söylendi mi?" diye sordu.

Büyükelçi böyle birşey söylenmediğini bildirince, iş, beyanatı tercüme eden İnci Başkurtun ifadesine kaldı. Başkurt görüşmeyi tasdik edince de İngiliz gazetecileri haberi teyid ettiler. Nitekim ertesi gün ciddi ve ağırbaşlı London Times hariç, bütün İngiliz basını haberi verdi.

Haftanın ikinci yarısındaki o sabahki basın toplantısında bahis konusu edilen mesele, işte bu idi. Gürsel, suali bekliyor olmalı ki yerinden doğruldu ve:

"— Ben de bu suali bekliyordum. Siz sormasaydınız ben konuşacaktım" dedi.

Sonra izah etti:

"— Bir yanlış anlama var. Ben o gün meydanda, Majestelerine sâdece, içinde bulunduğumuz durumu naklettim. O da bu tip meselelerin her milletin başından geçtiğini ifade etti ve hattâ Cromwell zamanındaki kralın idamı hadisesinin de buna misal teşkil ettiğini bildirdi. Yoksa, bir tavsiyede bulunmak ne onun zerafetiyle mütenasiptir, ne de böyle bir konuşma olmuştur. Sâdece, ortada bir yanlış anlama var."

Salonda bulunan muhabirler tebessüm ettiler. Pek zarif Majestelerinin ağzından kafa koparmak tavsiyesinin çıkacağına onlar da ihtimal vermemişlerdi.

Toplantının hitamında Gürsel, oturmakta olduğu koltukta hafifçe doğrularak, gitmeye hazırlanan gazetecileri son derece rahat bir ifadeyle süzdü, sonra yüksek sesle ve türkçe olarak:

"— Teşekkür ederim memnun oldum" dedi.

Gazetecilerin ellerini, gene yerinden kalkmaksızın sıktı. Az ilerisinde yeşil gözlü, mahzun bakışlı İffet Turhan duruyordu. Onu yanına çağırdı ve:

"— Niçin bu kadar üzüntülüsünüz? Neden korkuyorsunuz?" dedi ve gülümsedi.

Yeşil gözlü A.P. muhabiri son derece üzgün bir şekilde cevap verdi:

"— Paşam, milletin bir ferdi olarak, içinde bulunduğumuz bu kriz beni müteessir ediyor."

Gürselin yüzündeki tebessüm mânalı bir hal aldı. Sağ kaşım hafifçe yukarı kaldırarak:

"- - Hayır hayır, katiyen korkmayın, üzülmeyin. Bu krizden hiç birşey olmaz" diye konuştu.

Sonra gülümsemesini iyice genişleterek devam etti:

"— Üzülmeyin sakın! Hiç birşey olmıyacak."

Odadakiler muhavereyi dikkatle dinlediler ve hep 'birlikte, son derece zarif döşenmiş odayı terkettiler.

Ama Türkiyenin vahim bir siyasi kriz içinde bulunduğu ve işlerin, Cumhurbaşkanı adayı Gürselin sandığı veya sanar göründüğü kadar kolay düzelmeyeceği yolundaki inançlarım pek az değiştirdiler.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyetler

22. Kongre

Aylardan beri gösterişli bir gayretle hazırlanan Sovyet Rusya Komünist Partisi 22. Kongresi geride bıraktığımız hafta sah günü, Moskovada sırf bu iş için inşa edilmiş olan ve Kongre Sarayı adı verilen yeni binada açılmıştır.

Hazırlık safhasında Sovyet basın ve radyolarının bildirdiğine, göre, partinin 9 milyon üyesiyle 28 milyon işçi bu yeni kongreye sunulacak olan vesikaları tartışmışlar, bunlar üzerinde fikirlerini söylemişler, ilgili parti mensuplarından izahat almışlar ve neticede tam bir mutabakata varmışlardır. Bu kadar geniş çaplı bir "demokrasi tezahürü"nden sonra toplanan kongrede de Nikita Krutçefin okuduğu rapor ve program yüzdeyüz tasvip nidaları ve dakikalarca süren alkışlarla sık sık kesilmiştir.

Açıklanmasında mahzur görülmeyen oturumları Sovyet vatandaşına televizyonla aksettirilen kongreye 9 milyon partiliyi temsilen 4500 delege iştirak etmekteydi. Yabancı memleketler komünist partilerinden 70 kadar delegasyon ve komünist blok memleketleri diplomatik misyonları ile gazeteciler de toplantıda hazır bulunuyorlardı. Mühim yeniliklerden birini de, bu sefer Batılı gazetecilere gösterilen itibar teşkil etmekteydi. Gerçi bu yenilik 21. Kongreden itibaren başlamış ve ilk defa o zaman Batılı gazeteciler açılış oturumuna davet edilmişlerdi. Fakat gazetecilerin salonda kalmaları pek kısa sürmüştü. Bu sefer yalnız birinci gün değil, ikinci gün de Batılılara müzakereleri takip edebilecekleri ve fakat oturum devam ettiği müddetçe dışarıyla temas edemiyecekleri haber verilmiştir. Her ne kadar bu söylenenlerin iyi anlaşılamamasından ötürü bazı gazetecilerin salonda mah sur kalmaları üzerine milletlerarası haberleşme servislerinde bazı gecikmeler olmuşsa da, Batılı gazeteciler yine de hemen ittifakla bu kongrede itibarlarının yerinde olduğunu kaydetmekten geri kalmamışlardır.

Stalinden sonra üçüncü kongre

Stalin devrinde uzun seneler kongre toplantıya çağrılmamıştır. Diktatörün ölümünden az evvel aktedilen 19. Kongrede ise Stalin raporu bizzat sunamıyacak kadar hasta olduğundan, bu vazife Malenkof tarafından yerine getirilmiş ve bu suretle "Veliaht" da az çok belli olmuştu. Stalinin ölümünden üç yıl sonra toplanan kongrede müteveffa diktatör ikinci defa, bu sefer bütün siyaseti ve icraatile birlikte öldürülmüş, 20. Kongre tam mânasile Stalin aleyhtarı bir tezahür olmuştur. "Şahıslara tapma", "Şahısları putlaştırma" diye adlandırılan hataların ortaya atılması ve şiddetle takbih edilmesi suretile yürütülen bu kampanyanın bu sefer 22. Kongrede de endirekt olarak ele alındığına şahit olunmuştur. Krutçef bu yoldaki hücumlarım başlıca iki koldan yürütmektedir:

1 — 1957 de "Parti aleyhtarı" damgasıyla tasfiye etmiş olduğu gruba yeniden saldırmak,

2 — Kongreye delege göndermemiş olan Arnavutluk Komünist Partisi idarecilerini "sekter", "dogmatik", "gerici" ve "Stalinci" tabirleriyle suçlandırmak suretile...

Sovyet Rusya Başbakanı ve Komünist Partisi Birinci Sekreteri, kongrenin ilk günü fasılasız altı saat müdetle okuduğu parti icraat raporunda 20. Kongreden bu yana siyasetinin başarılarını serip dökmüştür. Bu raporun başlıca tema'sını "Sulh içinde bir arada yaşamak" prensibi ve bunun tatbikatından doğan "müsbet" neticeler teşkil etmektedir.

İkinci gün okunan parti programında ise, rakamlar, istatistikler ve teknik detaylara dayanılarak şu husus iddia ve isbat edilmek istenmektedir: Sovyet Rusya üç merhaleli bir tekamülün üçüncü safhasına varmıştır: 1) Kapitalizmin yıkılması ve proleterya diktatörlüğü, 2) Sosyalizmin kurulması, 3) Komünist cemiyetin tahakkuku. Sovyet Rusya iki merhaleyi geçmiş, üçüncü merhale-

ye dayanmıştır. Bu, bütün istihsal vasıtalarının millete ait olacağı ve herkesin gücüne göre çalışıp ihtiyacı kadar sarfedeceği komünist cemiyettir. Krutcef 20 yıla kadar, yâni 1981'de Sovyet Rusyada bu cemiyetin kurulmuş olacağı iddiasındadır. Birinci Sekretere göre bu bir ütopi değildir, ilmen mümkün ve yine ilmen tatbikatı hazırlanmış bir devre olacaktır.

Kongrenin üçüncü mesele olarak ele aldığı parti tüzük değişikliği, öyle görünüyor ki, parti hiyerarşisini gençleştirmek gayesini gütmektedir. Bu itibarla 22. Kongrenin seçeceği Merkez Komitesi ve onun basına geçecek olan presidium hayli değişik bir manzara arzedecektir. Krutçefin "Parti aleyhtarları" hikâyesini yenilemesinin. Malenkof. Kaganoviç, Voroşilof, Molotof, Bulganin ve Çepilof gibi tasfiye edilmiş idarecilere yalnız kendisi hücum etmekle kalmayıp, diğer hatipleri de bu şahıslar aleyhinde konuşturmasının ve hem but sefer Leningrad kıtali gibi müşahhas ittihamlari ortaya çıkarmasının bu tüzük değişikliğiyle alâkası vardır ve bu da Birinci Sekreterin dahilde el'an bazı mukavemetlerle karşılaşmakta olduğunu, yâni Pekin ve Tiranda aramakta olduğu "Stalinciler'i kendi yanıbaşında bulduğunu düşündürmektedir. Bu, içten gelen mukavemetdir. Bir de şimdi Pekin - Tiran mihveri» halinde ortaya çıkan dış mukavemet vardır.

Pekin - Tiran mihveri

Krutçefin 22. Kongrede Arnavutluk komünistlerini açıkça ve sertçe tenkit etmesi, 20. Kongreden bu yana sürüp gelen bir ideoloji mücadelesinin son safhasıdır. Arnavutlar -ki sonradan bu iddiaları Çin tarafından da desteklenmiştir- Krutçefin anladığı ve tatbik ettiği tarzda "Sulh içinde beraber yaşama" tezinin Marx - Lenin doktrininin tahrifi olduğunu iddia etmektedirler. Çin de aynı fikirdedir ve bu yolda ilk defa 1960 bidayetinde Tiran - Pekin mihveri teşekkül etmiş ve hâttâ bu, bazı müşahitlerin kanaatine göre, Krutçefi biraz daha sert siyasete dönmeye mecbur ederek, dolayısile Pariste akti kararlaştırılmış olan zirve konferansım da, akamete uğratmıştır. Fakat asıl kızılca kıyamet 960 Kasımında 81 komünist partisinin Moskovada aktettikleri konferansta kopmuştur. O konferansta Enver Hocanın söylediklerinin metni Batılıların eline ancak geçen yaz geçmiştir ve bu Krutçefe karşı hakiki bir meydan okumanın ifadesidir.

Bu mücadelede komünist Çin, Arnavutluğu kuvvetle desteklemektedir. Moskovanın "Sulh içinde beraber yaşama" tezine karşı kapitalist ve komünist dünya arasında harbin kaçınılmaz olduğunu müdafaa eden ve tıpkı Arnavutluk gibi, Moskovanın tezine uymadığı müddetçe Sovyet yardımının kısıldığım gören ve bu yüzden büsbütün çileden çıkan komünist Çin, Sovyet Rusya Komünist Partisine gerçi Mao Çe Tungu göndermemiş, fakat Başbakan Çu En Lai gibi en yırtıcı elemanını yollamak suretile mücadeleyi kabul ettiğini açıklamıştır. Nitekim bütün delegasyonu, üyeleri gibi kongreye Çinli kıyafetiyle katılan Çu En Lai'nin, Arnavutluk bahsinde Krutçefe oldukça sert bir cevap yapıştırmış olduğu anlaşılmaktadır. Hattâ televizyonun bir azizliği olarak, Çinli liderin, konuşmasını bitirdikten sonra yanında bulunan herkesin elini sıktığı halde Krutçefin yüzüne bakmadan gidip yerine oturduğu da görülmüştür.

Bütün bunlardan komünist cephenin dağılma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu neticesini çıkarmak için acele etmemelidir. İlgililer bu cepheyi Batıya karşı ayakta tutmaya çalışacaklardır. Fakat şimdiden söylenebilecek şey, bir Pekin . Tiran mihverinin vâkıa olduğudur.

Berlin meselesi

Krutçefin kongreye sunacağı faaliyet raporunun dış siyaset kısmında Almanya ve Berlin meselesine temas etmesi ve hattâ bu konularda heyecan verici yeni bir açıklama yapması bekleniyordu. Batılılararası bütün istişare ve temaslar -itiraf edilmese de- buna intizaren ölü noktada bırakılmıştı. Bir kısım müşahitler Krutçefin Doğu Almanya ile imzalanacak sulh andlaşması için sarih bir tarih tesbit etmek suretile buhranı had safhaya getireceğinden dahi korkmakta idiler.

Bunların hiç biri olmamıştır. Krutcef Doğu Almanya ile sulhün, Batılılar katılsalar da katılmasalar da, behemehal imzalanacağını tekrarlamış, fakat bunun bir ültimatom olmadığını ilâve etmiştir. Bundan başka Sovyet Rusya Başbakanı biraz daha açılarak. Batılılar Almanya meselesini halletmeye niyetliyseler, Rusyanın sulh akti için acele etmiyeceğini ve ille bu yıl sonundan evvel imzalanacak diye şart koşmıyacağını da açıklamıştır.

Bu, bir kısım müşahitlerce hakiki bir tâviz sayılmaktadır. Halbuki, herkesin az çok bildiği Krutcef. Almanya ye Berlin bahsinde şu sırada başka türlü hareket edemezdi. Çünkü kongreye tekaddüm *eden* günlerde, Berlin meselesinde tâkip edilecek hareket hattına dair Batılılar arasında gizlenmesi zor bir anlaşmazlık başgöstermiş bulunuyordu. Bunda Fransa ile Batı Almanyanın bir yanda, İngiltere ile Amberikanın diğer yanda oldukları apaçık görülmekteydi. Bu vaziyet dahilinde Krutçefin az çok sert bir sözü, ihtilâfa kısa zamanda son verip tekrar Batılı birliğini pekleştirmekte gecikmezdi. Krut çef hataya düşmemiştir. Batılıların tartışmayı kızıştırmalarına imkân verecek nisbeten mülâyim bir hava yaratmaya çalışmıştır. Fakat bunu yaparken dünya milletlerinin sinirlerine bir büyük imtihan geçirtmekten de geri kalmamıştır: 60 megaton!

Dev bomba

Sovyetlerin üç seneden beri durdurulmuş olan nükleer denemelere Ağustos sonundan itibaren tekrar başlaması ve bu güne kadar geçen kısa zaman içinde 20 den fazla deneme yapması, bütün dünya efkârında endişe uyandırmıştır. Krutçefin kongrede bu konuda söyliyecekleri merakla bekleniyordu. Sovyet idarecisi, denemelere tekrar başlamanın kendince mâkul ve meşru sebeplerini sayıp döktükten Ve bu arada Batılıları tekrar tecavüz niyetleri beslemekle ittiham ettikten sonra, Sovyet Rusyanın Ekim ayı sonunda bu ecrübe serisine son vereceğini bildirmistir, ancak, 50 megaton gücünde bir deneme daha yaptıktan sonra...

50 megaton gücünde bir hidrojen bombası, İkinci Dünya Savaşı sonlarına doğru Hiroşima ve Nagasaki üzerine atılan bomba tipinin 3500 misli takatta bir bomba demektir. Yine 50 megaton, 50 milyon ton t.n.t. demektir.

İkinci Dünya Savaşı boyunca kullanılan infilâk maddesi cem'an 5 megatondur. Amerikalıların şimdiye kadar patlattıkları en büyük bomba ise 30 megaton gücündedir.

Krutcef, Sovyetlerin elinde 100 megaton gücünde bomba yapmak imkânları da bulunduğunu, fakat böyle bir bombayı patlatarak kendi camlarını da kırmak istemediklerini" söylemiştir. Gerçekten, bu cesamette bombaların askeri kıymeti olmadığında mütehassıslar müttefiktirler. Bunlar daha çok psikolojik ve siyasi bombalardır. Bu bombayı elinde tutan Krutçefin durumundaki paradoksu ise görmemeye imkân var mıdır? Krutcef dünyayı sulh içinde beraber yaşamaya ve sulh yolunda serbest rekabete dâvet etmektedir. Dâvetiyesi de sâdece 50 megatonluk!

Ankara

Ev kadınına burs

Küçük Cüneyt koşarak bahçeden içeri girdi:

"— Anne, anneciğim, ne olur bana bir püskül örer misiniz? Ama kocaman olsun, Ahmedinki gribi. Kovboyluk oynarken belime takacağım" dedi.

Mavi gözlü, sarışın genç kadın, başını önündeki mozaik işten kaldırdı, âdeta korku içinde:

"— Şimdi mi? Hemen mi istiyorsun?" diye sordu.

Çocuk bir an düşündü, sonra tavizkâr bir sesle:

"— Yarın da versen olur" dedi.

Doğrusu, beklemek te pek işine gelmiyordu. Uçarak odadan çıktı, gitti.

Annesi arkasından şefkatle baktı ve gülümsedi. Sonra birden ciddileşti, yakında onu bırakıp gidecekti. Ayrılık muhtemelen bir sene sürecekti. Terinden kalktı, bir süre camdan bahçeye, baktı. Sonra eve, evin her köşesine ayrı. ayrı göz gezdirdi. Evi dünyası idi. Hayatta en büyük zevki, eşine ve çocuklara pasta hazırlamaktı. Daima bir yenisini dener, kitaptan öğrendiklerine kendisi de birşeyler katardı. Dikişi de severdi. Elbiselerini, mantosuna kadar kendisi dikiyordu. Evini kendi emeğiyle meydana getirdiği zevkli, küçük eşyalarla süslemişti. Mozaikten masalar yapmış, daha itinalı tablolar, panolar üzerinde çalışmalar denemişti. Sonra çiçekleri vardı. İyi bakıldıkları için bir hayli büyümüşlerdi. Onlara kim su verecek, kim Cüneytin püskülünü örecekti? Kendisini karam sarlıga kaptırmak üzereydi ki, birden toparlandı. Dış memleketlere birşeyler öğrenmeğe gidecekti. Eşi, "bir sene nasıl olsa geçer" demişti. Annesi de onun birçok vazifelerini üzerine alıyordu. Ev kadınlığının ufku geniş, diye düşündü. Öğrenilecek daha ne çok, ne çok şeyler vardı!.. Zevkle yapmak şartiyle ev işlerine doyum olmazdı ama, bilmek, herşeyi sisteme, bilgiye dayandırmak ta şarttı.

İltekin Birol
Geniş *ufuk peşinde*

İltekin Birol Ankara Kıs Sanat Enstitüsünü bitirmiştir. Bu bakımdan evlenip te ev sahibi olduğunda birçok işlere yabancı olmamanın mutluluğunu tatmış, ev kadınlığının bir meslek gibi bilgi istediğine inanmıştır. Eşi kimya mühendisi Rauf Birol kendisini her zaman desteklemiş ve kendi kendini yetiştirmesi hususunda daima yardımcısı olmuştur. İltekin Birol Ankaradaki kadın derneklerine devam etmiş, ev ekonomisine ait birçok yeni bilgiler edinmiştir. Bu arada Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinde gıdalarıma mütehassısı Mrs. Ruth B. White ile tanışmış, beraber yemek kolunu idare etmiştir. İşte bu tanışma, İltekin Birola, çok iyi bildiği mutfak işlerinde bile daha birçok şeyler öğrenilebileceğini öğretmiş ve ona yeni bir ülkü aşılamıştır: Ev kadınlığım gündengüne daha itibarlı, daha zevkli, daha derin bir hale getiren yeni zihniyeti benimsemek ve bunu memlekete sokmak için çalışmak... Ev kadınının çoğu zaman küçümseyerek yaptığı birçok işler, aslında toplum için çok önemli şeylerdir. Çocuk terbiyesi, evde bütçe tanzimi, aile münasebetleri, evi mutlu bir yuva yapmaya yarıyan bütün o gündelik ufak çalışmalar, aslında hiç te küçük işler değildir. Ev kadınının az çalışarak daha fazla randıman alabilmesi, alışverişi, mutfakta en iyi seklide gıdalanmayı az para sarfederek öğrenmesi, pratik, şık, fakat ekonomik şekilde giyinmesi hep bilgiye dayanan şeylerdir. Bunlar kadın, aile ve toplum için çok önemlidir.

Kapıya gelen kısmet

Ev kadınlığını kıymetlendiren, bunu gelişigüzel yapılan bir iş olmaktan kurtarıp sisteme ve bilgiye bağlıyan yeni zihniyet gündengüne yayılmaktadır ve Amerikanın, Avrupa» nın birçok bilgi merkezlerinde teşekküller bu iş için kurslar açmışlardır. Böylece, yeni burslar da temin edilmiştir. Dünyanın dört bir köşesinden, özellikle Afrika, Asya ve Takın Doğudan birçok ev kadınları bilgi merkezlerine gelip, ev kadınlığına ait çeşitli bilgiler edinmeye başlamışlardır. Kalabalık fabrikalarda çalışan kadınlara çocuk bakımı derslerinden başlıyarak, giyim, gıdalanma, demokrasilerde kadının rolü gibi şok değişik konular ele alınmaktadır.

Bildiğimiz Tek Şey

Jale CANDAN

C. H. P. gerek umdeleriyle, gerek tutum ve davranışlarıyla memleketimizde her sahada ileri anlayışı temsil eden partidir. C. H. P. nin bu memlekete hizmeti pek çoktur, sayılamaz. O, zihniyeti bakımından modern Türkiyeyi âdeta yaratmıştır. Şehirleri kurmuş, yolları yapmış, memlekette gördüğümüz herşeyin temelini atmıştır. İlericiliğin bir ileri hamlesi olan demokrasiye geçişi sağlayan C. H. P. dir ve çok partili hayatın bütün baskısına rağmen oy kazanma hırsına kapılmamış, ileri gidişinden tâviz vermeyi kabul etmiyerek bugüne kadar gelmiştir. C.H.P. aynı zamanda tecrübeli, ağırbaşlı, temayülleri belli bir siyasi partidir. Partili değilim ama, iste bütün bunlardan ötürü C. H. P. ni tatarım. Oyumu C. H. P. ne verdim ve intikal devresinin sürprizli seçiminde C. H. P. nin iktidarı alacak miktarda oy sağlıyamamış olması beni, benim gibi düşünen birçok kimseler gibi, hakikaten sarstı. Şuna kuvvetle inanıyoruz ki, eğer C. H. P. iktidarı alabilmiş olsaydı bugünkü siyasi çıkmazla karşılaşmayacaktık. Gerek siyasi, gerek iktisadi hayatımızda huzur ve İstikrar umudumuz çoğalacak, dış politikamız bakımından da bu, memleket namına çok hayırlı olacaktı.

İşte bütün bunları düşünerek, duruma üzülmemek hakikaten elden gelmiyor. Ancak, biz bunun da, istediğimiz demokrasinin ve serbest seçimin bir sonucu olduğunu biliyoruz. İntikal devresi seçiminin C H. P. tarafından kazanılmamasını doğuran faktörler her ne olursa olsun, sonuca iyi kalple karşılamak zorundayız. Bugün artık yapılacak şey, yalnızca geçmişi tahlil değil, geleceğe bir şekil vermeğe çalışmaktır. C. H. P. nin bir özelliği de karışık ve sıkışık devirlerde milletin amudu olmasını bilmesidir. Seçim sonundaki tutumu ve sayın İnönünün basın toplantısında sarfettiği sözler vatandaşın yüreğine gene de bir nebze ferahlık verebilmiştir. Bugün, ne olacağım bilemiyoruz. Bildiğimiz tek şey, C. H. P. nin hiçbir memleket vazifesinden kaçınmıyacağı ve tehlikeli bir seçim kampanyasını selâmete ulaştıran bir vatanperver ve olgun tutumu Türkiye Büyük Millet Meclisinde de her şeye rağmen devam ettireceğidir.

Ortada gün gibi görünen birşey var: C.H.P., memleket sevgisini particiliğe üstün tutmuştur. Bu da bizim tek umudumuzdur. ve şu günlerde bildiğimiz tek şeydir.

İltekin Birol birgün kapıda Türk Kadınlar Birliğinin başlığım taşıyan bir zarf buldu. UNESCO'nun ev kadınlarına tahsis ettiği bir burstan 'bahşediyordu. Türk Kadınlar Birliğine böyle burslar eskiden beri daima gelir, fakat ekseri partizan idare heyeti üyeleri arasında taksim olunurdu. İdare heyeti, bu sene ilk defa bursu üyelere bildirmiş ve kendisi iştirak etmemek üzere prensip kararı almıştı. Talipler, formülerleri doldurup bir lisan imtihanından geçerek seçileceklerdi. Bildikleri lisana göre Avrupada veya Amerikada bir yere gidecek ve ilgi duydukları bir konuya etüd edeceklerdi. İltekin Birolun kalbi hızla çarpmaya başlamıştı ama, üzerinde hiç düşünmedi. Biri sekiz diğeri dört yaşında iki çocukları vardı. Gitmeyi düşünemezdi. Fakat hoş bir tesadüf eseri, Rauf Birol, gece aynı zarfı masanın üstünde buldu. İşte bundan sonra durum birdenbire değişti. Zira Rauf Birol, insanın kendi kendisini yetiştirmesi aile için de, toplum için de faydalı bir şeydir diye düşünüyordu.

İltekin Birol, burs alacak dört kişiden birisidir. Genç kızların evlilik hayatına hazırlanmaları konusu üzerinde etüd yapmak istediğini bildirmiştir. Gidip te memlekete döndükten iki ay sonra çalışmalarına ait bir rapor hazırlıyacak ve bundan sonra da çalışmalarını konferanslarla, neşir yoluyla ve çeşitli araçlarla etrafa tanıtmaya çalışacaktır.

Moda

Kadınların derdi

Her sene yeni bir moda çıkmaktadır. Kadınların başları hakikaten derttedir. Modaya az çok uymak, hiç olmazsa modaya pek aykırı düşmemek endişesi, toplumun kadına empoze ettiği bir şeydir. İyi giyinmek, bir kadın için muhakkak ki büyük bir şanstır. Onun şahsiyetini, tipini meydana çıkarır. Evde olsun, sokakta veya çalışma yerinde olsun giyimin pek büyük rolü vardır. İyi giyinen kadın hayatta daha kolaylıkla başarı kazanır, daha kolay yaşar, daha iyi çakşır, maneviyat çabuk bozulmaz, hayattan daha çok zevk duyar. Aynı şeyi erkekler ve çocuklar için de söylemde mümkündür. Ne var ki, modanın sık sık değişmesi, kadın için giyimi çoğu zaman bir problem haline sokmaktadır. Moda kadını hem cezbetmekte, hem de üzmektedir. Birkaç elbiseyle senelerce temiz giyinen bir erkeğin durumu ise hiç te zor değildir.

Kadın her mevsim başında kendini birdenbire Havva Anamız kadar çıplak hisseder. Gardrobunun elbiseyle dolu oluşu ise durumu pek az değiştirir. Birçok elbiselerin giyilemiyecek kadar demode olduğu, birçoğunun da elden geçirilmesi zarureti bir hakikattir. İşte bunun içindir ki son senelerde başta Amerika olmak üzere, birçok memleketlerde kadın, modacılara rağmen kendisine bir klasik giyim yaratma çabası içindedir ve bunda az çokta basan kazan-

(Basın - 15539) — 310

SİNEMA

San Sebastian

Festivallerin sonuncusu

Küçük festivallerin bir talihsizlikleri de, kendilerinden hem festival boyunca ve hem de festival sonrasında pek az bahsedilmeleridir. Küçüklerin en büyük özelliği, ticari olmaktan sok, sanat filmleri festivali niteliğini taşımaları sebebiyle, dar bir çerçeve içine sıkışıp kalmalarıdır ki bu, Locarno, Karlovy Vary, Edinburgh ve San Sebastian gibi festivallerin öbür A sınıfı festivalleriyle bir hizaya gelmelerini durmadan engellemektedir.

• **1961** yılı San Sebastian'ında bu yıla ait büyük armağan -Gran Concha de Oro- "iyi oyuncu - kötü rejisör" Marlon Brando'nun ilk reji denemesi olan "One - Eyed Jacks" -A. B.D.- adlı filmine verildi. Sinema oyunculuğu üzerindeki başarısı tartışmasız kabul edilen Marlon Brando'nun bu ilk sinema denemesi, hiç bir yeniliği olmayan, basmakalıp bir düzende gelişen, ortayı güç tutturmuş bir western'di. Üstelik Brando rejisörlüğünün yanısıra, iyiliği tartışma kabul etmeyen oyunculuğunu da filmine koymuştu. Karşısında bir o kadar iyi oyuncu, fakat tek reji denemesiyle kötü rejisör bellenen Karl Malden oynuyordu. Brando, ne kadar tutkusu, kafasının içinde saklı ne kadar acayiplikler varsa, her birini, son derece sırasız bir şekilde filminde gerçekleştirme çarelerine başvurmuştu. "One - Eyed Jacks", bu yüzden de başarılı olamamıştır. Brando, kendisinin oynadığı filmin kahramanında Elia Kazanla yaptığı "Viva Zapata"dan örnekleme bir yoruma gitmiş, kahraman, bir türlü hikayenin istediği kişiliğe bürünememiş ve ortada kalakalmıştır.

Her telden

San Sebastian'ın bu yıla ait bir başka özelliği de uluslararası olmaktan **çok,** kozmopolit bir havayı sürdürmesidir. Arjantinliler Berlin festivaline büyük gürültülerle soktukları "La Potato" türünün dışında, daha kendi halinde ve daha iddiasız bir film sayılabilecek "Hijo De Hombre - İnsanın Oğlu"nu getirmişlerdir. Film, 1932'lerin, Bolivya ile Paraguay arasında geçen bir savaşını ve o savaş çevresinde dönen bir hikâyeyi anlatmaktadır. Arjantinliler bu basit, ama **son** derece güzel hikâyenin üstesinden gelmesini bilmişlerdir.

Meksika, ünü memleketlerinin sınırlarını çoktan taşmış oyuncu Pedro Armandariz'in başrolünü canlanandığı renkli -ve tabii şâhâne fotoğraflı- bir Meksika western'i, "La Carcel de Cananea - Cananea Mahkûmu"yla temsil edilmiştir. Yürekli ve namuslu bir şerif, hapisten kaçan bir mahkûmun peşine düşmekte ve yakalayıp geri getirmektedir. "La Carcel de Cananea"da aşılması korkulu çöller, zehirli yılanlar, iki adamın çekişmeleri, araya giren güzel bir kız gibi Hollywood'a mahsus beylik sakızlar da eksik edilmemiştir. Meksika western'i, büyük zorlamalar sonunda Hollywood westernlerine tıpatıp benzetilmiştir ki, bu da başlangıçta Meksika için bir handikap sayılmaktadır. •

Ayni dili konuşan, fakat Avrupalı bir ülke olan İspanyanın festival filmi "Milagro A Los Cobardes - Alçaklar Mucizesi", rejisör Manual kutsal kitaptan bir epikti. Judas ve Mur Oti'nin filmiydi ve bütünüyle Mary Magdalene'de işlene işlene cıcığı ve posası çıkarılan bu tür kutsal kitap hikâyelerinden devşirme "Milagro A Los Cobardes", doğrusu istenirse Bardem'lerin İspanya sineması için yakışıksız bir filmdi.

Portekiz de spor arabalardan inmeyen, durmadan caz plâkları dinleyen insanların doldurduğu "A Baca" filmiyle boşuna bir şans deneme peşindeydi ve tabii yaya da kaldı.

Her festivalin gediklisi İtalya, iki filmle San Sebastian'a katılmıştı: Rejisörlüğünü Andre De Toth, Leopoldo Savoni ve Riccardo Freda'nın ortaklaşa yaptıkları "I Mongoli - Mogollar" ile Alberto Lattuada'nın son filmi "L'Imprevisto - Beklenmedik"!. Birincisi söz konusu olmaktan uzak bir film olmasına rağmen, ikincisi -yâni Lattuada'nınki- İtalyaya en başarılı rejisör armağanım kazandırdı ve jüri Marlon Brando'ya en iyi film olarak verdiği birinciliğin ayıbını Lattuada'yı -bu Yeni Gerçekçiliğin saygılı ustasını- en iyi rejisör olarak değerlendirmekle bir parça olsun örtebildi. Lattuada'nın filminde baş rollerde Raymond Pellegrin, Anouk Aimée ve Jean Valerie oynuyorlardı.

İngiltere, Fransa ve...

Festivalde İngiltere, Michael Anderson'un "The Naked Edge - Cinayet Cehennemi"yle temsil edilmekteydi. Gerçekte "The Naked Edge"in İngilizlikle pek bir bağlantısı da yoktu. Bir Hollywood prodüksiyonu olan filmde Gary Cooper ve Diane Cilento'nun dışında Deborah Kerr ve Michael Wilding'in İngiliz asıllı oyuncular oluşu ve bir de rejisöründen kinaye, filme hazır bir İngilizlik biçilmişti.

"The Naked Edge", kocasının bir cinayete kurban gideceğini haber alan ve bunu bütün gücüyle önlemeye çalışan koyu bir Hitchcock stili "suspense" filmidir ve Hitchcock elinde birşeyler olması muhtemel hikâye, Michael Anderson'da rahatsızlık verici bir film haline gelmiştir. Gary Cooper'in yorulmuşluğu üzerinden akmaktadır, Deborah Kerr ve Diane Cilento beklenen oyunlarım verememektedirler.

İngiliz "The Naked Edge"inden sonra gösterilen Alman filmi "Der Grauner und Der Liebe Gott - Hırsız ve İyi Tanrı" ise, şaşmaz bir Bavyera filmidir. Gert Frobe, altın kalpli bir hırsızı canlandırmaktadır. Konu, hafif tertip bir mizah havasını sürdürmektedir. İyi bir senaryo, iyi bir rejisör — Axel Von Ambesser- ve iyi bir oyuncu -Gert Frobe- filmin başarısını bütünlemektedir. Bu yüzden "Der Grauner und Der Liebe Gott" iyi oyuncusu Gert Frobe'ye San Sebastian festivalinin en başarılı oyuncu armağanını kazandırdı.

Fransa, Jean Dewever'in filmi "Les Honneurs de la Guerre - Savaşın Şerefi"nde yeniden İkinci Dünya Savaşı hikâyelerine dönmüştür. İşgalci Almanlar, bunlara karşı koyan Mukavemetçiler, aralarındaki hainler, vatanseverler, vs, vs... Filmin havası genellikle Cayette'ın "Le Passage du Rhin'ine çok yaklaşmaktadır.

Büyük ülke sinemalarının soluğunun kesildiği bir sırada ortaya çıkan Polonya filmi "Odwiedziny Prezydenta" festivalin en değişik ve en canlı filmi sayılmıştır. Babası ikinci defa evlenen 6 yaşındaki bir çocuğun gerçek dünyasına eğilen rejisör Jean Batory, konuyu çeşitli psikolojik açılardan ele almakta ve seyircisine küçük bir çocuğun dünyasını başarıyla verebilmektedir.

28 EKİME KADAR

TASARRUFLARINIZI İŞ BANKASINDA TOPLAYINIZ

BİR ÇEKİLİŞTE

TAM

18,589

TALİHLİ

İKRAMİYE KAZANACAK!

Çekiliş 29 Aralıkta

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

KIRKLARELİ
Y.T.P.
Y.T.P.
EDİRNE
A.P.
TEKİRDAĞ
İSTANBUL
A.P.
KOCAELİ
A.P.
A.P.
SAKARYA
Y.T.P.
A.P.
ZONGULDAK
Y.T.P.
KASTAMONU
SİNOP
ÇANKIRI
BOLU
ÇORUM
A.P.
A.P.
ÇANAKKALE
A.P.
A.P.
BALIKESİR
A.P.
BURSA
BİLECİK
A.P.
ANKARA
ESKİŞEHİR
YOZGAT
KÜTAHYA
KIRŞEHİR
NEVŞEHİR
A.P.
MANİSA
AFYON
UŞAK
İZMİR
A.P.
DENİZLİ
ISPARTA
AYDIN
A.P.
A.P.
KONYA
NİĞDE
BURDUR
A.P.
A.P.
MUĞLA
ANTALYA
İÇEL
A.P.
A.P.
Seçimden evvel